

Ocena zasobów pomocy społecznej województwa wielkopolskiego za rok 2012

RAPORT 2013

Nowelizacja Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362, z późn. zm.), zgodnie z art. 16a, wprowadziła obowiązek corocznego przygotowywania przez gminy, powiaty i samorząd województwa oceny zasobów pomocy społecznej w oparciu o analizę lokalnej sytuacji społecznej i demograficznej.

Spis treści

WSTĘP.....	3
WYKAZ UŻYWANYCH SKRÓTÓW	6
1. Dane o sytuacji demograficznej i społecznej	7
1.1. Sytuacja gospodarcza w województwie wielkopolskim	7
1.2. Stan wielkopolskiej przedsiębiorczości.....	10
1.3. Kapitał ludzki Wielkopolski	13
1.4. Kapitał społeczny Wielkopolski	17
1.5. Kapitał strukturalny Wielkopolski.....	20
1.6. Gminne zasoby mieszkaniowe	23
2. Dane o korzystających z pomocy społecznej	27
2.1. Świadczenia pieniężne i niepieniężne z pomocy społecznej	28
2.2. Struktura wieku oraz płci osób korzystających z pomocy i wsparcia	31
3. Usługi pomocy społecznej	36
3.1. Usługi opiekuńcze.....	36
3.2. Wybrane usługi pomocy społecznej	38
3.3. Wspieranie rodziny i piecza zastępcza	40
4. Inne rodzaje pomocy i świadczeń	43
5. Kadra jednostek organizacyjnych pomocy społecznej	50
6. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia.....	55
7. Koszty zasobu instytucjonalnego	65
8. Aktywność programowo-projektowa.....	73
8.1. Udział w projektach współfinansowanych z EFS	73
8.2. Udział w konkursach ogłaszanych przez MPiPS.....	76
8.3. Programy osłonowe.....	80
9. Współpraca z organizacjami pozarządowymi	81
WNIOSKI I REKOMENDACJE.....	86

WSTĘP

Nowelizacja *Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej* (Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362, z późn. zm.), zgodnie z art. 16a, wprowadziła obowiązek corocznego przygotowywania przez gminy, powiaty i samorząd województwa oceny zasobów pomocy społecznej.

Ocena zasobów pomocy społecznej zastąpiła od 2012 r. dotychczas przygotowywany przez jednostki samorządu terytorialnego bilans potrzeb pomocy społecznej.

OZPS powinna zostać sporządzona w oparciu o analizę lokalnej sytuacji społecznej i demograficznej, a zasoby, o których mowa, w szczególności obejmują: infrastrukturę, kadre, organizacje pozarządowe i nakłady finansowe na zadania z pomocy społecznej bez względu na podmiot je finansujący i realizujący (art. 16a, p.1 i 2 *Ustawy*). Ocena, o której mowa, obejmuje osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy (art.16a, p.3 *Ustawy o pomocy społecznej*).

Ocena zasobów powinna zostać przedstawiona przez organ wykonawczy jednostki samorządu terytorialnego co roku do dnia 30 kwietnia odpowiednio radzie gminy, radzie powiatu, a do dnia 30 czerwca sejmikowi województwa właściwej jednostki samorządu terytorialnego. Ocena wraz z rekomendacjami ma być podstawą do planowania budżetu na rok następny (art.16a, p.4 *Ustawy o pomocy społecznej*).

Następnie, samorząd województwa jest zobligowany do przekazania oceny zasobów pomocy społecznej sporządzonej na podstawie ocen przygotowanych przez gminy i powiaty z obszaru województwa, właściwemu wojewodzie do 31 lipca każdego roku (art. 21 pkt. 8 *Ustawy o pomocy społecznej*).

Instytut Rozwoju Służb Społecznych w Warszawie w ramach projektu systemowego EFS nr 1.16 „Koordynacja na rzecz aktywnej integracji” przygotował narzędzie umożliwiające ocenę zasobów pomocy społecznej dla gmin i powiatów oraz województw. Narzędzie zostało umieszczone w systemie SAC (Statystyczna Aplikacja Centralna), należącym do Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej i składa się z następujących części:

1. Dane o sytuacji demograficznej i społecznej w gminie i powiecie.
2. Dane o osobach i rodzinach korzystających z pomocy społecznej w gminie i powiecie.
3. Dane o zasobach pomocy społecznej w gminie i powiecie.

4. Wskaźniki oceny dla gmin i powiatu.

Dane potrzebne do uzupełnienia formularza OZPS zostały częściowo zasilone ze sprawozdań resortowych, jednorazowych, zbiorów centralnych oraz systemów innych instytucji. Są to m.in. dane dotyczące jednostek organizacyjnych pomocy społecznej (SAC-MPiPS 03), świadczeń rodzinnych (MPiPS-DSR), funduszu alimentacyjnego (QuickStat, sFundusz, aplikacje dziedzinowe), dane demograficzne (GUS – Bank Danych Lokalnych), dane Ministerstwa Pracy Polityki Społecznej (dane ze zbiorów centralnych), dane Ministerstwa Edukacji Narodowej (SIO).

Narzędzie zostało po raz pierwszy użyte wiosną 2012 roku w trakcie oceny zasobów pomocy społecznej za rok 2011. Obecne opracowanie bazuje na zmodyfikowanym narzędziu, które jednak nadal wymaga wprowadzenia szeregu zmian.

W bieżącym roku dla jednostek gminnych i powiatowych został przygotowany wspólny formularz, uwzględniający ich odrębne zadania wynikające z *Ustawy o pomocy społecznej* poprzez udostępnienie do edycji komórek właściwych do wypełnienia. Dodatkowo, użytkownicy mieli możliwość wyłączenia komórek sprawozdania w sytuacjach, gdy dane zjawisko ich nie dotyczyło.

Formularz OZPS dla gminy/powiatu składa się z następujących rozdziałów:

1. Wprowadzenie.
2. Dane o sytuacji demograficznej i społecznej.
3. Dane o korzystających z pomocy i wsparcia.
4. Inne rodzaje pomocy i świadczeń.
5. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia.
6. Potrzeby finansowe na zwiększenie zasobu instytucjonalnego.
7. Kadra jednostki organizacyjnej pomocy społecznej.
 - 7.1 Zatrudnienie pomocnicze w jednostce organizacyjnej pomocy społecznej.
 - 7.2 Zespoły pracy socjalnej i integracji społecznej w jednostce pomocy społecznej.
8. Koszty zasobu instytucjonalnego.
9. Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej.
10. Aktywność projektowo-programowa.
11. Współpraca z organizacjami pozarządowymi – zadania zlecone w obszarze pomocy i wsparcia.
12. Wskaźniki oceny zasobów pomocy społecznej.
13. Wnioski końcowe.

Ocena zasobów województwa wielkopolskiego została przygotowana w oparciu o sprawozdania nadesłane ze wszystkich jednostek samorządu terytorialnego z terenu województwa wielkopolskiego, a więc 226 gmin, 31 powiatów i 4 miast na prawach powiatu.

WYKAZ UŻYWANYCH SKRÓTÓW

CIS	Centrum Integracji Społecznej
DPS	Domy Pomocy Społecznej
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
JST	Jednostka Samorządu Terytorialnego
KIS	Klub Integracji Społecznej
MOPR	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie
MPIPS-03	Sprawozdanie roczne Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej z zakresu pomocy społecznej
NGO	Organizacje pozarządowe (Non-Governmental Organization)
OZPS	Ocena Zasobów Pomocy Społecznej
OPS	Ośrodek Pomocy Społecznej
PCPR	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu
SAC	Statystyczna Aplikacja Centralna
ŚDS	Środowiskowy Dom Samopomocy
Ustawa o pomocy społecznej	<i>Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. 2009 nr 175, poz. 1362)</i>
Ustawa o pieczy zastępczej	<i>Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. nr 149, poz. 887)</i>
WTZ	Warsztaty Terapii Zajęciowej
ZAZ	Zakład Aktywizacji Zawodowej

1. Dane o sytuacji demograficznej i społecznej

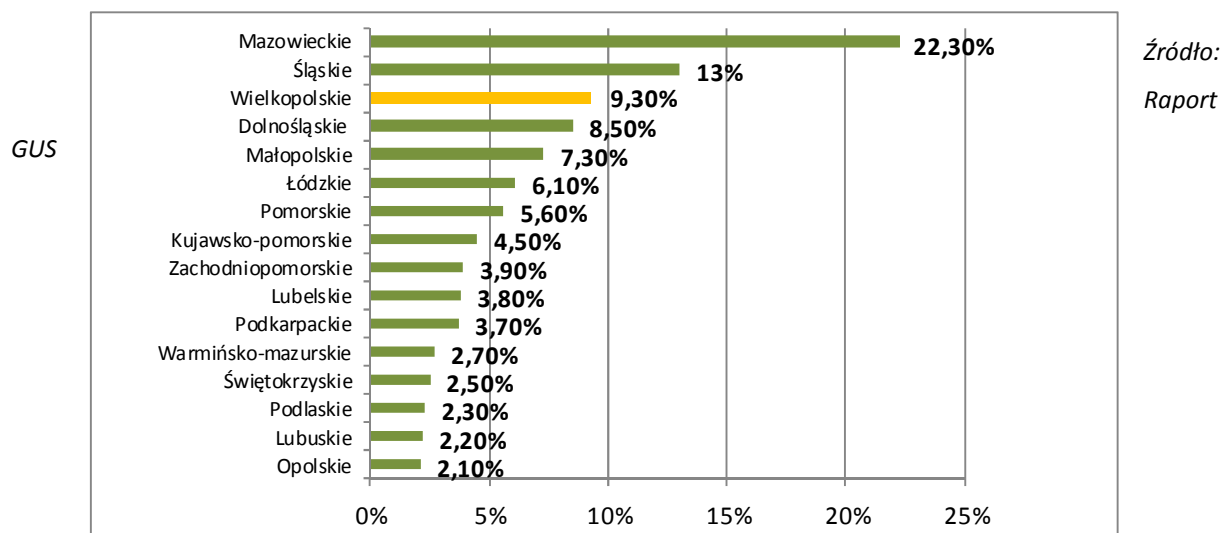
Województwo wielkopolskie leży w zachodniej części kraju i graniczy z województwami: zachodniopomorskim, pomorskim, kujawsko-pomorskim, łódzkim, opolskim, dolnośląskim i lubuskim. Jego powierzchnię 29 826,5 km² (2 miejsce w kraju) zamieszkuje 3 455 477 ludności (3 miejsce w kraju), co daje w efekcie liczbę 116 osób przypadających na 1 km². W wieku przedprodukcyjnym 0-17 lat znajduje się 677 781 osób (19,6 %), w wieku produkcyjnym 2 228 465 (64,5%), a wiek poprodukcyjny osiągnęło 549 231 (15,9%) Wielkopolan (*GUS, Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym w 2012 roku*).

1.1. Sytuacja gospodarcza w województwie wielkopolskim

Województwo wielkopolskie jest jednym z najlepiej rozwiniętych gospodarczo województw w Polsce. Podstawowym elementem gospodarki województwa jest silnie rozwinięty i zróżnicowany gałęziowo przemysł, efektywne i wysokotowarowe rolnictwo oraz dynamicznie rozwijający się sektor usług bankowych i finansowych. Gospodarka regionalna charakteryzuje się wysokim stopniem uprzemysłowienia oraz otwartością na rynki zewnętrzne. Wielkopolska, osiągając wskaźniki ekonomiczne wyższe niż średnie krajowe, zaliczana jest do najsilniejszych gospodarczo regionów w Polsce. (Łukasz Filipiak, Tomasz Telesiński, Raport Wielkopolska Rozwój gospodarczy i klimat inwestycyjny regionu).

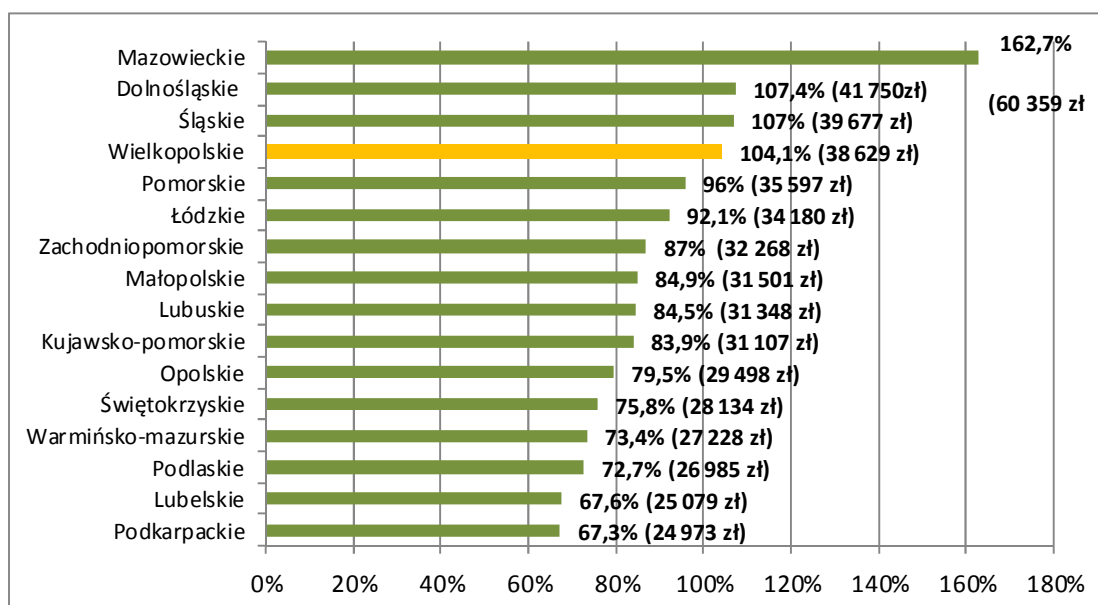
(<http://www.investinwielkopolska.pl/application/lib/ckfinder/userfiles/files/Wielkopolska%20rozw%C3%B3%20gospodarczy%20i%20klimatr%20inwestycyjny%20regionu.pdf>)

Wykres nr 1: Udział województw w tworzeniu produktu krajowego brutto (2010 r.).

Produkt Krajowy Brutto Rachunki Regionalne w 2010 r.

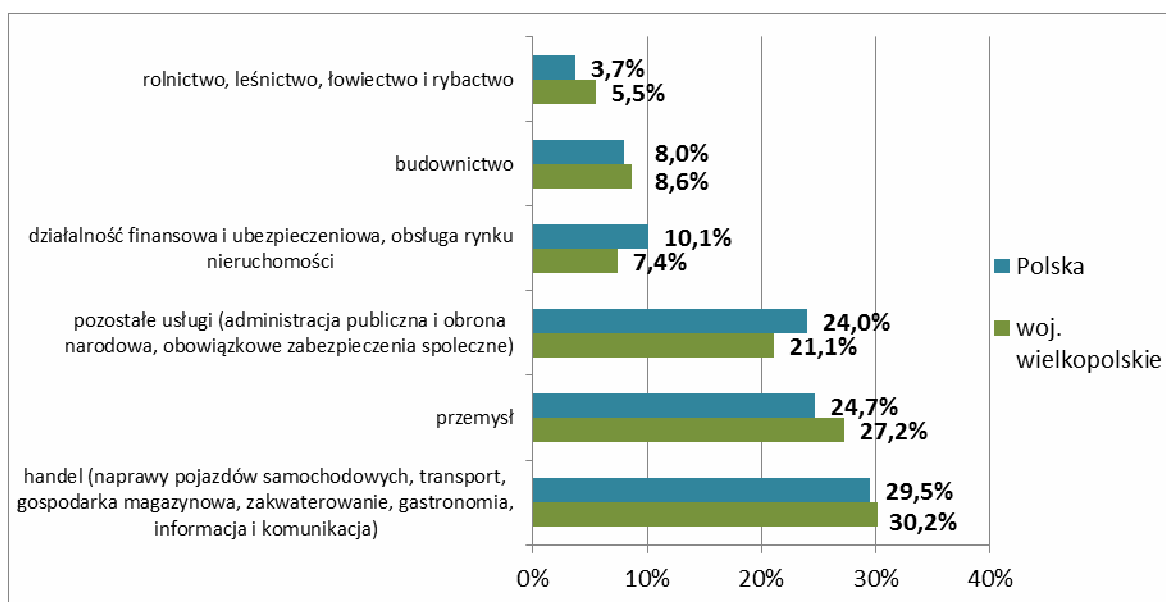
Wykres nr 2: Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca (2010 r.).

Źródło: Raport GUS Produkt Krajowy Brutto Rachunki Regionalne w 2010 r.

Województwo wielkopolskie dostarczyło w 2010 r. **9,3% produktu krajowego brutto Polski**. W przeliczeniu na jednego mieszkańca **stanowiło to 38 629 zł, przy średniej dla Polski 37 096 zł**. Wynik ten plasuje województwo na 4 miejscu w kraju zaraz za śląskim, dolnośląskim i mazowieckim.

Wykres nr 3: Wartość dodana brutto według rodzajów działalności dla Polski i woj. wielkopolskiego.

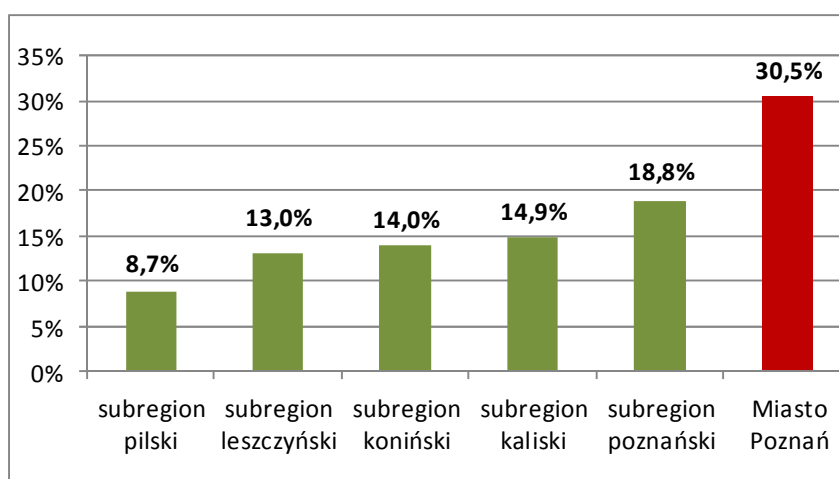

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z raportu GUS Produkt Krajowy Brutto Rachunki Regionalne w 2010 r.

W tworzeniu wartości dodanej brutto (wartość nowo wytworzoną w wyniku działalności produkcyjnej krajowych jednostek instytucjonalnych) najwyższy udział w 2010 r. na poziomie 30,2% miał handel, naprawy pojazdów samochodowych, transport, gospodarka magazynowa, zakwaterowanie, gastronomia oraz informacja i komunikacja, 27,2% krajowej wartości dodanej brutto wypracowały podmioty prowadzące działalność przemysłową, następnie 21,1% w pozostałych usługach – administracji publicznej, obronie narodowej, 8,6 % w budownictwie, 7,4% w działalności finansowej i ubezpieczeniowej oraz obsłudze rynku nieruchomości, a następnie 5,5% w rolnictwie, leśnictwie, łowiectwie i rybactwie. W 2010 r. przeciętnie jeden mieszkaniec województwa wytwarzał wartość PKB wyższą o 4,1% od wskaźnika uzyskanego w kraju.

Rozwój gospodarczy Wielkopolski jest wewnętrznie zróżnicowany. W ujęciu terytorialnym największy udział w tworzeniu PKB (30,5%) ma Miasto Poznań (2,8% krajowej wielkości PKB), co zapewne jest uwarunkowane historycznie, gdyż Poznań jako jedno z najstarszych i największych miast Polski jest historyczną stolicą regionu, stanowiąc tym samym ważny ośrodek przemysłu, handlu, kultury, szkolnictwa wyższego i nauki oraz należy do wiodących w Polsce miast pod względem ekonomicznym. (Hanna Godlewska-Majkowska, Agnieszka Komor, Patrycjusz Zarębski, Magdalena Typa, *Atrakcyjność Inwestycyjna Regionów 2012 Województwo wielkopolskie*, Warszawa 2012) Poniżej prezentacja 5 subregionów województwa wielkopolskiego pod względem procentowego udziału w tworzeniu PKB.

Wykres nr 4: PKB według podregionów województwa wielkopolskiego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z raportu GUS Produkt Krajowy Brutto Rachunki Regionalne w 2010 r.

Aglomeracja poznańska dominująca w sferze produkcyjnej, usługowej, instytucji otoczenia biznesu oraz nauki i kultury, stanowi wyraźny biegun wzrostu gospodarczego. Na obszarze południowej i południowo-wschodniej części regionu rozwinięty jest przemysł spożywczy, włókienniczy i odzieżowy, jak również elektromaszynowy. Najwyższa jest także produkcja i wydajność w rolnictwie. Ważne funkcje gospodarcze i społeczne pełnią tu Kalisz, Ostrów Wielkopolski i Leszno. Wschodnia część województwa, z głównym ośrodkiem w Koninie, to prężny kompleks paliwowo-energetyczny z wydobywaniem węgla brunatnego i produkcją energii elektrycznej i hutnictwa aluminium. (Łukasz Filipiak, Tomasz Telesiński, Raport *Wielkopolska Rozwój gospodarczy i klimat inwestycyjny regionu*. <http://www.investinwielkopolska.pl/application/lib/ckfinder/userfiles/files/Wielkopolska%20%20rozwoj%20gospodarczy%20i%20klimat%20inwestycyjny%20regionu.pdf>).

1.2. Stan wielkopolskiej przedsiębiorczości

W poniższych zestawieniach zostały ujęte osoby prawne, jednostki nieposiadające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne, które prowadziły działalność gospodarczą w Polsce w roku 2011. Dane prezentowane powyżej nie obejmują jednostek prowadzących działalność w sektorach takich jak: rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, administracja publiczna i obrona narodowa oraz finanse i ubezpieczenia (fragment uwag metodycznych badania GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2011 r.*)

Istotnym elementem świadczącym o potencjale ekonomicznym regionu są zlokalizowane na tym obszarze podmioty gospodarcze.

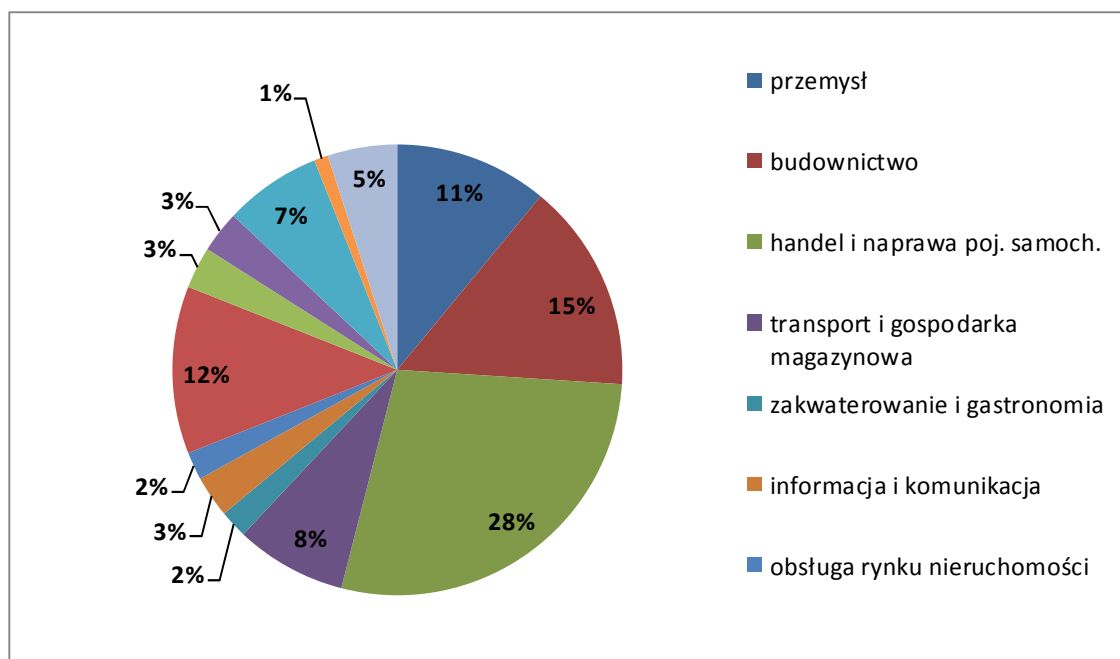
Tabela nr 1: Przedsiębiorstwa w Wielkopolsce według klas wielkości.

	liczba przedsiębiorstw	liczba osób pracujących stan na 31 XII 2011r.	Przeciętne wynagrodzenie miesięczne brutto w zł
małe (do 49 osób)	179344	485315	2496,00
średnie (od 50 do 249)	1739	177032	3254,00
duże (powyżej 249)	325	272185	3703,00
ogółem	181408	934532	x

Źródło: Raport GUS *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2011 r.*

Na terenie województwa wielkopolskiego pod koniec 2011 r. roku zarejestrowanych było 181 408 przedsiębiorstw na 1 784 603 podmiotów zarejestrowanych w całej Polsce, tym samym stanowiło to 10% wszystkich przedsiębiorstw w kraju (3 miejsce zaraz po województwie śląskim i mazowieckim). Przychody wielkopolskich przedsiębiorstw w 2011 r. kształtowały się na poziomie 373 472 mln. zł przy nakładach inwestycyjnych na nowe obiekty oraz ulepszenie istniejącej infrastruktury wynoszących 16 935 529 tys. zł oraz kosztach, które w 2011 r. wyniosły 350 883 mln. zł. Przedsiębiorczość w Wielkopolsce podobnie jak w innych województwach zdominowana jest przez małe i średnie przedsiębiorstwa. W ostatnich latach w Wielkopolsce wzrósł wskaźnik nakładów inwestycyjnych poniesionych przez małe i średnie przedsiębiorstwa, warto też podkreślić, iż w przypadku tego wskaźnika 9 na 16 województw zanotowało spadek nakładów inwestycyjnych w przeliczeniu na jedno przedsiębiorstwo w porównaniu z rokiem 2009.

Wykres nr 5: Procentowy rozkład przedsiębiorstw w Wielkopolsce według branży (2011 r.).

Źródło: Raport GUS Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2011 r.

28% podmiotów funkcjonowało w branży handlowej i zatrudniało 28% (264 526 osób) ze wszystkich osób zatrudnionych w wielkopolskich przedsiębiorstwach, 15% to przedsiębiorstwa z dziedziny budowlanej zatrudniające 10% (93 996 osób) ogółu pracujących. 12% przedsiębiorstw zajmujących się w 2011 r. działalnością profesjonalną, naukową i techniczną, zatrudniało 5% (50 806 osób) pracujących w wielkopolskich przedsiębiorstwach, natomiast 11% podmiotów w przemyśle

zatrudniało nieco ponad 35% (326 568 osób) ogółu zatrudnionych w przedsiębiorstwach na terenie województwa wielkopolskiego. W 2010 r. według danych GUS nastąpił wzrost średniego wskaźnika nowo powstałych przedsiębiorstw na 1000 mieszkańców, który dla województwa wielkopolskiego wyniósł 13,32, co daje mu trzecią pozycję w kraju.

W grudniu 2012 roku w wielkopolskich urzędach pracy zarejestrowane były 150 533 osoby, z czego 26 496 osób (17,9%) było uprawnionych do pobierania zasiłku dla osób bezrobotnych, a 64 127 (42,6%) to długotrwale bezrobotni (co najmniej przez 12 miesięcy). Stopa bezrobocia w końcu grudnia 2012 roku w regionie wyniosła 9,9% i była niższa od stopy bezrobocia w kraju o 3,5 punktu procentowego (*Biuletyn informacyjny WUP w Poznaniu, styczeń 2013 r.*). W poniższym zestawieniu przedstawiono stopę bezrobocia w ujęciu subregionalnym oraz powiatowym.

Tabela nr 2: stopa bezrobocia w poszczególnych powiatach województwa wielkopolskiego stan na 31 grudnia 2012 r.

Podregiony i Powiaty w województwie wielkopolskim	Bezrobotni zarejestrowani w tysiącach	Stopa bezrobocia (do aktywnych zawodowo) w %
POLSKA	2136,8	13,4
WOJ. WIELKOPOLSKIE	147,9	9,9
<i>Podregion kaliski</i>	28,1	10,3
Jarociński	3,7	14,0
Kaliski	2,7	8,9
Kępiński	1,6	6,0
Krotoszyński	3,3	10,3
Ostrowski	7,0	11,2
Ostrzeszowski	2,5	10,7
Pleszewski	3,2	13,0
m. Kalisz	4,1	8,4
<i>Podregion koniński</i>	39,2	15,3
Gnieźnieński	7,6	15,1
Kolski	5,3	14,7
Koniński	8,5	18,8
Słupecki	4,1	17,4
Turecki	4,3	12,2
Wrzesiński	4,4	14,8
m. Konin	5,0	13,7
<i>Podregion leszczyński</i>	22,0	9,6
Gostyński	3,9	12,3
Grodziski	2,4	10,7
Kościański	2,7	9,7
Leszczyński	1,9	9,3

Międzychodzki	1,5	11,6
Nowotomyski	2,2	7,5
Rawicki	2,8	11,0
Wolsztyński	1,8	6,8
m. Leszno	2,8	8,6
Podregion pilski	25,6	16,4
Chodzieski	3,2	16,9
Czarnkowsko - Trzcianecki	4,9	15,2
Pilski	7,5	13,4
Wągrowiecki	5,3	22,0
Złotowski	4,7	18,9
podregion poznański	19,3	7,6
Obornicki	2,7	12,1
Poznański	7,1	4,7
Szamotulski	3,9	11,6
Średzki	3,2	14,2
Śremski	2,4	10,2
podregion m. Poznań	13,7	4,2
m. Poznań	13,7	4,2

Źródło: Raport GUS

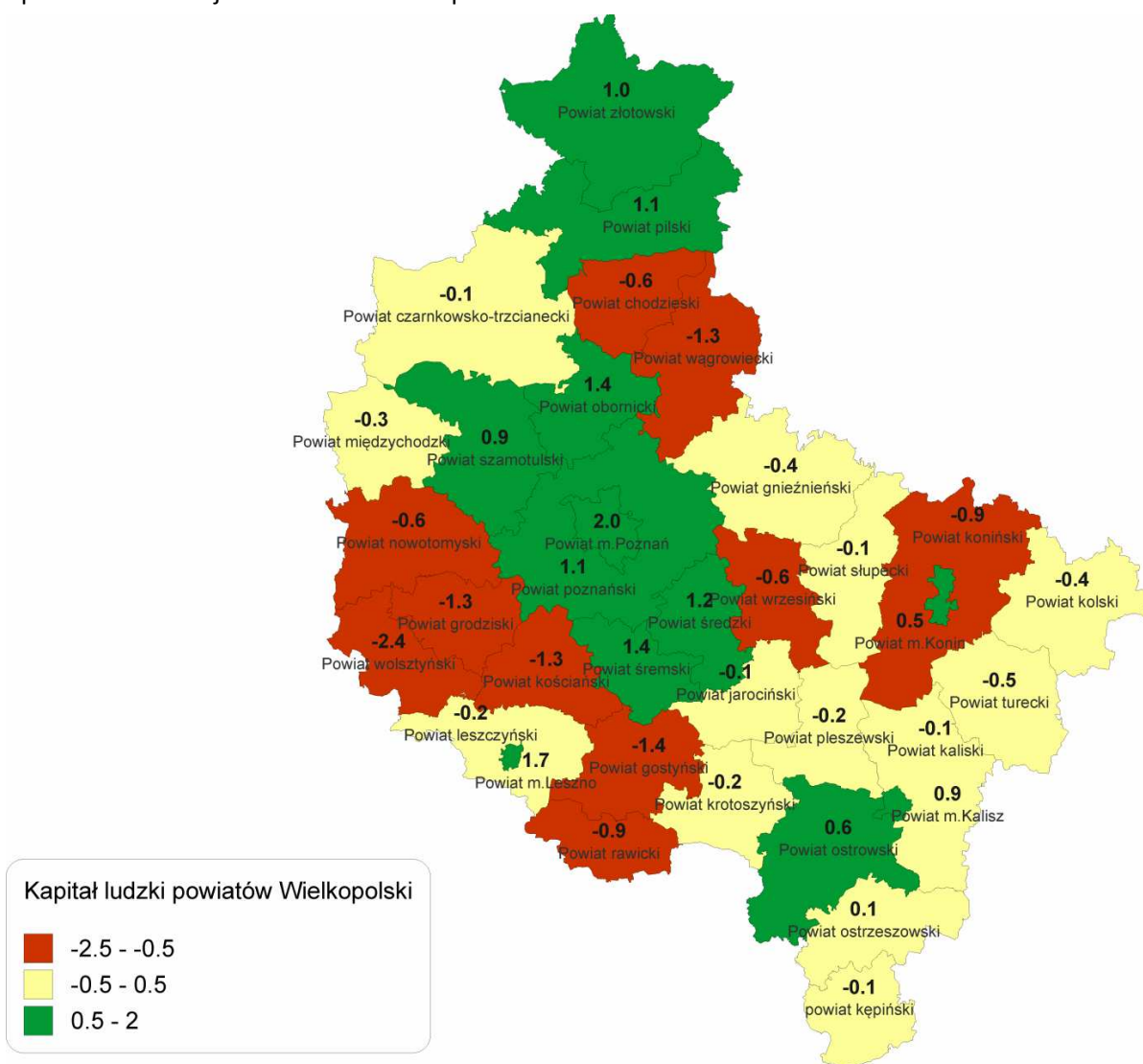
Z raportu *Kondycja społeczno-ekonomiczna powiatów wielkopolskich*, zrealizowanego pod koniec 2012 roku przez Pentor International Poznań Sp. z o.o. na zlecenie Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu wynika, że:

1.3. Kapitał ludzki Wielkopolski

1. Uległ w ostatnich latach wzmocnieniu, szczególnie pod względem poprawy kompetencji cywilizacyjnych takich, jak: poziom wykształcenia, udział w społeczeństwie informacyjnym, znajomość języków obcych, (jednak nadal wymaga on budowy).
2. Na relatywnie niskim poziomie znajdują się wskaźniki nastawienia na rozwój osobisty, w tym plan zdobycia nowych umiejętności, korzystanie z Internetu w celu zbierania materiałów do pracy i nauki, uczestnictwo w kursach i szkoleniach przez Internet.
3. Jest on w znaczny sposób zróżnicowany w skali Wielkopolski, na co wskazuje analiza indeksu kapitału ludzkiego Wielkopolski (Budowa indeksu kapitału ludzkiego oparta została na założeniach Doroty Węziak-Białowolskiej *Model intelektualny regionu. Koncepcja pomiaru i jej zastosowanie*. Do wyliczenia indeksu wykorzystano dane dotyczące poziomu wykształcenia, orientacji na przedsiębiorczość (zdobywanie nowych kwalifikacji w celu poprawy zarobków, otwarcie firmy w ciągu minionego roku, deklaracja posiadania energii do działania, aktywne

podejście do wyzwań przyszłości), kompetencje cywilizacyjne (używanie i umiejętność obsługi telefonu komórkowego, komputera, Internetu/ poczty elektronicznej, języka angielskiego) orientacja na rozwój osobisty (plan zdobycia nowych umiejętności, korzystanie z Internetu w celu zbierania materiałów do pracy i nauki, uczestnictwo w kursach i szkoleniach przez Internet) oraz zadowolenie (z dotychczasowych osiągnięć życiowych, ze swoich perspektyw na przyszłość, ze swojego wykształcenia).

Mapa nr 1: Zróżnicowanie kapitału ludzkiego w Wielkopolsce. Mapa obrazuje odchylenie indeksu kapitału od średniej wartości dla Wielkopolski.

Źródło: Kondycja społeczno-ekonomiczna powiatów wielkopolskich, str.11.

4. Analiza danych demograficznych (szczególnie prognozy demograficznej) wskazuje na możliwość pojawienia się w ramach kapitału ludzkiego następujących zmian stanowiących wyzwanie dla polityki społecznej:
- a) ubytek ludności Wielkopolski – szczególnie w długim okresie do 2035 r. na skutek spadku urodzeń, emigracji,
 - b) wydłużenie się długości życia, co będzie prowadziło do:
 - wzrostu liczby ludzi w podeszłym wieku wymagających nowego rodzaju usług i produktów nakierowanych na seniorów (w tym w zakresie usług zdrowotnych, społecznych, wsparcia i interwencji społecznej, usług opiekuńczych, etc.),
 - zmiany podejścia do aktywności w podeszłym wieku,
 - zmiany podejścia do związków – perspektywa długiego trwania w nieudanym związku może skutkować wzrostem liczby rozwodów,
 - nowej kategorii związków wdów/ wdowców,
 - c) zmiana struktury społeczeństwa, a więc wzrost wskaźników obciążenia demograficznego, co może skutkować zaburzeniami w zakresie wypłaty świadczeń emerytalnych, opieki zdrowotnej i w efekcie może doprowadzić do:
 - konieczności wydłużenia okresu aktywności zawodowej, często wymuszonej przez przymus ekonomiczny,
 - konieczności współpłacenia za leczenie,
 - wzrostu biedy i niedostatku (a więc wzrośnie zapotrzebowanie na usługi w zakresie interwencji społecznej).
5. Wielkopolanie wykazują się większym stopniem przedsiębiorczości niż średnia dla Polski, jednak w rankingu województw Wielkopolska zajmuje piąte miejsce (a więc poniżej swojego potencjału ludnościowego). W tym kontekście niepokoić powinien fakt relatywnie niewielkiego odsetka (4,9%) Wielkopolan deklarujących chęć założenia własnej firmy w ciągu najbliższego roku, bowiem zdecydowana większość jednak o tym nie myśli (88%).
6. Udział Wielkopolan w kulturze i społeczeństwie informacyjnym za pośrednictwem mediów elektronicznych jest na wysokim poziomie. Także znaczny odsetek Wielkopolan (ponad 50%) deklaruje czytelnictwo prasy, książek. Natomiast na niepokojąco niskim poziomie jest udział w tzw. „kulturze wyższej” (korzystanie z oferty teatrów, koncertów, muzeów, galerii, kin), co może wpływać na ogólne obniżanie się poziomu kapitału ludzkiego Wielkopolski. Z OZPS

wynika, że w województwie wielkopolskim działa **231 domów kultury**, jednak w 62 gminach brakuje takiego zasobu.

7. 42% Wielkopolan deklaruje, że uprawia sport rekreacyjnie przynajmniej 2-3 razy w miesiącu. Jednak z drugiej strony 41% deklaruje, że w ogóle nie jest aktywnych sportowo, co może wpływać na ogólne obniżanie się jakości kapitału ludzkiego Wielkopolski. **Przynajmniej jednym obiektem sportowym dysponuje 219 wielkopolskich gmin**, a w całym województwie funkcjonuje ich **2 909**. Dodatkowo, w zasobach gmin znajduje się **2 756 boisk przyszkolnych**.
8. 43% Wielkopolan deklaruje przynajmniej okazjonalne kłopoty ze zdrowiem/bólem/złym samopoczuciem utrudniające podejmowanie czynności dnia codziennego, przy czym 25,2% deklaruje bardzo rzadkie i rzadkie występowanie tego problemu, 13,8% dość częste lub częste, a dla 3,8% jest to problem bardzo częsty lub zawsze występujący (biorąc pod uwagę tendencje demograficzne oraz cywilizacyjne należy przyjąć, że w dłuższej perspektywie odsetek ten może ulegać zwiększeniu). Z danych OZPS za 2012 r. wynika, iż Wielkopolanie mają do dyspozycji następującą infrastrukturę medyczną: **1 076 placówek podstawowych zespołów opieki zdrowotnej oraz 61 szpitali**.
9. Proces rozwarstwiania się społeczeństwa wielkopolskiego (już obecnie obserwowany) będzie się prawdopodobnie pogłębiał (szczególnie w kontekście zasygnalizowanych powyżej tendencji demograficznych i społecznych) i w efekcie:
 - a) obecnie:
 - prawie co czwarte (23%) gospodarstwo domowe w Wielkopolsce ocenia swoją kondycję ekonomiczną jako złą lub bardzo złą,
 - 12% gospodarstw domowych deklaruje, że brakuje im pieniędzy na zaspokojenie codziennych potrzeb na podstawowym poziomie,
 - kolejne 13% deklaruje, że pieniędzy starcza na najtańsze jedzenie, ubranie i opłatę za mieszkanie oraz spłatę ewentualnych kredytów,
 - b) w przyszłości odsetek gospodarstw domowych o słabej kondycji finansowej może się powiększać na skutek wzrostu kosztów stałych życia oraz osłabienia na rynku pracy będącego wynikiem osłabienia gospodarczego.

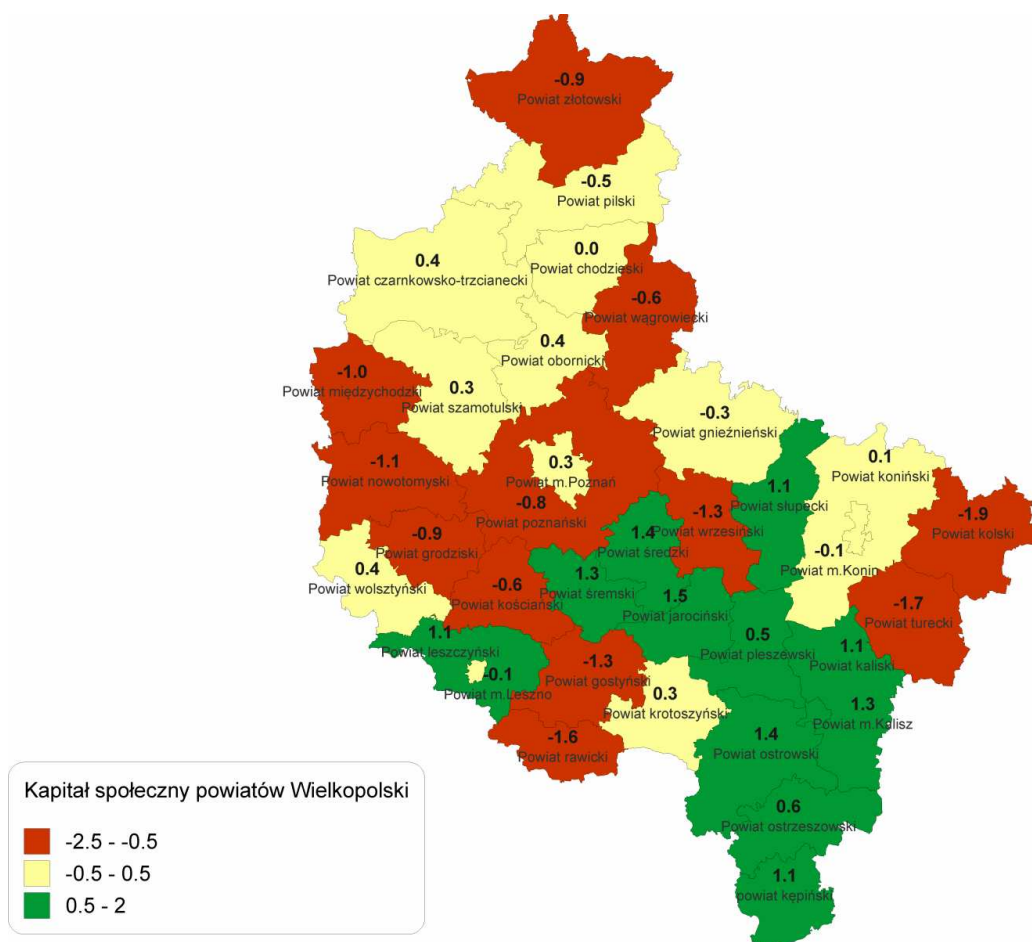
- 10.** Wielkopolanie częściej w celu poprawy własnej sytuacji materialnej podejmują działania „umiarkowanie pasywne” (77%), takie jak: ograniczanie wydatków/ oszczędzanie (70%), korzystanie z pomocy rodziny, krewnych i przyjaciół (27%) oraz zaciąganie pożyczek/ kredytów (26%) lub „skrajnie pasywne” (15%), w tym: korzystanie z pomocy różnych instytucji, z zapomóg, zasiłków (8%) oraz wysprzedawanie posiadanych rzeczy (9%). Natomiast mniejszy odsetek podejmuje działania „umiarkowanie aktywne” (45%) i „aktywne”(39,8%).
- 11.** 6,4% gospodarstw domowych w Wielkopolsce deklaruje korzystanie z jakichkolwiek form pomocy zewnętrznej (instytucji rządowych, samorządowych oraz organizacji pozarządowych – stowarzyszeń, fundacji).
- 12.** W 23,8% wielkopolskich gospodarstw domowych funkcjonują osoby pod jakimś względem niepełnosprawne:
- a) najczęściej występującym typem niepełnosprawności jest obniżona sprawność ruchowa, dysfunkcje narządu ruchu – osoby z takimi problemami funkcjonują w 10,1% wielkopolskich gospodarstw domowych, w 8,2% egzystują gospodarstw osoby z obniżoną sprawnością sensoryczną (zmysłową), w 7,8% z obniżoną sprawnością psychofizyczną z powodu chorób somatycznych (np. nowotwory, guz mózgu, cukrzyca, rak), w 6,0% z zaburzeniami równowagi nerwowej, emocjonalnej oraz zdrowia psychicznego, w 3,8% gospodarstw osoby z obniżoną sprawnością intelektualną – upośledzeniem umysłowym, demencją starczą, w 3,3% osoby z obniżoną sprawnością komunikowania się – utrudnionym kontaktem słownym (zaburzeniami mowy, autyzmem, jękaniem się) i w 1,6% osoby z mózgowym porażeniem dziecięcym,
 - b) biorąc pod uwagę starzenie się społeczeństwa, choroby cywilizacyjne, brak ruchu, otyłość, etc. należy się liczyć ze wzrostem w populacji Wielkopolan udziału osób niepełnosprawnych.

1.4. Kapitał społeczny Wielkopolski

- 1.** Ulega poważnym zmianom na skutek dynamicznie zachodzących zmian w społeczności Wielkopolski.
- 2.** Jest on w znaczny sposób zróżnicowany w skali Wielkopolski, na co wskazuje analiza indeksu kapitału społecznego Wielkopolski (Budując indeks kapitału społecznego wykorzystano dane dotyczące zadowolenia z relacji (z kolegami/ znajomymi, z przyjaciółmi), poczucia bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania, równości szans na rozwój i osiągnięcie swoich celów życiowych, tożsamości regionalnej (odczucie związku z Wielkopolską, angażowanie się w przedsięwzięcia/

działania na rzecz budowania poczucia związku z miejscem zamieszkania, dbałość o tradycję, historię i kulturę regionu), klimat przedsiębiorczości (ocena warunków do prowadzenia działalności gospodarczej, brak potrzeby pomocy w rozwoju zawodowym, brak potrzeby pomocy w poszukiwaniu pracy), zaangażowania obywatelskiego (poczucie wpływu na to, co się dzieje w zakresie społeczno-politycznym we własnej miejscowości, poczucie, że władze w miejscowości biorą pod uwagę zdanie mieszkańców i konsultują się z nimi w ważnych sprawach; angażowanie się w działania na rzecz społeczności lokalnej lub/i w jakiejś inicjatywie sąsiedzkiej; udział w zebraniach publicznych; pomoc ludziom spoza rodziny, bycie członkiem organizacji, stowarzyszeń, partii, komitetów rad, grup religijnych, związków lub kół) oraz zaufania (do najbliższych członków rodziny, znajomych i przyjaciół, sąsiadów, ludzi, których nie zna, do przedstawicieli władz samorządowych gminy, miasta, do przedstawicieli władz samorządowych województwa, do władz państwowych, do organizacji pozarządowych).

Mapa nr 2: Zróżnicowanie kapitału społecznego w Wielkopolsce. Mapa obrazuje odchylenie indeksu kapitału od średniej wartości dla Wielkopolski.

Źródło: Kondycja społeczno-ekonomiczna powiatów wielkopolskich, str.13

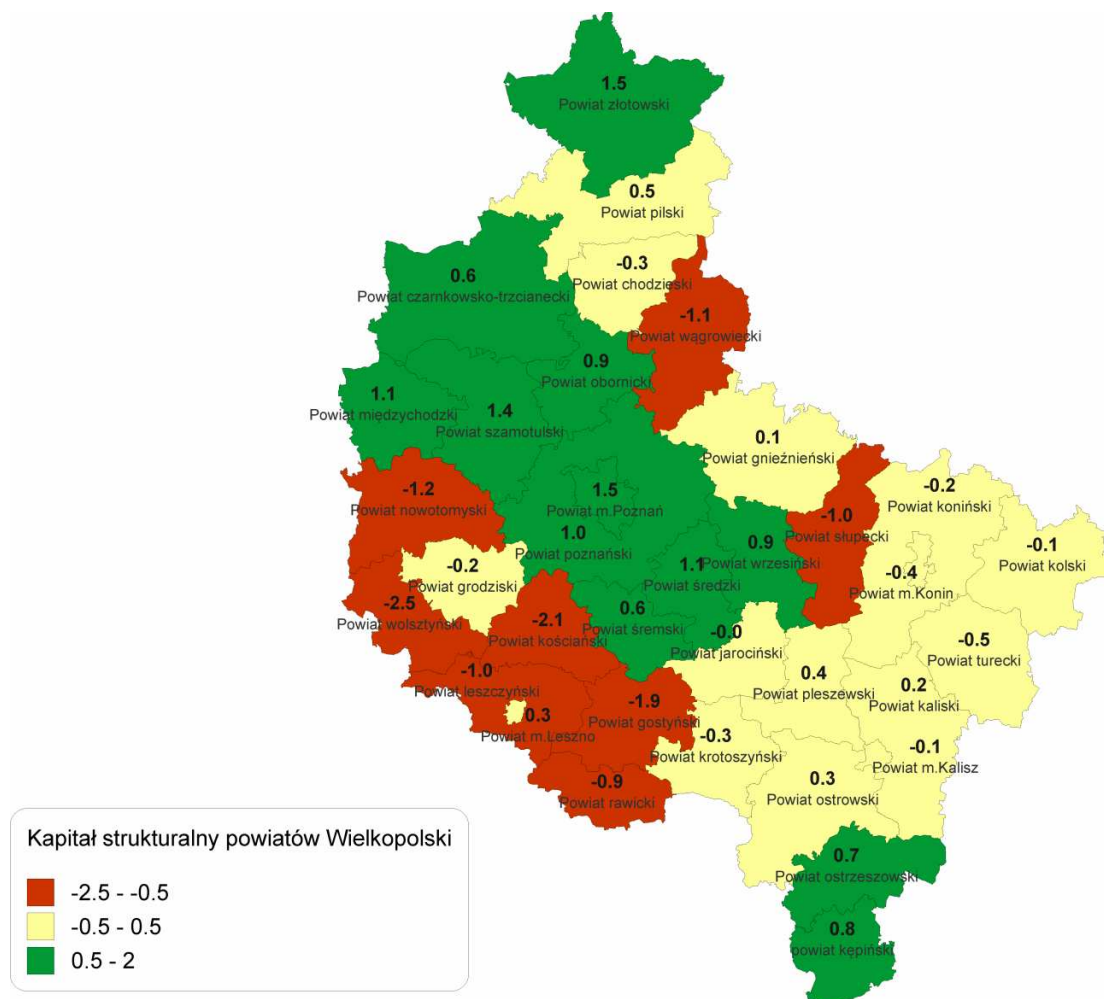
3. Wielkopolanie w większości (69%) nie ufają ludziom, których nie znają, natomiast ufają najbliższemu otoczeniu – rodzinie (96%) znajomym i przyjaciołom, (90%) i sąsiadom (70%).
4. Wielkopolanie w większości uważają, że demokracja ma przewagę nad innymi formami rządów, ale jej zdecydowanych orędowników jest tylko 26%, jednak:
 - a) tylko 18,0% czuje, że ma wpływ na to, co się dzieje w zakresie społeczno-politycznym w ich miejscowości,
 - b) 32% ma poczucie, że wszyscy mieszkańcy Wielkopolski mają równe szanse na rozwój i osiągnięcie swoich celów życiowych,
 - c) tylko 39% deklaruje, że ufa przedstawicielom władz samorządowych, miasta, gminy powiatu, a 32% ma zaufanie do władz samorządowych województwa,
 - d) 38% ufa organizacjom pozarządowym.
5. Angażowanie się na rzecz dobra wspólnego nie jest wcale oczywiste dla Wielkopolan. Wskazania na wybrane do oceny parametry nie przekroczyły 50% – można postawić tezę, że Wielkopolan czeka jeszcze sporo pracy w zakresie budowy społeczeństwa obywatelskiego praktykującego solidaryzm społeczny, bowiem:
 - a) tylko 28% Wielkopolan w minionym roku angażowało się w działania na rzecz społeczności lokalnej lub/i brało udział w inicjatywie sąsiedzkiej,
 - b) 33% wzięło udział w minionym roku w jakimś zabranii publicznym,
 - c) 19% deklaruje członkostwo w organizacji, stowarzyszeniu, partii, Komitecie, radzie, grupie religijnej, związku lub kole,
 - d) 46% deklaruje pomoc w minionym roku ludziom spoza rodziny poprzez pracę oraz podobny odsetek 44% – poprzez pomoc darowizny.
6. Za pozytywny sygnał dla rozwoju regionu można uznać fakt, że 72% mieszkańców Wielkopolski deklaruje, że czuje się mocno lub dość mocno związanych z Wielkopolską i czuje się Wielkopolanami. Ponadto, niewiele mniejszy odsetek (67%) deklaruje, że tradycja, historia i kultura ich regionu są dla nich bardzo ważne, ważne lub dość ważne.
7. Wielkopolanie mieli w ciągu minionych 12 miesięcy styczność z wieloma negatywnymi zjawiskami społecznymi w swoim najbliższym otoczeniu:
 - a) 75% deklaruje, że styka się z brutalizacją języka (przeklinaniem/używaniem wulgaryzmów),

- b) 72% deklaruje, że styka się ze stałym paleniem papierosów,
 - c) 59% ma styczność ze stałym nadużywaniem alkoholu,
 - d) 51% odczuwa samotność, a 50% zetknęło się z brakiem tolerancji w stosunku do innych ludzi.
8. znaczny odsetek Wielkopolan deklaruje, że przynajmniej okazjonalnie styka się z:
- a) negatywnymi postawami oraz przesądami w stosunku do osób niepełnosprawnych (43,8%),
 - b) niechęcią niektórych pracodawców do zatrudniania niepełnosprawnych (41,7%),
 - c) unikaniem kontaktów towarzyskich i zawodowych z niepełnosprawnymi (38,7%) oraz strachem przed kontaktami z niepełnosprawnymi (36,5%).

1.5. Kapitał strukturalny Wielkopolski

1. Ulega poważnym zmianom na skutek licznych inwestycji w infrastrukturę.
2. Jest on w znaczny sposób zróżnicowany w skali Wielkopolski, na co wskazuje analiza indeksu kapitału strukturalnego Wielkopolski (Budowa indeksu kapitału strukturalnego oparta została na założeniach i Doroty Węziak-Białowolskiej *Model intelektualny regionu. Koncepcja pomiaru i jej zastosowanie*. Do wyliczenia indeksu wykorzystano dane dotyczące oceny łatwości dostępu do edukacji ponad gimnazjalnej i studiów wyższych, posiadanie w domu komputera, posiadanie w domu dostępu do Internetu).

Mapa nr 3: Zróżnicowanie kapitału strukturalnego w Wielkopolsce. Mapa obrazuje odchylenie indeksu kapitału od średniej wartości dla Wielkopolski.

Źródło: *Kondycja społeczno-ekonomiczna powiatów wielkopolskich, str.14*

3. Poziom zadowolenia Wielkopolan z poszczególnych składowych kapitału strukturalnego w stosunku do oczekiwań jest niezadowolający. W żadnym z parametrów oceny odsetek wskazań pozytywnych (ocen dobrych i bardzo dobrych) nie przekroczył w skali całej Wielkopolski poziomu 65%, a w zdecydowanej większości był na poziomie poniżej 50%.
4. Znaczny odsetek Wielkopolan deklaruje, że przynajmniej okazjonalnie styka się z:
 - a) utrudnieniami w postaci nieprzystosowania konstrukcji tras komunikacyjnych, obiektów architektonicznych (budynków i budowli), środków komunikacji oraz różnych urządzeń technicznych do potrzeb mieszkańców, szczególnie osób niepełnosprawnych (61,0%),
 - b) niedostosowaniem szkół pod względem elementów architektonicznych oraz brakiem odpowiednich urządzeń technicznych niezbędnych dla osób z danym rodzajem niepełnosprawności (43,9%).

Tabela nr 3: Kapitały ludzki, strukturalny i społeczny oraz ranking łączny powiatów pod względem pozycji powiatów Wielkopolski ze względu na pozycję pod względem trzech kapitałów łącznie.

	Kapitał ludzki	Kapitał strukturalny	Kapitał społeczny	Ranking Kapitał łączny
powiat średzki	1,2	1,1	1,4	1
powiat śremski	1,4	0,6	1,3	2
m. Poznań	2,0	1,5	0,3	3
powiat obornicki	1,4	0,9	0,4	4
powiat szamotulski	0,9	1,4	0,3	5
powiat ostrowski	0,6	0,3	1,4	6
powiat kępiński	-0,1	0,8	1,1	7
powiat ostrzeszowski	0,1	0,7	0,6	8
m. Kalisz	0,9	-0,1	1,3	9
powiat złotowski	1,0	1,5	-0,9	10
powiat poznański	1,1	1,0	-0,8	11
powiat jarociński	-0,1	0,0	1,5	12
m. Leszno	1,7	0,3	-0,1	13
powiat kaliski	-0,1	0,2	1,1	14
powiat czarnkowsko – trzcianiecki	-0,1	0,6	0,4	15
powiat pilski	1,1	0,5	-0,5	16
powiat pleszewski	-0,2	0,4	0,5	17
powiat słupecki	-0,1	-1,0	1,1	18
powiat międzychodzki	-0,3	1,1	-1,0	19
powiat leszczyński	-0,2	-1,0	1,1	20
m. Konin	0,5	-0,4	-0,1	21
powiat krotoszyński	-0,2	-0,3	0,3	22

powiat gnieźnieński	-0,4	0,1	-0,3	23
powiat wrzesiński	-0,6	0,9	-1,3	24
powiat koniński	-0,9	-0,2	0,1	25
powiat chodzieski	-0,6	-0,3	0,0	26
powiat kolski	-0,4	-0,1	-1,9	27
powiat grodziski	-1,3	-0,2	-0,9	28
powiat wolsztyński	-2,4	-2,5	0,4	29
powiat turecki	-0,5	-0,5	-1,7	30
powiat wągrowiecki	-1,3	-1,1	-0,6	31
powiat nowotomyski	-0,6	-1,2	-1,1	32
powiat rawicki	-0,9	-0,9	-1,6	33
powiat kościański	-1,3	-2,1	-0,6	34
powiat gostyński	-1,4	-1,9	-1,3	35

Źródło: Kondycja społeczno-ekonomiczna powiatów wielkopolskich, str.15 (W powyższej części wykorzystano fragment raportu Kondycja społeczno-ekonomiczna powiatów wielkopolskich, zrealizowanego pod koniec 2012 roku przez Pentor International Poznań Sp. z o.o. na zlecenie Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu. Całość dostępna pod adresem: www.rops.poznan.pl)

1.6. Gminne zasoby mieszkaniowe

Ocena Zasobów Pomocy Społecznej poprzez zestawienie różnorodnych danych (dot. np. wydatków na pomoc społeczną, liczby osób/rodzin z niej korzystających, zasobów instytucjonalnych, infrastruktury społecznej gmin i powiatów, współpracy z organizacjami pozarządowymi) daje możliwość holistycznego oglądu sytuacji społeczno-ekonomicznej w obszarze pomocy społecznej w wielkopolskich gminach i powiatach.

Do infrastruktury społecznej zaliczono m.in. liczbę mieszkań w zasobach gmin, przez co rozumie się liczbę wszystkich mieszkań stanowiących własność gminy albo gminnych osób prawnych lub spółek handlowych utworzonych z udziałem gminy, z wyjątkiem budownictwa społecznego.

2. Dane o korzystających z pomocy społecznej

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej art. 17 do zadań własnych i zleconych gminy należą, m.in.:

- udzielanie schronienia, zapewnianie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym,
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych i specjalnych celowych,
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych,
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego,
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczenia na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia,
- przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego,
- opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem,
- praca socjalna,
- organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- prowadzenie i zapewnienie miejsc w mieszkaniach chronionych, dożywanie dzieci, sprawowanie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym,
- kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu,
- pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych,
- opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
- przyznawanie i wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłków, pożyczek oraz pomocy w naturze,

- realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin, grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia,
- przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także schronienia, posiłku oraz niezbędnego ubrania cudzoziemcom,
- wypłacanie wynagrodzenia za sprawowanie opieki.

Pomoc społeczna udzielana jest osobom, które spełniają kryteria zapisane w *Ustawie o pomocy społecznej*. Pierwszym warunkiem jest trudna sytuacja materialna, drugim - trudna sytuacja życiowa. Należy pamiętać, że powyższe kryteria muszą być spełnione jednocześnie, tzn. niskie dochody łączy się z innym powodami przyznawania świadczeń.

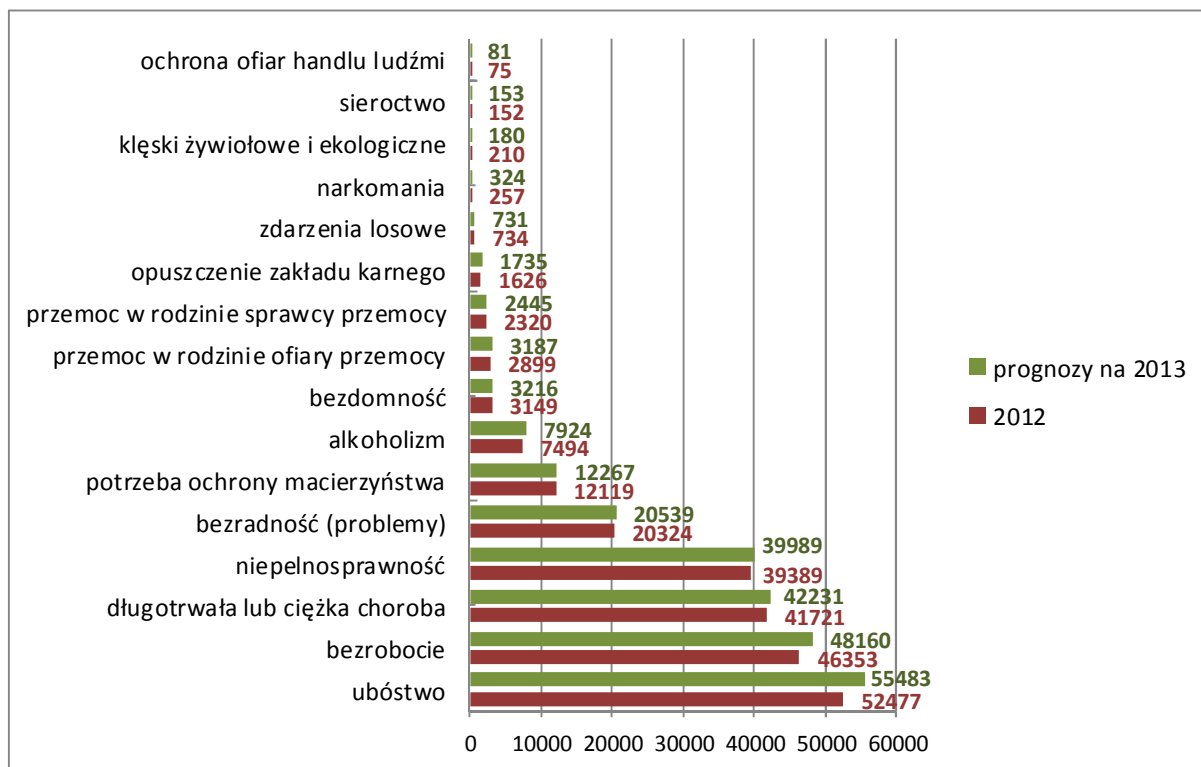
Do zadań własnych powiatu należy, m.in. udzielanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie oraz kontynuowanie nauki, a także zapewnienie pomocy w integracji ze środowiskiem osobom opuszczającym: domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze, specjalne ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii zapewniające całodobową opiekę lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze (Art. 19 p. 6 i 7 *Ustawy o pomocy społecznej*).

2.1. Świadczenia pieniężne i niepieniężne z pomocy społecznej

W Wielkopolsce, według danych OZPS w 2012 r. pomocą społeczną zostało objętych ogółem **181 160 osób** (5,2% ogółu ludności województwa), w tym **46,5% - 84 283** były osobami długotrwale korzystającymi z pomocy społecznej (osoby które w ciągu 3 lat były zarejestrowane w systemie świadczeń pomocy społecznej przez co najmniej 18 miesięcy). Łącznie, z pomocy społecznej skorzystało **130 951 rodzin (343 718 osób w rodzinach)**. Z prognoz na rok 2013 wynika, iż liczba osób którym jednostki pomocy społecznej udzielą wsparcia, wzrośnie o **2 931**. Warto w tym miejscu podkreślić fakt, iż od 1 października 2012 r. obowiązują zweryfikowane kryteria dochodowe uprawniające do korzystania ze świadczeń pomocy społecznej i tak, dla osoby samotnie gospodarującej ustalono kryterium w wysokości **542 zł** (zmiana z kwoty 477 zł), dla osoby w rodzinie w wysokości **456 zł** (zmiana z kwoty 351 zł, Podstawa prawna – art. 9 ust. 8 ustawy o pomocy społecznej – rozporządzenie Rady Ministrów z 17 lipca 2012 r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej (Dz. U. poz. 823). Zapewne jest to jedna z przyczyn prognoz dotyczących tak drastycznego wzrostu osób ubiegających się o pomoc

i wsparcie w 2013 r. W Wielkopolsce świadczenie z pomocy społecznej w 2012 r. przyznano **164 928** osobom, z czego **93 394** osoby otrzymały świadczenie pieniężne (51% osób którym w 2012 r. udzielono pomocy i wsparcia), natomiast **92 229** osób otrzymało świadczenie niepieniężne (pośilek, schronienie, ubranie, sprawienie pogrzebu). W 2013 r. prognozuje się 3% wzrost liczby osób, którym zostanie udzielone świadczenie z pomocy społecznej, w tym **5% wzrost liczby osób, które otrzymają świadczenie pieniężne oraz 2% wzrost liczby osób ze świadczeniem niepieniężnym.**

Wykres nr 6: Powody udzielania pomocy i wsparcia (wg liczby rodzin korzystających).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS

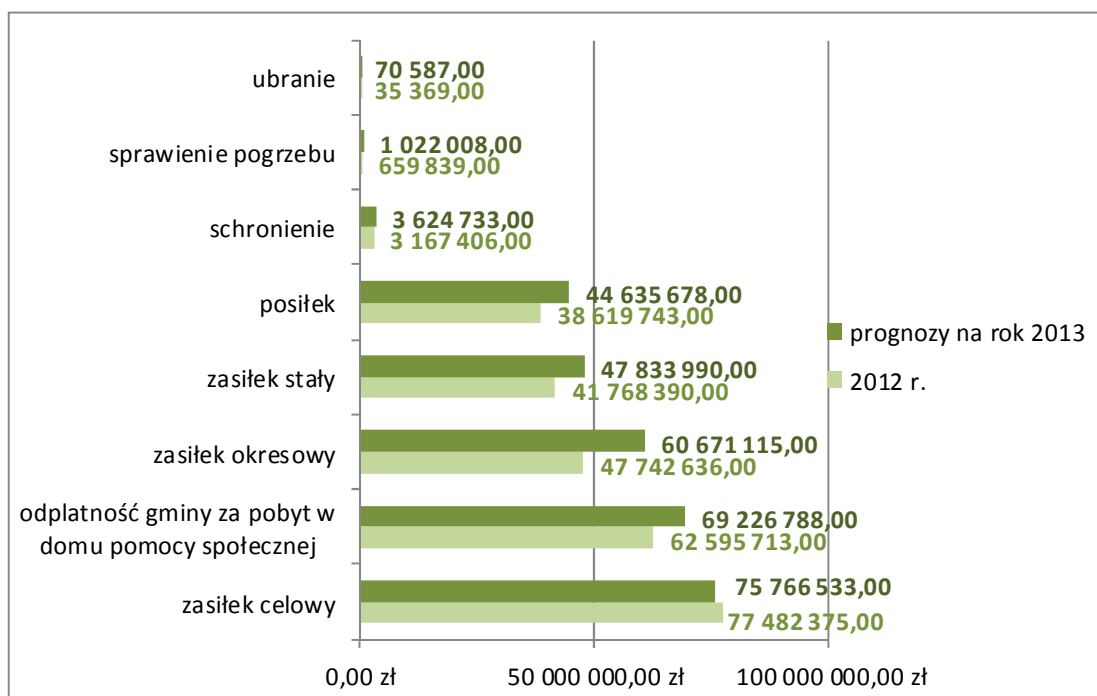
Czterema głównymi powodami udzielenia pomocy i wsparcia w Wielkopolsce były w 2012 roku **1. Ubóstwo, 2. Bezrobocie, 3. Długotrwała lub ciężka choroba, 4. Niepełnosprawność.** Według prognoz ośrodków pomocy społecznej w roku 2013 najwięcej rodzin skorzysta ze wsparcia również z tytułu powyższych problemów. W 2011 r. ranking 4 głównych powodów udzielenia pomocy i wsparcia był taki sam, jak w 2012 r.: 1. Ubóstwo (51 809 rodzin), 2. Bezrobocie (44 488 rodzin korzystających z pomocy z tego tytułu), 3. Długotrwała lub ciężka choroba (48 281 rodzin), 4. Niepełnosprawność (40 753 rodzin).

Ustawa o pomocy społecznej określa rodzaje zasiłków, kryterium dochodowe, wysokości świadczeń i zasady ich waloryzowania. System zasiłków oparty jest na trzech podstawowych rodzajach zasiłków:

zasiłku stałym, okresowym i celowym. Osoba, która chce otrzymać pomoc w formie zasiłku powinna zgłosić się do ośrodka pomocy społecznej (OPS) w miejscu zamieszkania.

Zasiłek stały w 2012 r. został wypłacony **11 622 osobom** w liczbie **112 280 świadczeń**. W 2012 r. wypłacono **157 357 zasiłków okresowych 32 301 osobom**, w tym z **tytułu bezrobocia** wypłacono **118 790 świadczeń dla 23 870 osób**, z tytułu długotrwałej choroby wypłacono **13 604 świadczenia dla 3 763 osób**, natomiast z tytułu niepełnosprawności przyznano **12 721 świadczeń dla 2 901 osób**. Zasiłek celowy otrzymało **81 413 osób**. We wszystkich rodzajach pomocy pieniężnej w 2013 r. prognozowany jest wzrost liczby osób korzystających: w przypadku zasiłków stałych wzrost o 2,8%, w przypadku zasiłków okresowych o 6%, natomiast w przypadku zasiłków celowych nieco ponad 1%, a tym samym prognozowany jest wzrost liczby wypłacanych świadczeń w stosunku do 2012 r. o 6,2% zasiłków stałych oraz 8,3 % zasiłków okresowych.

Wykres nr 7: Kwoty świadczeń w zł – udzielane przez gminy w ramach zadań własnych.

Źródło: OZPS

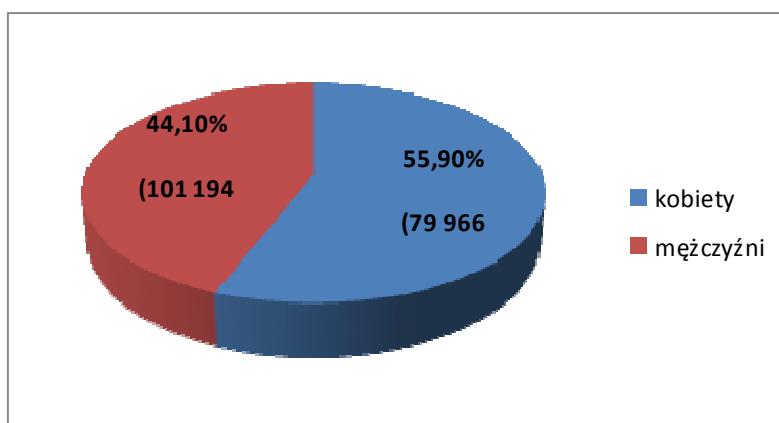
Kwoty świadczeń zaplanowanych w 2013 r., oprócz zasiłków celowych, w pozostałych kategoriach ujętych na wykresie nr 7 wzrosną. Wynika to zapewne ze wspomnianego już faktu podwyższenia kryteriów dochodowych, a tym samym oznacza większą liczbę osób mogących zwrócić się do ośrodka pomocy społecznej o wsparcie. Wzrost zapotrzebowania finansowego na wypłaty zasiłków wynikać może również z podwyższenia maksymalnej kwoty świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej,

np. zasiłku stałego do wysokości 529 zł. W przypadku kwot zasiłków stałych prognozowany jest wzrost wydatków na to świadczenie o 14,5%, w przypadku zasiłków okresowych o 27,1%, natomiast w przypadku zasiłków celowych prognozowany jest spadek wydatków na to świadczenie o nieco ponad 2% (w tym przypadku może występować pewne niedoszacowanie z powodu wypełnienia zerami rubryki „Prognozy” sprawozdania OZPS przez ośrodki). Prognozy dotyczące znacznego wzrostu w 2013 r. kosztów ponoszonych przez gminy z tytułu odpłatności za pobyt w domu pomocy społecznej, aż o 6 631 079 zł wynikają ze wzrostu w stosunku do 2012 r. liczby osób, które zamieszkają w domu pomocy społecznej w 2013r. (o 233 osoby).

Warto w tym miejscu zauważyć, iż formy opieki środowiskowej (mieszkalnictwo wspomagane/chronione, usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze) są w mniejszym stopniu kosztochłonne (w przeliczeniu na średni miesięczny koszt utrzymania jednej osoby), aniżeli pobyt w instytucji totalnej, jaką niewątpliwie jest dom pomocy społecznej. Korzystanie z form środowiskowej opieki jest bardziej satysfakcjonujące dla osób starszych, niepełnosprawnych, gdyż pozwala na utrzymanie takiej osoby w jej naturalnym środowisku społecznym. Niestety, w 2012 roku na terenie całego województwa wielkopolskiego funkcjonowało tylko 56 mieszkań chronionych, z których skorzystało 258 osób.

2.2. Struktura wieku oraz płci osób korzystających z pomocy i wsparcia

Wykres nr 8: Struktura płci osób korzystających z pomocy i wsparcia w 2012 r.

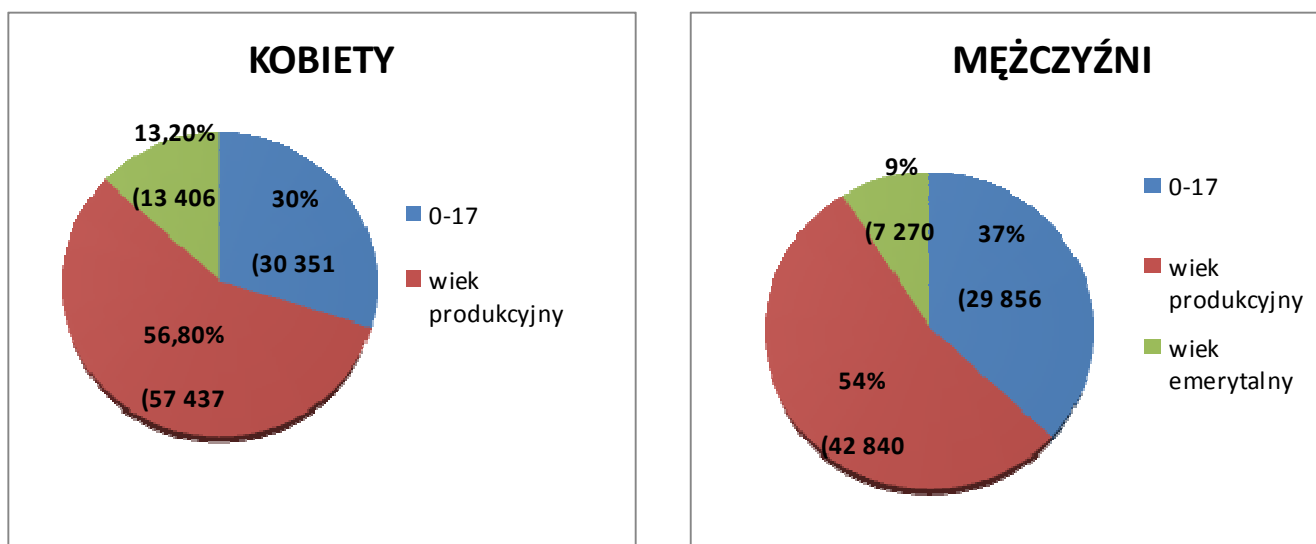

Źródło: OZPS

Ponad połowę osób, którym w 2012 r. udzielono pomocy i wsparcia, stanowiły kobiety. Należy również podkreślić fakt, iż kobiety stanowiły 56% osób długotrwale korzystających z pomocy. Wyodrębnienie w OZPS struktury płci klientów pomocy społecznej dostarcza cennych informacji, które mogą być przyczynkiem do rozpoczęcia analiz ubóstwa w województwie wielkopolskim

w perspektywie męskiej i kobiecej. W dyskursie publicznym już od lat 70' XX w. funkcjonuje koncepcja „feminizacji biedy”, której wypracowanie jest wynikiem dyskusji nad relacjami między płcią, a ubóstwem w ujęciu procesualnym. Feminizację biedy można analizować w dwóch wymiarach, pierwszy odnosi się do podmiotu analizy (jednostka, czy gospodarstwo domowe), drugi odnosi się do obszaru analizy (perspektywa mikro lub makrospołeczna). W **perspektywie indywidualnej, feminizacja ubóstwa to**: wzrost udziału kobiet wśród biednych, wzrost stopy bezrobocia wśród kobiet w porównaniu do mężczyzn, pogłębiająca się bieda kobiet w porównaniu do mężczyzn. W **perspektywie gospodarstwa domowego pojęcie to oznacza**: wzrost udziału gospodarstw kobiecych wśród ogółu gospodarstw biednych, większość biednych kobiecych gospodarstw domowych to gospodarstwa samotnych matek, wzrost udziału gospodarstw samotnych matek wśród rodzin korzystających z pomocy społecznej. Przyjmuje się założenie, iż skutki biedy oraz różnice w jej doświadczaniu są jakościowe inne dla kobiet, dzieci, czy starszych członków gospodarstwa domowego. W **perspektywie makrospołecznej** feminizacja ubóstwa jest najczęściej łączona z gorszą pozycją kobiet na rynku pracy (wyższą stopą bezrobocia wśród kobiet), problemami z powrotem kobiet do pracy po urodzeniu dziecka, niższym poziomem dochodów kobiet, relatywnie niższymi zarobkami, czy emeryturami. W **perspektywie mikrospołecznej** feminizacja ubóstwa łączona jest z pozycją kobiet w biednych gospodarstwach domowych, obowiązkami domowymi i dostępem do zasobów rodzinnych (Agnieszka Grzędzińska, Karolina Majdzińska, Anna Sulowska, *Ubóstwo i wykluczenie wymiar ekonomiczny, społeczny i polityczny*, Warszawa 2010).

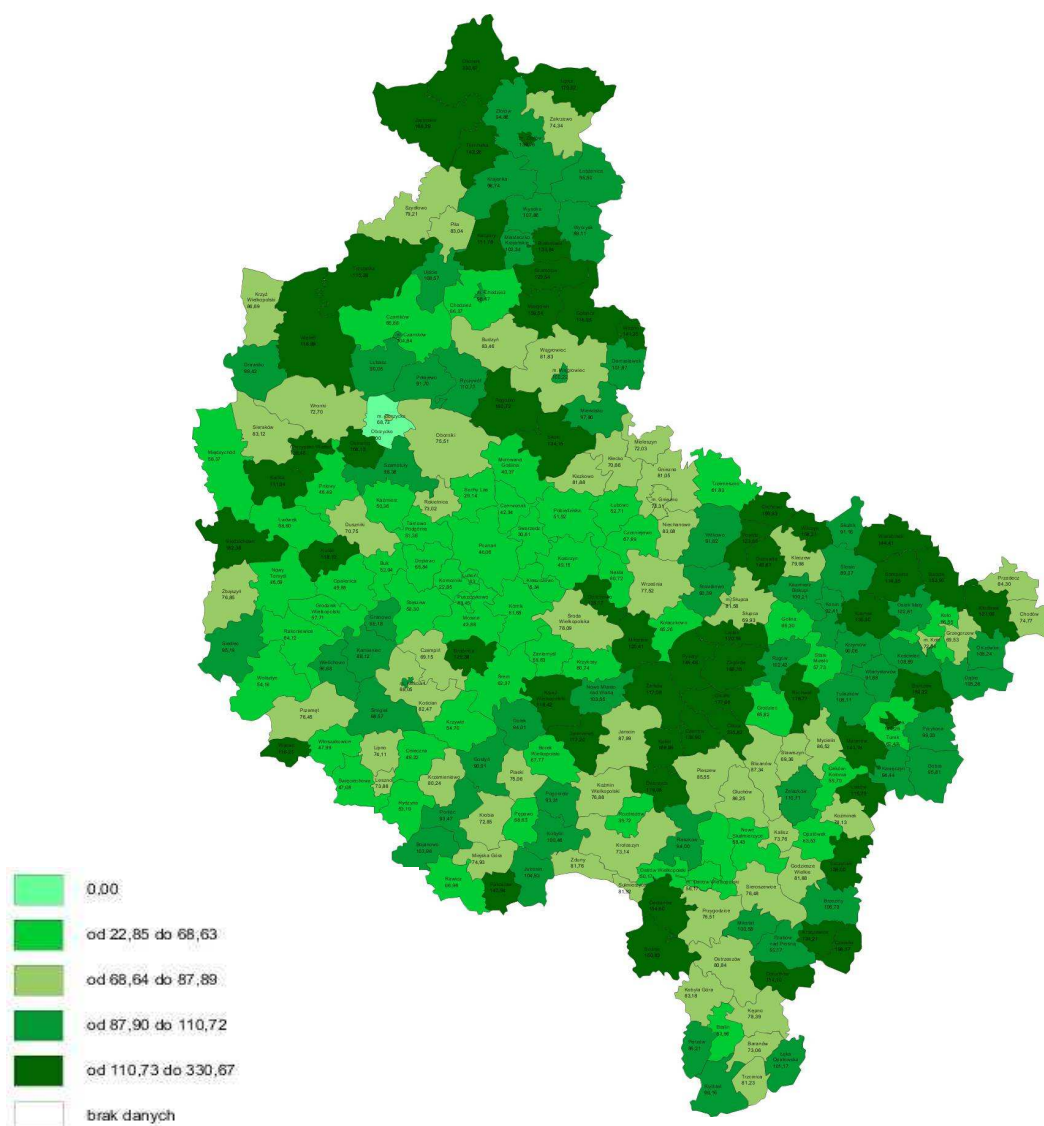
Wykres nr 9, 10: Struktura wieku osób korzystających z pomocy i wsparcia w 2012 r.

Źródło: OZPS

Najliczniejszą grupę klientów korzystających z pomocy społecznej w 2012 r., zarówno wśród kobiet, jak i wśród mężczyzn stanowiły osoby w wieku produkcyjnym, który dla kobiet w 2012 r. stanowił przedział wiekowy od 18 – 59 r. ż., natomiast dla mężczyzn 18 – 64 r. ż. Drugą najliczniejszą grupę stanowiły dzieci i młodzież do 18 r. ż. (duży wpływ na to mógł mieć udział wszystkich wielkopolskich gmin w programie dożywiania dzieci i młodzieży). Największy odsetek osób długotrwale korzystających z pomocy stanowiły kobiety w wieku produkcyjnym – 31,4% (26 435 os.) oraz mężczyźni w wieku produkcyjnym – 21,6% (18 172 os.). Na rok 2013 prognozuje się wzrost liczby klientów pomocy społecznej, w tym również osób długotrwale korzystających.

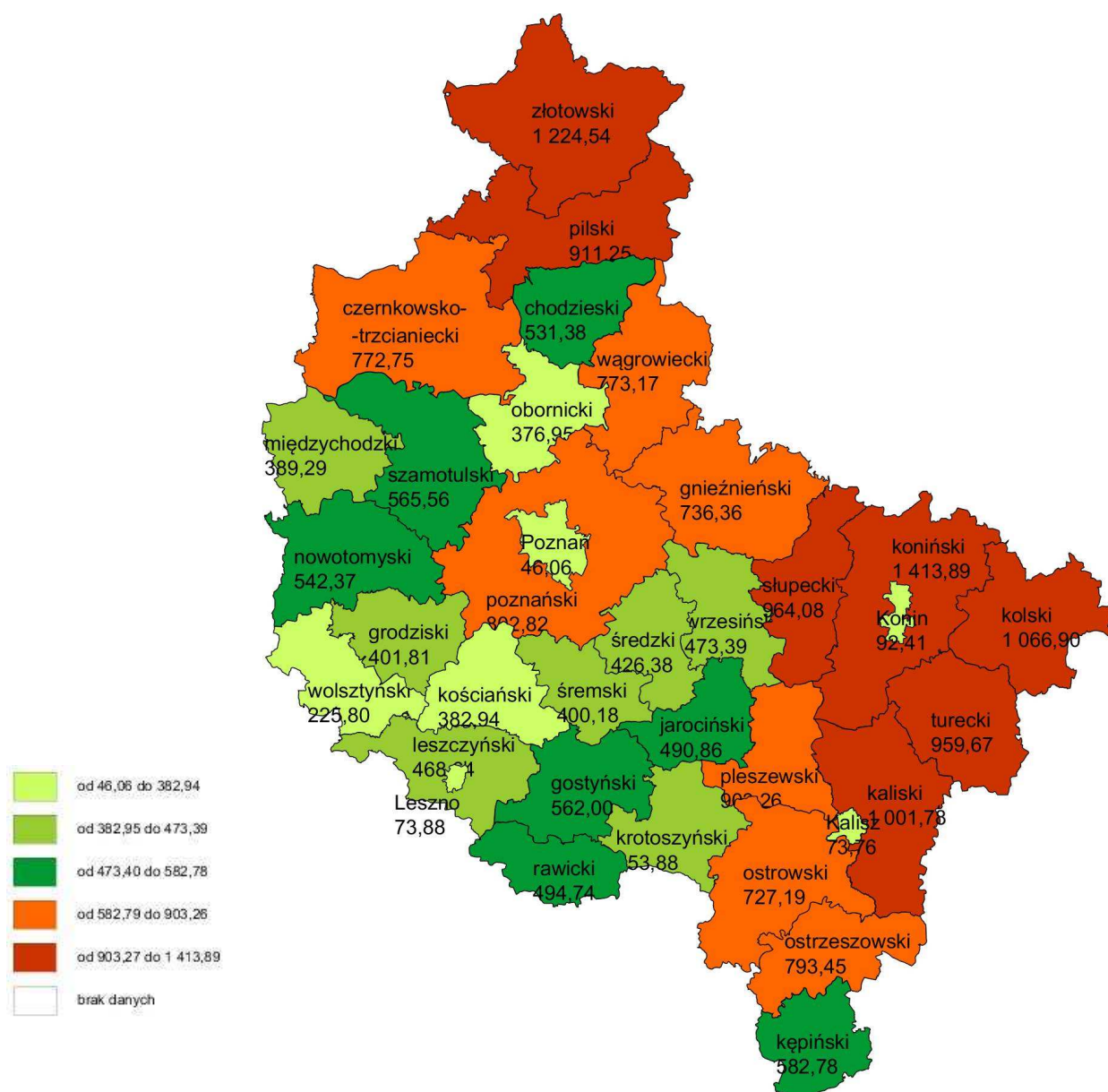
Mapa nr 7: Wskaźnik deprywacji lokalnej gmin w 2012 roku (Liczba osób korzystających z pomocy społecznej x1000)/liczba mieszkańców gminy).

Źródło: OZPS

Deprywacja potrzeb to trwający przez jakiś czas brak ważnych dla człowieka czynników: biologicznych, psychologicznych bądź społecznych. Termin *deprywacja potrzeb* pojawia się jako komponent definicyjny pojęcia ubóstwa. Wskaźnik deprywacji lokalnej wyraża stopień niezaspokojenia potrzeb mieszkańców gminy, i tak z danych wykazanych przez ośrodki pomocy społecznej wynika, iż w 2012 roku najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej – **191 na 1000 mieszkańców** zamieszkiwało gminę miejsko-wiejską **Rogoźno** w powiecie obornickim. Na drugim miejscu znalazła się gmina **Ostrowite** z powiatu słupeckiego z liczbą **149 osób na 1000 mieszkańców**.

Mapa nr 8 : Wartość wskaźnika liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na każde 1000 mieszkańców w1 / w2 x 1000 (ujęcie powiatowe)

Źródło: OZPS

Istnieje zależność pomiędzy zróżnicowaną stopą bezrobocia występującą na terenie województwa, a wartością wskaźnika deprywacji lokalnej. Powiaty charakteryzujące się najwyższą stopą bezrobocia (wągrowiecki (22%), koniński (18,8%), słupecki (17,4%)), charakteryzują się jednocześnie wysokim wskaźnikiem deprywacji lokalnej.

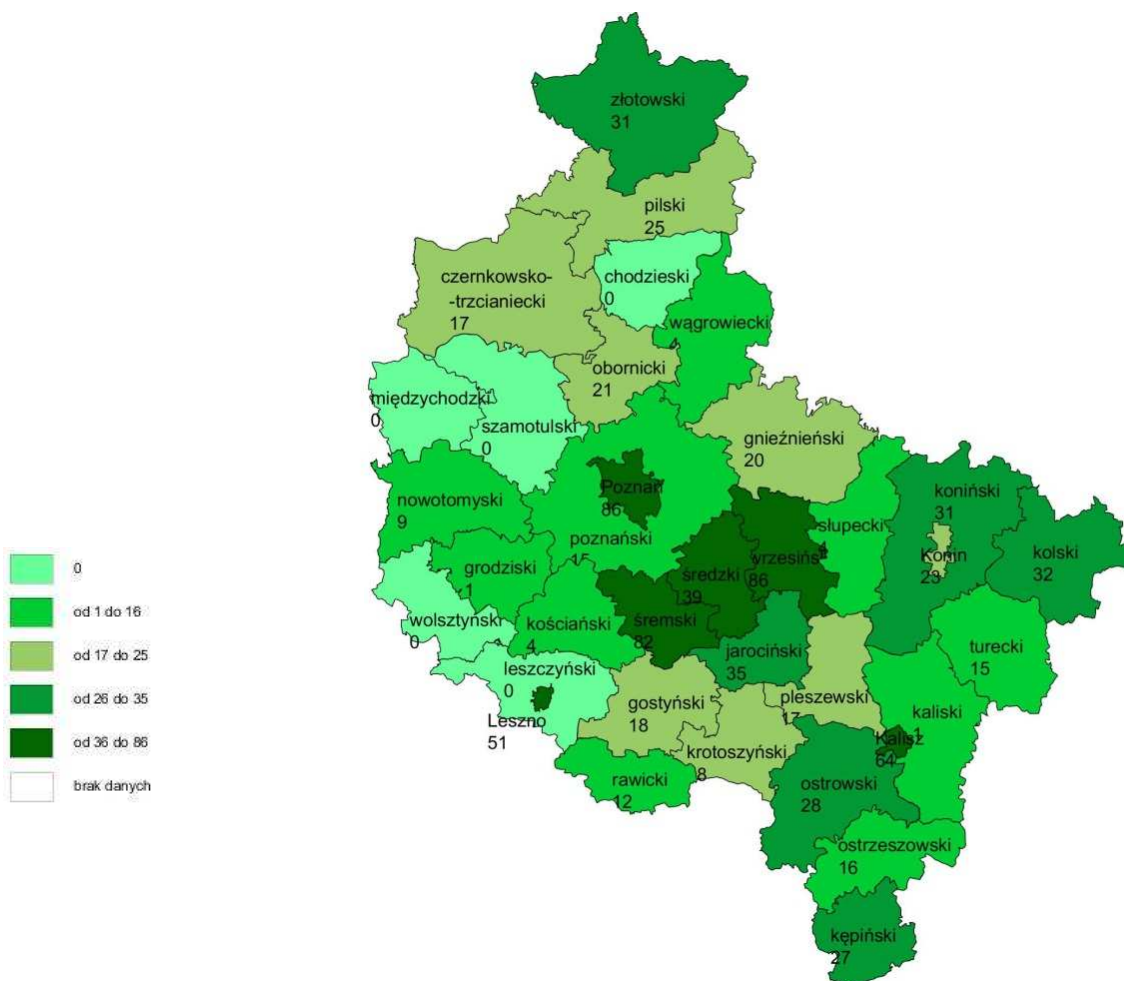
3. Usługi pomocy społecznej

3.1. Usługi opiekuńcze

Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania. Do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez gminę należy organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Usługi opiekuńcze są alternatywą dla osób, które nie są na tyle samodzielne aby mogły same egzystować, ale są zbyt samodzielne, aby przebywać w placówce całodobowej. Usługi opiekuńcze są przykładem środowiskowego wsparcia dla osób w ich miejscu zamieszkania.

W 2012 r. wsparcia w postaci usług opiekuńczych udzielono **8 596 osobom**, niecałym 2% (157 os.) udzielono specjalistycznych usług opiekuńczych. W 2013 r. prognozuje się, iż z usług opiekuńczych skorzysta **8 837 osób** z czego również 2% (176 os.) skorzysta ze specjalistycznych usług opiekuńczych. W 2012 r. na **3 543 649 świadczeń** wydatkowano **42 452 171 zł**. W 2013 r. liczba świadczeń ma wzrosnąć o 10%, przy zwiększonych o 5% nakładach finansowych w stosunku do 2012 r. W 2012 r. udzielono **60 346 usług specjalistycznych** o łącznej wartości **898 919 zł**. W 2013 r. prognozuje się udzielenie **73 394 świadczeń specjalistycznych** o wartości **1 163 653 zł**.

Mapa nr 9: Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług dla osób z zaburzeniami psychicznymi (ujęcie powiatowe).

Źródło: OZPS

W Wielkopolsce, w 2012 r. z **431 776 świadczeń** specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi skorzystało **920 beneficjentów** (najwięcej osób – 86, zarówno w m. Poznań, jak i w powiecie wrzesińskim, 82 osoby w powiecie śremskim, natomiast 64 w m. Kalisz). Ogólny koszt świadczeń w województwie wielkopolskim wyniósł **7 206 643 zł**. Przewiduje się, iż w 2013 r. **944 osoby** skorzystają z **461 960 świadczeń** za **7 854 490 zł**.

3.2. Wybrane usługi pomocy społecznej

Tabela nr 4: Liczba osób korzystających z wybranych usług pomocy społecznej.

	poradnictwo specjalistyczne		praca socjalna		interwencja kryzysowa	
	2012r.	2013r.	2012r.	2013r.	2012r.	2013r.
liczba rodzin	24 336	24 929	88 439	91 434	5 141	5 268
liczba osób w rodzinie	50 378	56 144	235 754	245 247	13 600	14 277

Źródło: OZPS

Ze **specjalistycznego poradnictwa** w roku oceny w Wielkopolsce skorzystało **24 336 rodzin** (w roku prognozy przewiduje się 2% wzrost). Porównując tę liczbę z liczbą rodzin, którym przyznano decyzją świadczenie wynika, iż niewiele ponad 23% z nich, zostało objętych poradnictwem specjalistycznym. Zestawiając natomiast liczbę rodzin objętych pracą socjalną z liczbą rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, zauważyć można, że **pracą socjalną** zostało objętych **84,7%** rodzin korzystających z pomocy społecznej. **Interwencję kryzysową** zastosowano w przypadku **5 141 rodzin** objętych pomocą społeczną.

Kolejnym przykładem usługi pomocy społecznej jest **kontrakt socjalny**, który stanowi element pracy z klientem zgłaszającym się po wsparcie. Kontrakt został wprowadzony wraz z nowelizacją ustawy o pomocy społecznej. Kontrakt socjalny, jako bardzo ważne narzędzie pracy w rękach pracownika socjalnego, to pisemna umowa zawarta z osobą ubiegającą się o pomoc, określająca uprawnienia i zobowiązania stron umowy, w ramach wspólnie podejmowanych działań zmierzających do przezwyciężenia trudnej sytuacji życiowej osoby lub rodziny (ustawa o pomocy społecznej). Pracownik socjalny może zawrzeć kontrakt z osobą lub rodziną w trudnej sytuacji życiowej. Kontrakt określa zasady współdziałania tych osób z ośrodkiem pomocy społecznej. Odmowa zawarcia kontraktu socjalnego lub niedotrzymywanie jego postanowień mogą stanowić podstawę do odmowy przyznania świadczenia, uchylecia decyzji o przyznaniu świadczenia lub wstrzymania świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej. Z perspektywy zmiany paradygmatu z opiekuńczego na pomocowy, praca socjalna zyskała narzędzie, które ma wpływać z jednej strony na ograniczenie działań asekuracyjnych wobec klienta, natomiast z drugiej strony na intensyfikację działań integrujących i włączających.

Programu Usamodzielnienia skorzystało **1 389** osób, w roku prognozy skorzystać z nich ma o 4% więcej beneficjentów pomocy niż w roku oceny. Z **Programu oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie** skorzystało w 2012 r. **206** osób, natomiast w 2013 r. skorzystać ma o 79 osób więcej. Korzystający w 2012 r. z Indywidualnego Programu Wychodzenia z bezdomności stanowili 18% wszystkich beneficjentów, którym udzielono pomocy i wsparcia z tytułu bezdomności, natomiast osoby, które w roku oceny skorzystały z Indywidualnego Programu Zatrudnienia Socjalnego, stanowili zaledwie 1,5% wszystkich beneficjentów, którzy otrzymały wsparcie z tytułu bezrobocia.

W 2012 r. w gminach oraz miastach na prawach powiatu wskaźnik decyzji odmownych przyznania zasiłku/usługi wyniósł 2%. Na **8 452 wykazanych decyzji odmownych** w 46% przypadkach (3873) powodem odmowy było nie spełnienie kryterium dochodowego, natomiast przyczyną 2% odmów (159) stanowił brak środków finansowych.

3.3. Wspieranie rodziny i piecza zastępcza

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wyraźnie podzieliła kompetencje między samorząd gminny i powiatowy w zakresie pracy z rodziną biologiczną. Należy podkreślić, iż umieszczenie dziecka w systemie pieczy zastępczej ma być ostatecznością, po wykorzystaniu przez gminę wszystkich możliwych form wsparcia rodziny naturalnej. Celem umieszczenia dziecka w środowisku zastępczym jest stworzenie warunków pomocy i pozytywnych zmian w rodzinie biologicznej, aby dziecko mogło powrócić pod jej opiekę (Raport zrealizowany na zlecenie ROPS w Poznaniu, *Diagnoza systemu pieczy zastępczej w Wielkopolsce*, 2012). W świetle zapisów ustawy o pieczy zastępczej do **głównych zadań samorządu gminnego** należą:

- obowiązek opracowywania programów wspierania rodzin wychowujących małoletnie dzieci,
- konieczność stosowania wczesnej profilaktyki społecznej dla młodych rodzin,
- tworzenie środowiskowych form opieki pozarodzinnej dla dzieci i młodzieży w wieku szkolnym,
- wprowadzenie stanowisk asystentów rodziny,
- powołanie zespołu interdyscyplinarnego.

Do głównych zadań samorządu powiatu należą w szczególności:

- organizowanie pieczy zastępczej w placówkach, poprzez tworzenie warunków do powstawania oraz działania rodzin pomocowych, rodzinnych domów dziecka, placówek opiekuńczo-wychowawczych, w tym organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej,
- wsparcie dla usamodzielniających się osób, opuszczających rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawcze,
- organizowanie szkoleń dla kandydatów na rodziny zastępcze zawodowe, niezawodowe oraz prowadzących rodzinne domy dziecka.

Zadania powiatu w zakresie pieczy zastępczej starosta wykonuje za pośrednictwem powiatowego centrum pomocy rodzinie oraz organizatora(ów) rodzinnej pieczy zastępczej.

Do głównych zadań samorządu województwa należą w szczególności: organizowanie i prowadzenie ośrodków adopcyjnych, prowadzenie interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych i regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych. W kwietniu 2013 r. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu przeprowadził wśród PCPR rozeznanie na temat skali zapotrzebowania na funkcjonowanie regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej. Z pozyskanych danych wynika, iż 76 dzieci pochodzących z województwa wielkopolskiego wymagałoby wsparcia w regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej. Ponadto przedstawiciele PCPR podkreślili fakt, iż rośnie liczba takich dzieci, natomiast na terenie całego kraju funkcjonuje tylko jedna regionalna placówka opiekuńczo-terapeutyczna, mieszcząca się w województwie pomorskim.

Tabela nr 5: Rodziny zastępcze w województwie wielkopolskim.

	Rodziny spokrewnione z dzieckiem		Rodziny zastępcze niezawodowe		Rodziny zastępcze zawodowe		Rodzinny Dom Dziecka	
	2012r.	2013r.	2012r.	2013r.	2012r.	2013r.	2012r.	2013r.
Liczba rodzin	1 993	2 113	1 180	1 298	192	221	10	15
liczba dzieci umieszczonych w rodzinach	2 602	2 775	1 627	1 809	822	904	77	121

Źródło: OZPS

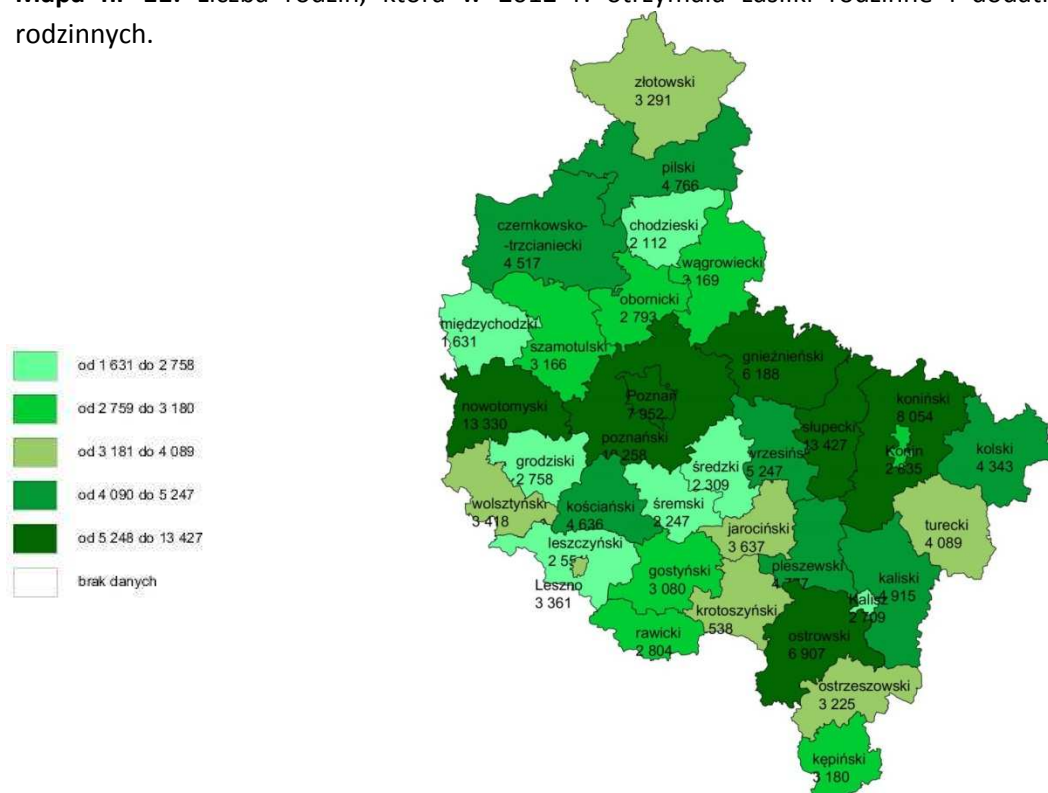
W 2012 r. funkcjonowało 3 365 rodzin zastępczych oraz 10 rodzinnych domów dziecka. W 2013 r. prognozuje się przyrost rodzin zastępczych w stosunku do roku oceny o 8%.

W 2012 roku pełnoletnie osoby opuszczające rodziny zastępcze otrzymały **8 886 świadczeń** na usamodzielnienie, z tego 2,4% stanowiły świadczenia pomocy pieniężnej, a 96,5% pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki. W 2013 r. udzielonych ma zostać **9 456 świadczeń** na usamodzielnienie, z czego 2,7% stanowią mają świadczenia pomocy pieniężnej, a 97,6% – pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki.

4. Inne rodzaje pomocy i świadczeń

Zasiłki z pomocy społecznej to nie jedyny system pomocy dla osób ubogich. System **świadczeń rodzinnych** jest wsparciem dla rodzin gorzej sytuowanych w wychowaniu dziecka (dzieci) oraz w sytuacji, kiedy w rodzinie znajduje się osoba niepełnosprawna wymagająca opieki i pomocy. Jego charakter jest mniej selektywny niż systemu świadczeń z pomocy społecznej, o czym świadczą chociażby wyższe kryteria dochodowe określające uprawnienia do świadczeń rodzinnych. **Dodatki mieszkaniowe** to pomoc dla osób mających trudności w utrzymaniu mieszkania (w opłacaniu czynszu, ponoszeniu opłat za energię itp.). **Stypendia socjalne** mają wyrównać szanse edukacyjne dzieci z rodzin o niższych dochodach, a **pomoc w formie posiłków**, zapewnić je osobom pozbawionym (szczególnie osobom małoletnim). Wszystkie te formy pomocy kierują się zasadą, że wsparcie otrzymują osoby/ rodziny o niskich dochodach (jeśli nie przekraczają określonych progów dochodowych). Pomoc zwykle organizowana jest przez gminy, a jej zasady zostały określone w następujących ustawach: *ustawie o świadczeniach rodzinnych (Dz.U.2006.139.992)*, *ustawie o dodatkach mieszkaniowych (Dz.U.2001.71.734)*, *ustawie o ustanowieniu programu wieloletniego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” (Dz.U.2005.267.2259)*, *stypendia - w ustawie o systemie oświaty (Dz.U.2004.256.2572)*. (źródło: <http://www.ngo.pl/x/72546>)

Mapa nr 11: Liczba rodzin, która w 2012 r. otrzymała zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków rodzinnych.

Źródło: OZPS

Wg danych OZPS – w 2012 r. świadczenia rodzinne wraz z dodatkami do zasiłków rodzinnych w wysokości **432 019 556 zł** przyznano **161 220 rodzin**. Przewidywana kwota świadczeń w 2013 r. dla prognozowanej **liczby rodzin – 150 175** ma wynieść **437 612 214 zł**. W 2012 r. z zasiłku rodzinnego skorzystało najwięcej rodzin w powiatach: ślupецkim (13 427), nowotomyskim (13 330) oraz poznańskim (10 258).

Świadczenie pielęgnacyjne, a zasiłek pielęgnacyjny.

Zasadniczą różnicą pomiędzy świadczeniami jest krąg odbiorców uprawnionych do świadczeń.

Zasiłek pielęgnacyjny przysługuje:

1. Dziecku niepełnosprawnemu.
2. Osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności.
3. Osobie, która ukończyła 75 lat.

4. Osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia.

Świadczenie pielęgnacyjne przysługuje: matce albo ojcu lub innym osobom, na których ciąży obowiązek alimentacyjny oraz opiekunowi faktycznemu dziecka. Świadczenie to jest wypłacane przez ZUS.

Zasiłek pielęgnacyjny jest przyznawany w celu częściowego pokrycia wydatków, które pojawiają się z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osobie w związku z niemożnością samodzielnej egzystencji. Zasiłek pielęgnacyjny wypłaca wójt (burmistrz lub prezydent miasta), może on upoważnić do wypłaty tego świadczenia swojego zastępcę albo kierownika ośrodka pomocy społecznej. Osoba ubiegająca się o zasiłek pielęgnacyjny składa wniosek wg określonego wzoru w urzędzie gminy lub miasta właściwym ze względu na miejsce zamieszkania.

Zasiłek pielęgnacyjny nie przysługuje:

1. Osobie umieszczonej w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie.
2. Osobie, jeżeli członkowi rodziny przysługuje za granicą świadczenie na pokrycie wydatków związanych z pielęgnacją tej osoby, chyba że przepisy o koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego lub dwustronne umowy o zabezpieczeniu społecznym stanowią inaczej.
3. Osobie uprawnionej do dodatku pielęgnacyjnego.

Świadczenie pielęgnacyjne przysługuje w przypadku rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej. Do przyznania świadczenia ważne jest, by osoby, które rezygnują z zatrudnienia robiły to w celu sprawowania opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o niepełnosprawności. Dodatkowe wymogi to: konieczność stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osobie, w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji, albo osobie legitymującej się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności (*Ustawa z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. Nr 228, poz. 2255 z późn. zm.)*).

Tabela nr 6: liczba oraz kwoty świadczeń pielęgnacyjnych i zasiłków pielęgnacyjnych.

	liczba świadczeń	kwota świadczeń w złotych
świadczenie pielęgnacyjne	226602	116 200 700
zasiłek pielęgnacyjny	1012079	154 846 834

Źródło: Sprawozdanie rzeczowo-finansowe o zadaniach z zakresu świadczeń rodzinnych zrealizowanych ze środków budżetu państwa oraz budżetów gmin Za IV kwartał 2012 r.

Ogółem, w roku oceny w Wielkopolsce wypłacono **226 602 świadczeń pielęgnacyjnych** w kwocie **116 200 700 zł** oraz **1 012 079 zasiłków pielęgnacyjnych** w kwocie **154 846 834 zł**. Najwięcej świadczeń pielęgnacyjnych w 2012 r. wypłacono w m. Poznań – 11 813 (co stanowiło 5,2% całości), w powiecie konińskim – 11 647 świadczeń (5,1%) oraz w m. Konin – 6 322 (2,8%). Najwięcej zasiłków pielęgnacyjnych wypłacono w m. Poznań – 65 773 (6,5%), m. Konin – 29 589 (2,9%) oraz w powiecie ostrowskim (28 339 świadczeń, co stanowiło 2,8% zasiłków pielęgnacyjnych wypłaconych w 2012 r.).

Jednorazowy dodatek z tytułu urodzenia się dziecka, a jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka.

Dodatek z tytułu urodzenia dziecka jest dodatkiem, który przysługuje do zasiłku rodzinnego. Aby go uzyskać, należy spełnić warunki (ważne kryterium dochodowe, które od dnia 1 listopada 2012 r. do dnia 31 października 2014 r. wynosi 539 zł na osobę w rodzinie lub 623 zł na osobę w rodzinie, w której jest dziecko niepełnosprawne) niezbędne do uzyskania zasiłku, natomiast **zapomoga z tytułu urodzenia dziecka** (tzw. becikowe) jest świadczeniem samodzielnym i przysługuje niezależnie od wysokości dochodów.

Dodatek z tytułu urodzenia dziecka oraz **zapomoga** są świadczeniami jednorazowymi i przysługują:

- 1) matce lub ojcu albo opiekunowi prawnemu dziecka.
- 2) opiekunowi faktycznemu dziecka w wieku do ukończenia przez dziecko pierwszego roku życia, jeżeli nie został przyznany rodzicom lub opiekunowi prawnemu dziecka.

W przypadku wystąpienia o przysposobienie więcej niż jednego dziecka lub urodzenia więcej niż jednego dziecka podczas jednego porodu dodatek przysługuje na każde dziecko. Dodatek z tytułu urodzenia dziecka przysługuje, jeśli matka dziecka pozostawała pod opieką medyczną nie później niż

od 10 tygodnia ciąży. (Ustawa z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. Nr 228, poz. 2255 z późn. zm.)

Tabela nr 7: Liczba świadczeń oraz kwoty jednorazowych dodatków oraz zapomóg z tytułu urodzenia się dziecka.

	liczba świadczeń	kwota świadczeń w złotych
jednorazowy dodatek z tytułu urodzenia się dziecka	13 405	13 405 000,00
jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka	37 041	37 041 000,00

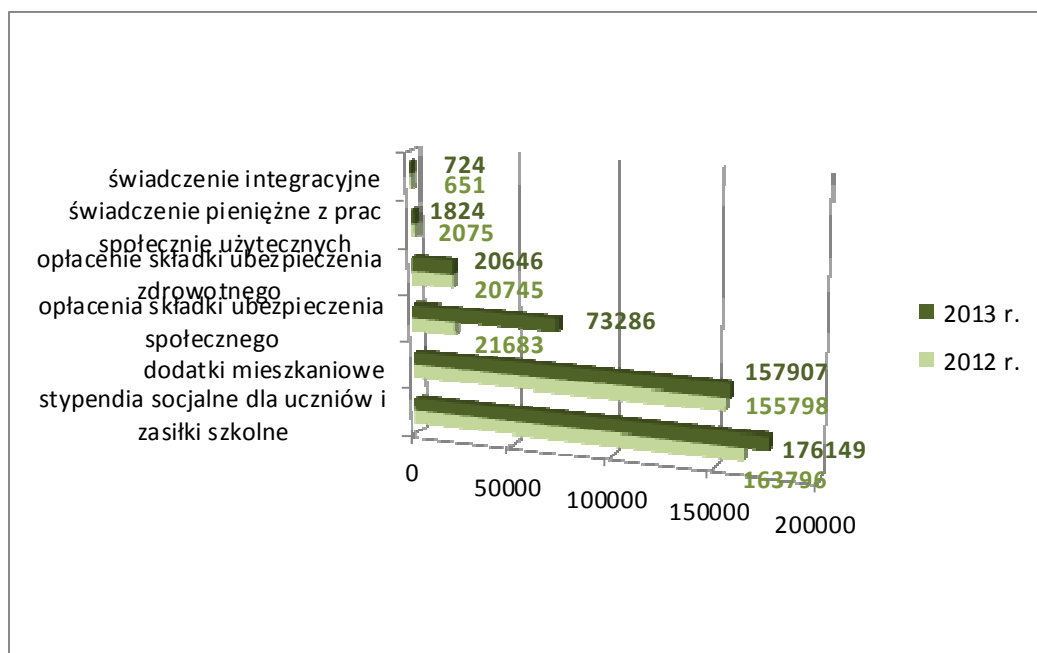
Źródło: Sprawozdanie rzeczowo-finansowe o zadaniach z zakresu świadczeń rodzinnych zrealizowanych ze środków budżetu państwa oraz budżetów gmin Za IV kwartał 2012 r.

W Wielkopolsce, w 2012 udzielono 13 405 świadczeń jednorazowego dodatku z tytułu urodzenia się dziecka oraz 37 041 jednorazowych zapomóg z tytułu urodzenia się dziecka (tzw. becikowe). Niestety z uwagi na niewłaściwe zasilenie formularza OZPS danymi pochodzącymi z innego sprawozdania oraz błędne zapisy w instrukcji dotyczący wypełniania formularza w rubryce „prognoza rok po ocenie”, część jednostek wypełniło komórkę dotyczącą liczby świadczeń w ujęciu miesięcznym, część w ujęciu rocznym. W związku z powyższym, trudno jest z tak niejednorodnych danych wysnuć prognozy na 2013 rok.

Fundusz alimentacyjny

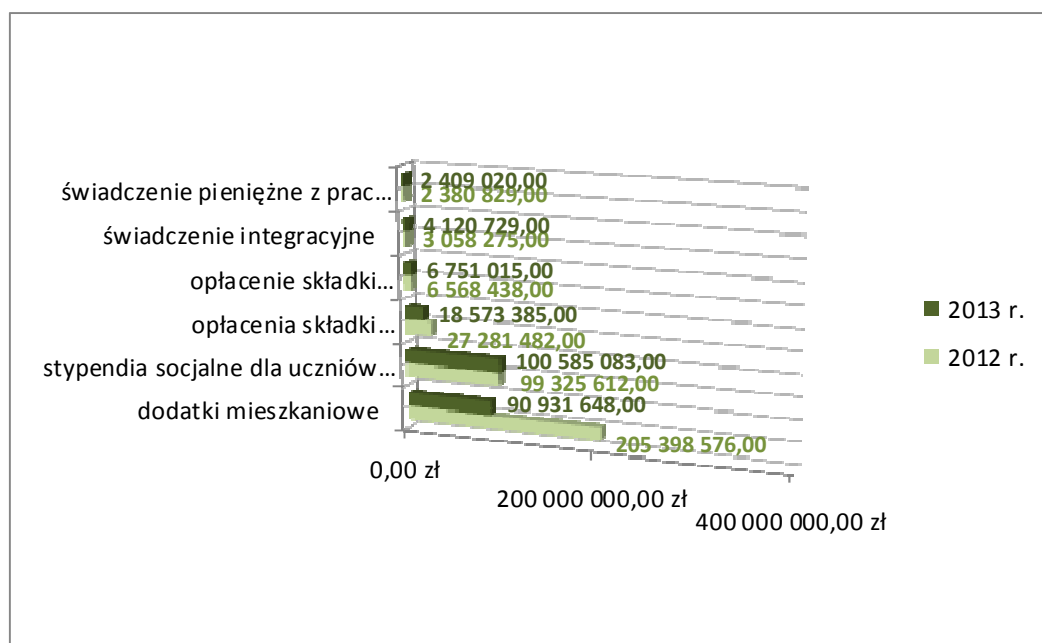
Kolejną formą świadczeń rodzinnych jest **fundusz alimentacyjny**, który stanowi system wspierania osób uprawnionych do alimentów środkami finansowymi z budżetu państwa. Jeżeli w okresie ostatnich dwóch miesięcy, niezależnie od podejmowanych przez komornika czynności, nie wyegzekwuje się pełnej należności z tytułu zaległych i bieżących zobowiązań alimentacyjnych, egzekucję uznaje się za bezskuteczną. W 2012 r. 46 882 rodzin skorzystało ze świadczeń z funduszu alimentacyjnego na łączną kwotę w wysokości 345 539 677 zł. w roku 2013 prognozowany jest wzrost liczby rodzin korzystających o 61, a tym samym wzrost kwoty świadczeń o 17 045 980 zł.

Wykres nr 11: Liczba osób korzystających z wybranych świadczeń z kategorii „inne rodzaje pomocy i świadczeń” w 2012 r. oraz prognozy na 2013 r.

Źródło: OZPS

Wykres nr 12: Kwoty wybranych świadczeń z kategorii „inne rodzaje pomocy i świadczeń” wypłaconych w 2012 r. oraz prognozy na 2013 r.

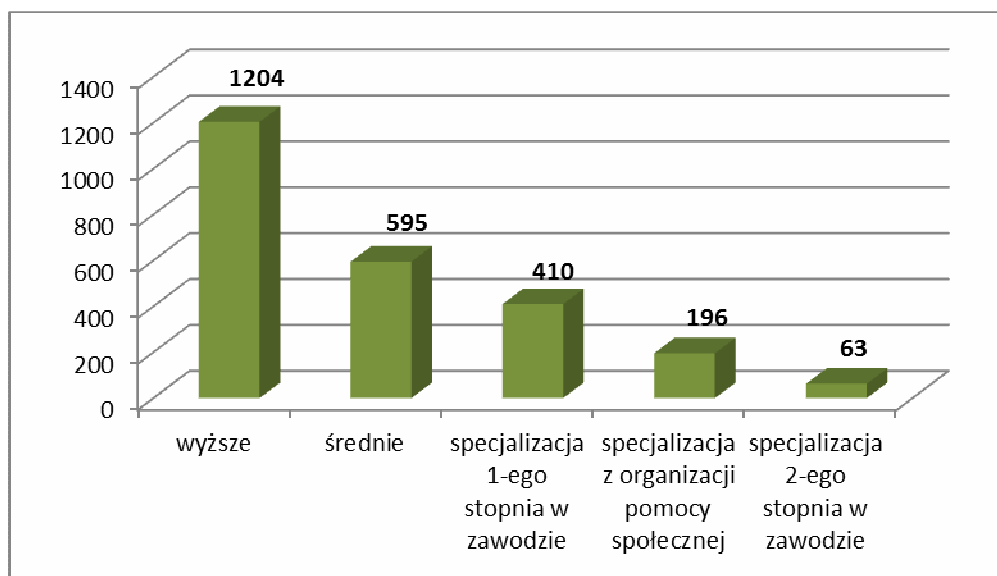
Źródło: OZPS

Najpopularniejszym świadczeniem w 2012 r. były stypendia socjalne dla uczniów i zasiłki szkolne, które wypłacono 176 149 osobom w kwocie 99 325 612 zł. Kolejnym świadczeniem pieniężnym pod względem ilości osób z niego korzystających były dodatki mieszkaniowe (155 798 osób). W obu przypadkach prognozowany jest wzrost liczby osób korzystających z tych świadczeń.

5. Kadra jednostek organizacyjnych pomocy społecznej

Grupę wielkopolskich pracowników socjalnych wykazanych przez OPS oraz PCPR w sprawozdaniu za 2012 r. w 93,4% (1 714) stanowią kobiety. Feminizacja branży pomocy społecznej jest widoczna również w kadrze zarządzającej, gdyż z 325 osób tworzących kadrę kierowniczą (dyrektorzy jednostek oraz ich zastępcy) 89% stanowią kobiety.

Wykres nr 13: Struktura wykształcenie pracowników socjalnych.

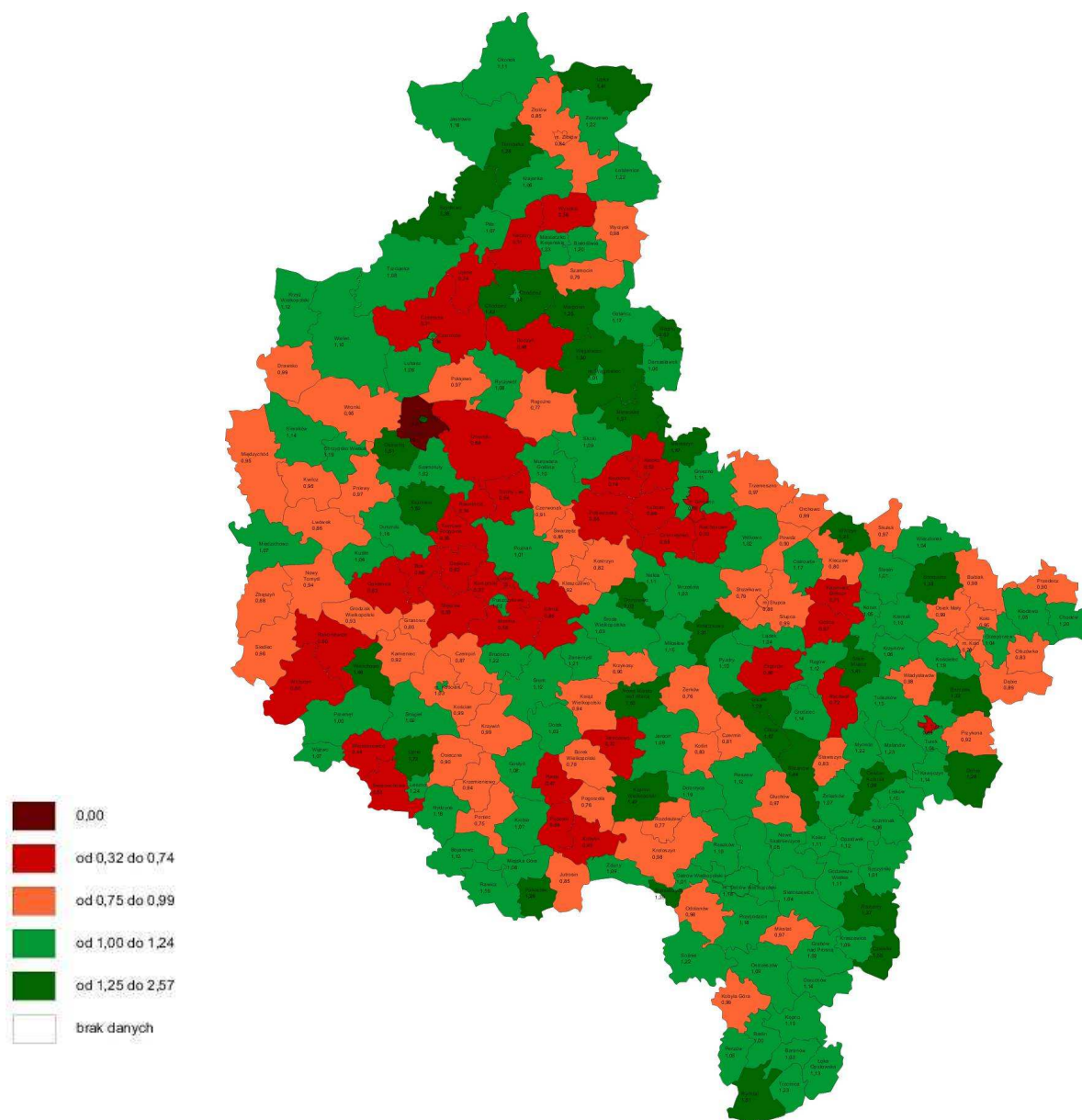

Źródło: OZPS

Spośród pracowników socjalnych posiadających wykształcenie wyższe 93% stanowiły kobiety, natomiast wśród pracowników socjalnych z wykształceniem średnim, 94% to kobiety. Spośród 1 835 pracowników socjalnych pracujących w Wielkopolsce 118 zatrudnionych było w Powiatowych Centrach Pomocy Rodzinie, 90% z nich posiadało wykształcenie wyższe.

Art. 110 ust.11 *Ustawy o pomocy społecznej* nakłada na OPS obowiązek zatrudniania co najmniej 1 pracownika socjalnego na 2000 mieszkańców gminy, nie mniej jednak niż 3 pracowników.

Mapa nr 15: Wskaźnik dostępności kadry pracy socjalnej w 2012 r. (Liczba pracowników socjalnych w przeliczeniu na pełen etat x 2000/liczba mieszkańców gminy i miasta na prawach powiatu).

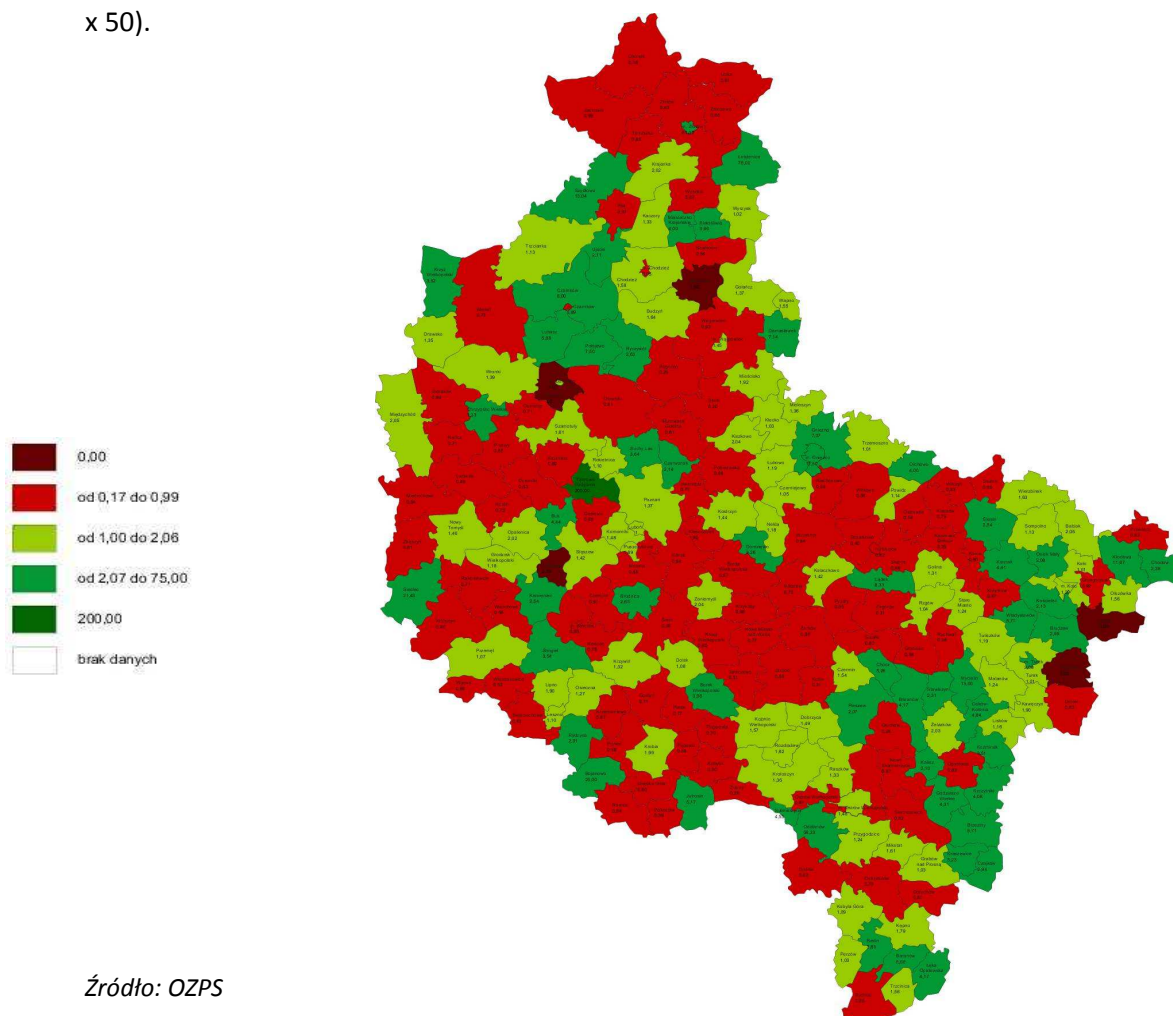

Źródło: OZPS

W 2012 r., według danych OZPS, w nieco ponad 43% (97/222) wielkopolskich gmin (włączając w to miasta na prawach powiatu) nie został spełniony ustawowy obowiązek (jeden pracownik socjalny przypada na ponad 2000 mieszkańców). Sytuacja dostępności kadry pracy socjalnej w porównaniu z rokiem ubiegłym uległa poprawie, gdyż w 2011 r. aż 62% gmin (136/222) nie spełniała tego obowiązku. **Średni wskaźnik dostępności kadry pracy socjalnej dla wielkopolskich gmin i miast na prawach powiatu w 2012 r. wyniósł 0,99**, co oznacza, że średnio na 2000 Wielkopolan przypada prawie 1 pracownik socjalny. W gminach oraz miastach na prawach powiatu w 2012 r. zatrudnionych

było 1 715 pracowników socjalnych. Prognozuje się, iż **w 2013 ich zatrudnienie wzrośnie o 2,3% (40 osób)** w stosunku do roku 2012, co wpłynie to na wzrost wartości wskaźnika dostępności kadry pracy socjalnej, który w 2013 r. w województwie wielkopolskim ma wynieść 1,01. Wskaźnik zatrudnienia pracowników socjalnych w 2012 r. był najniższy w gminach: Tarnowo Podgórne 0,35 (powiat poznański), Komorniki 0,37 (powiat poznański), Włoszakowice 0,44 (powiat leszczyński), Piaski 0,47 (powiat gostyński), Budzyń 0,48 (powiat chodzieski). Dla porównania – w 2011 r. wskaźnik ten wypadł najstaniej w gminie Szamocin 0,31 (powiat chodzieski). Wskaźnik dostępności pracowników socjalnych w 2012 r. był najwyższy w gminach: Wapno 2,57 (powiat wągrowiecki), Dominowo 2,02 (powiat średzki), Lipno 1,72 (powiat leszczyński), Chocz 1,67 (powiat pleszewski), Ostroróg 1,61 (powiat szamotulski). Warto w tym miejscu podkreślić, iż powyższy wskaźnik nie do końca oddaje rzeczywistą dostępność pracowników socjalnych, ze względu na występujące między gminami różnice w faktycznej liczbie osób objętych pomocą społeczną.

Mapa nr 16: Wskaźnik dostępności kadry pracy socjalnej w 2012 r. (Liczba pracowników socjalnych w przeliczeniu na pełen etat/liczba rodzin objętych pracą socjalną gminy i miasta na prawach powiatu x 50).

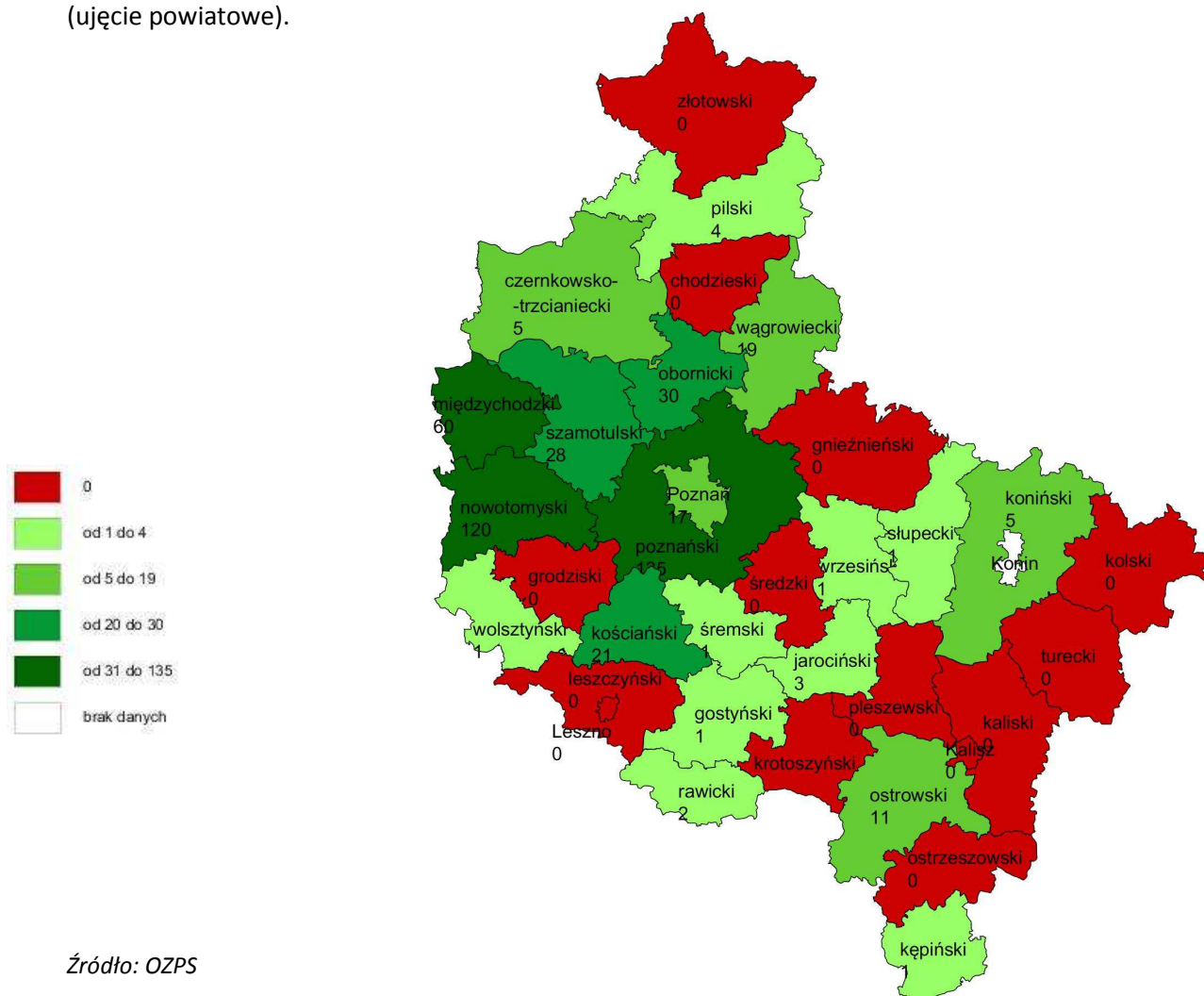

Źródło: OZPS

Z dniem 1 stycznia 2015 r. wejdzie w życie nowe brzmienie ust. 11 art. 110 ustawy o pomocy społecznej mówiące o tym, iż na jednego pracownika socjalnego zatrudnionego w pełnym wymiarze czasu pracy ma przypadać nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących. Średni wskaźnik dostępności kadry socjalnej dla rodzin korzystających z pomocy dla wielkopolskich gmin i miast na prawach powiatu w 2012 wynosił 1,03 – tak więc, w świetle planowanego zapisu, ustawowy wymóg byłby spełniony. Jednak, analizując sytuację w poszczególnych gminach na dzień 31 grudnia 2012 r., wymogu planowanego zapisu ustawy nie spełniłoby 42,8 % gmin (95).

Zatrudnienie pomocnicze wykazane przez jednostki organizacyjne pomocy społecznej w sprawozdaniu za 2012 r. to 515 wolontariuszy oraz 414 osób zatrudnionych w ramach zatrudnienia subsydiowanego (staży, robót publicznych, prac interwencyjnych).

Mapka nr 16: Wolontariusze pracujący w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej w 2012 r. (ujęcie powiatowe).

Źródło: OZPS

11,1% spośród wszystkich gmin oraz miast na prawach powiatu korzystało w 2012 r. z pracy wolontariuszy, a na poziomie powiatowym 9 powiatowych centrów pomocy rodzinie zatrudniało wolontariuszy. Wśród wolontariuszy wykazanych w sprawozdaniu za 2012 r. 449 pracowało w gminach, 17 pracowało w miastach na prawach powiatu, natomiast 49 w powiatowych centrach pomocy rodzinie. W przyszłych latach prognozowany jest wzrost liczby wolontariuszy w OPS o 17,6% w stosunku do roku 2012, natomiast w PCPR o 28,6%.

6. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia

Zasób instytucjonalny oznacza łączną liczbę instytucji i placówek działających w danym roku kalendarzowym na obszarze jednostki samorządu terytorialnego, utworzonych i finansowanych tylko przez tę jednostkę samorządu terytorialnego (gminę, powiat ziemski, miasto na prawach powiatu). Do zasobu instytucjonalnego na terenie danej jednostki samorządu terytorialnego wlicza się także te instytucje i placówki, które zostały utworzone przez inne podmioty (np. organizacje pozarządowe) i są prowadzone na zasadach zlecenia zadania publicznego (także zlecenia wykonywania usług na rzecz jednostki samorządu terytorialnego).

Tabela nr 8: Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia w województwie wielkopolskim.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Rok 2012	Potrzeby na rok 2013
DOMY POMOCY SPOŁECZNEJ		
Liczba placówek	68	69
Liczba miejsc	6 441	6 488
Liczba osób korzystających	7 120	7 018
OŚRODKI WSPARCIA OGÓŁEM		
Liczba placówek	164	164
Liczba miejsc	9 073	9 179
Liczba osób korzystających	10 522	10 863
W tym: Środowiskowe Domy Samopomocy		
Liczba placówek	68	67
Liczba miejsc	2 283	2 243
Liczba osób korzystających	2 425	2 367
Dzienne Domy Pomocy		
Liczba placówek	21	22
Liczba miejsc	1 720	1 740

Liczba osób korzystających	2 786	2 738
Noclegownie, Schroniska i Domy dla Osób Bezdomnych		
Liczba placówek	29	30
Liczba miejsc	1 274	1 299
Liczba osób korzystających	4 210	4 261
Kluby samopomocy		
Liczba placówek	22	27
Liczba miejsc	792	857
Liczba osób korzystających	1 657	1 763
RODZINNE DOMY POMOCY		
Liczba placówek	2	2
Liczba miejsc	15	13
Liczba osób korzystających	15	12
MIESZKANIA CHRONIONE OGÓŁEM		
Liczba placówek	56	61
Liczba miejsc	220	240
Liczba osób korzystających	258	317
OŚRODKI INTERWENCJI KRYZYSOWEJ		
Liczba placówek	29	25
Liczba miejsc	283	272
Liczba osób korzystających	4 731	4 985
JEDNOSTKI SPECJALISTYCZNEGO PORADNICTWA		
Liczba placówek	38	41
Liczba osób korzystających	7 436	6 549
DZIENNE PLACÓWKI WSPARCIA		
Liczba placówek	119	108

Liczba miejsc	4 119	3 905
Liczba osób korzystających	5 409	5 282
PLACÓWKI OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZE OGÓŁEM		
Liczba placówek	91	80
Liczba miejsc	2 075	1 704
Liczba osób korzystających	3 196	2 755
W tym: Placówki typu rodzinnego		
Liczba placówek	10	10
Liczba miejsc	133	134
Liczba osób korzystających	127	129
CENTRUM INTEGRACJI SPOŁECZNEJ		
Liczba placówek	15	14
Liczba osób korzystających	743	795
KLUB INTEGRACJI SPOŁECZNEJ		
Liczba placówek	12	14
Liczba osób korzystających	1 629	1 805
WARSZTAT TERAPII ZAJĘCIOWEJ		
Liczba placówek	109	106
Liczba osób korzystających	3 555	3 440
ZAKŁAD AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ		
Liczba placówek	9	10
Liczba osób korzystających	555	575

Źródło: OZPS

Z powyższego zestawienia wynika, że istniejące zasoby pomocy i wsparcia generalnie zaspokajają zgłaszane na rok 2013 potrzeby gmin i powiatów. W większości prognoz wskazywano jednak na wzrost liczby osób z nich korzystających.

Oprócz wymienionych powyżej zasobów pomocy i wsparcia na terenie województwa wielkopolskiego funkcjonują ponadto inne placówki, zabezpieczające potrzeby społeczne w tym zakresie, np.: kluby seniora, uniwersytety III wieku, młodzieżowe ośrodki socjoterapii, świetlice środowiskowe oraz socjoterapeutyczne. Łącznie, ze wsparcia w ramach zasobów instytucjonalnych zlokalizowanych na terenie województwa wielkopolskiego skorzystało w 2012 r. **48 318 osób**.

Rozmieszczenie domów pomocy społecznej na terenie województwa wielkopolskiego przedstawione zostało wraz z ilością osób korzystających na mapie nr 11. Pamiętać należy, że gminy i powiaty, które nie dysponują na swoim terenie danym typem placówki kierują swoich mieszkańców zgłaszających zapotrzebowanie na skorzystanie z tej formy pomocy do ośrodków zlokalizowanych na terenie sąsiednich jednostek samorządu terytorialnego.

Przewidywany w kolejnych latach wzrost liczby osób starszych, w tym niesamodzielnych wymaga starannego rozplanowania usług skierowanych do tych osób w województwie. Jedną z form pomocy adresowanych do tej grupy beneficjentów jest zapewnienie im miejsc w **domach pomocy społecznej**, które świadczą usługi:

1. w zakresie potrzeb bytowych, zapewniając:

- a) miejsce zamieszkania,
- b) wyżywienie,
- c) odzież i obuwie,
- d) utrzymanie czystości;

2. opiekuńcze, polegające na:

- a) udzielaniu pomocy w podstawowych czynnościach życiowych,
- b) pielęgnacji,
- c) niezbędnej pomocy w załatwianiu spraw osobistych;

3. wspomagające, polegające na:

- a) umożliwieniu udziału w terapii zajęciowej,
- b) podnoszeniu sprawności i aktywizowaniu mieszkańców domu,
- c) umożliwieniu zaspokojenia potrzeb religijnych i kulturalnych,
- d) zapewnieniu warunków do rozwoju samorządności mieszkańców domu,
- e) stymulowaniu nawiązywania, utrzymywania i rozwijania kontaktu z rodziną i społecznością lokalną,
- f) działaniu zmierzającym do usamodzielnienia mieszkańca domu, w miarę jego możliwości,
- g) pomocy usamodzielniającemu się mieszkańcowi domu w podjęciu pracy, szczególnie mającej charakter terapeutyczny, jeżeli mieszkaniec spełnia warunki do takiego usamodzielnienia,

- h) zapewnieniu bezpiecznego przechowywania środków pieniężnych i przedmiotów wartościowych,
- i) finansowaniu mieszkańcowi domu nieposiadającemu własnego dochodu wydatków na niezbędne przedmioty osobistego użytku, w kwocie nieprzekraczającej 30% zasiłku stałego, o którym mowa w art.37 ust.2 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej,
- j) zapewnieniu przestrzegania praw mieszkańców domu oraz zapewnieniu mieszkańcom dostępności do informacji o tych prawach,
- k) sprawnym wnoszeniu i załatwianiu skarg i wniosków mieszkańców domu.

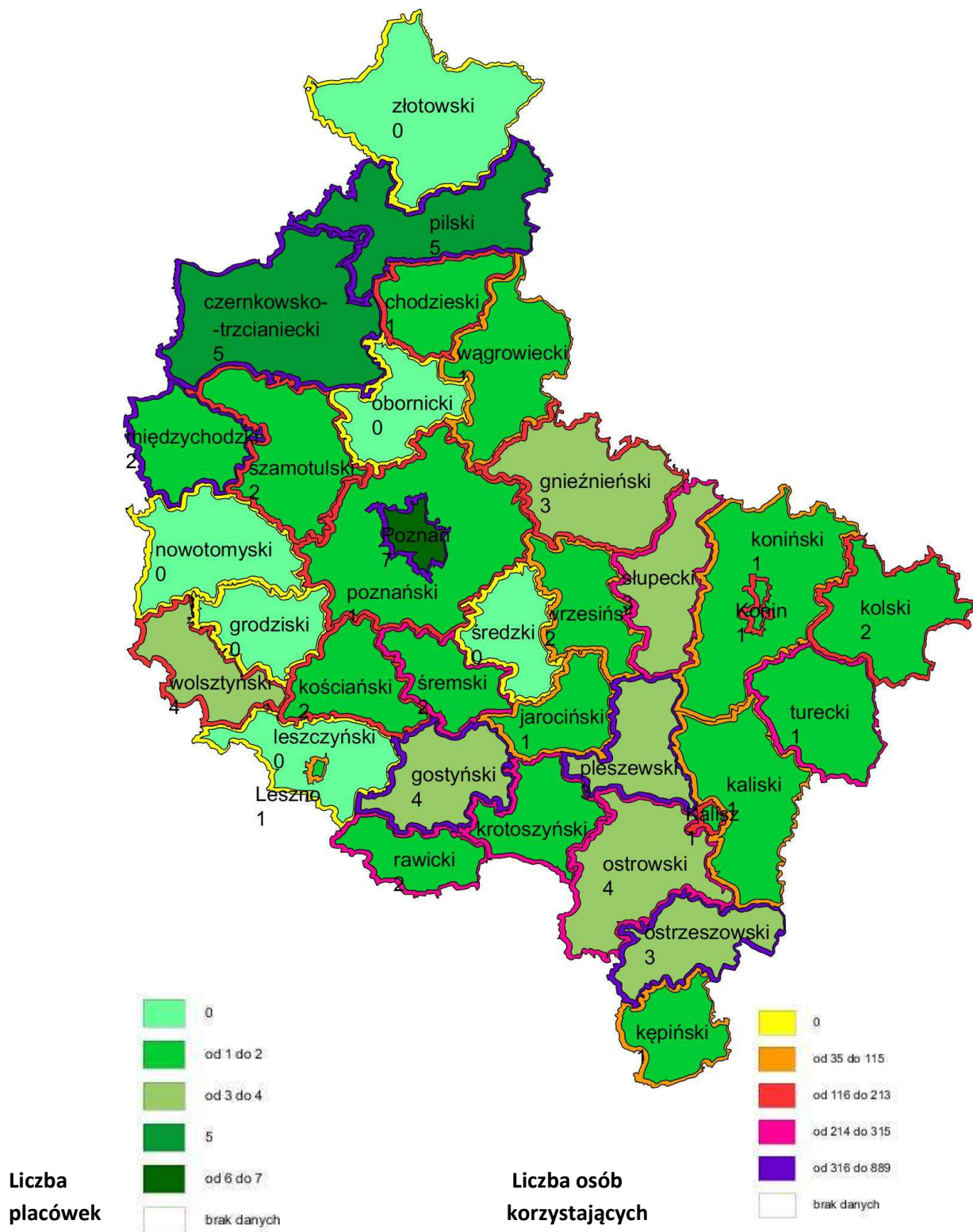
Dom dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, poza wyżej wymienionymi usługami, w zakresie potrzeb edukacyjnych zapewnia:

- 1) pobieranie nauki;
- 2) uczestnictwo w zajęciach rewalidacyjno-wychowawczych;
- 3) naukę i wychowanie przez doświadczenia życiowe. (Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie domów pomocy społecznej z dnia 23.08. 2012 r., § 5. 1 i 2 [Dz.U. 2012 nr 0 poz. 964])

Najwięcej domów pomocy społecznej zlokalizowanych jest na terenie powiatów: miasta Poznań (7), czarnkowsko-trzcianieckiego (5) i pilskiego (5). Brak tego typu placówki na swoim terenie zgłosiły jednostki zlokalizowane w powiatach: złotowskim, obornickim, nowotomyskim, grodziskim, leszczyńskim i średzkim.

Wskaźnik zaspokojenia potrzeb miejsc w domach pomocy społecznej wyniósł w roku 2012 – 59,1% (stosunek liczby osób umieszczonych w stosunku do sumy osób oczekujących i umieszczonych). Na skorzystanie z tej formy pomocy nadal oczekuje 645 osób.

Mapa nr 12: Domy pomocy społecznej wraz liczbą osób korzystających.

Źródło: OZPS

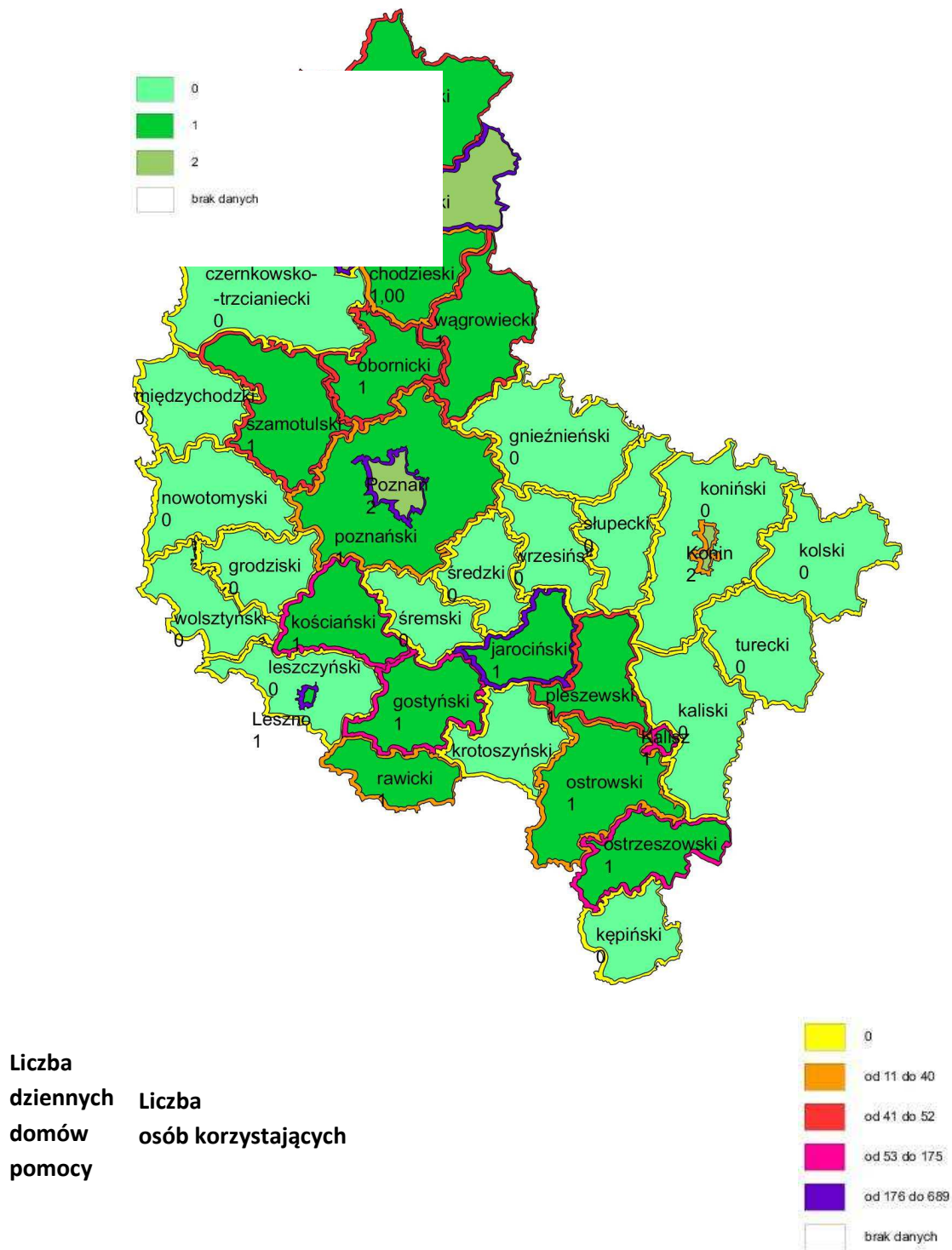
Wsparcie starszym osobom w miejscu zamieszkania oferują **dzienne domy pomocy społecznej**. Są to ośrodki wsparcia przeznaczone dla osób samotnych lub osób w rodzinach, które z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy, a są jej pozbawione lub rodzina takiej pomocy nie może zapewnić.

Ich celem jest zorganizowanie czasu wolnego pensjonariuszom – osobom w wieku poprodukcyjnym z danego terenu. Może być to pomoc w zaspokojeniu ich potrzeb, a także wsparcie w samodzielnym egzystowaniu w środowisku lokalnym.

Oferta placówek jest zróżnicowana, m.in. obejmuje: codzienne obiady, terapie zajęciowe – plastyczne, informatyczne, teatralne czy muzyczne. W ośrodkach wsparcia odbywają się rozmaite imprezy kulturalne, uroczystości oraz spotkania okolicznościowe, np. z okazji świąt. Dzielne domy pomocy społecznej bardzo często korzystają z usług pielęgniarek, lekarzy czy też rehabilitantów.

Rozmieszczenie dziennych domów pomocy społecznej wraz z informacją o liczbie osób z nich korzystających obrazuje mapa nr 13. Tej formy wsparcia brakuje zwłaszcza w zasobach instytucjonalnych gmin i powiatów wielkopolskich zlokalizowanych na wschodnich i zachodnich krańcach województwa (powiaty: czarnkowsko-trzeciecki, międzychodzki, nowotomyski, grodziski, wolsztyński i leszczyński, krotoszyński i kępiński oraz: kaliski, turecki, kolski, koniński, słupecki, wrzesiński, średzki, śremski i gnieźnieński).

Mapa nr 13: Dzielne domy pomocy społecznej i liczba osób z nich korzystających.

Źródło: OZPS

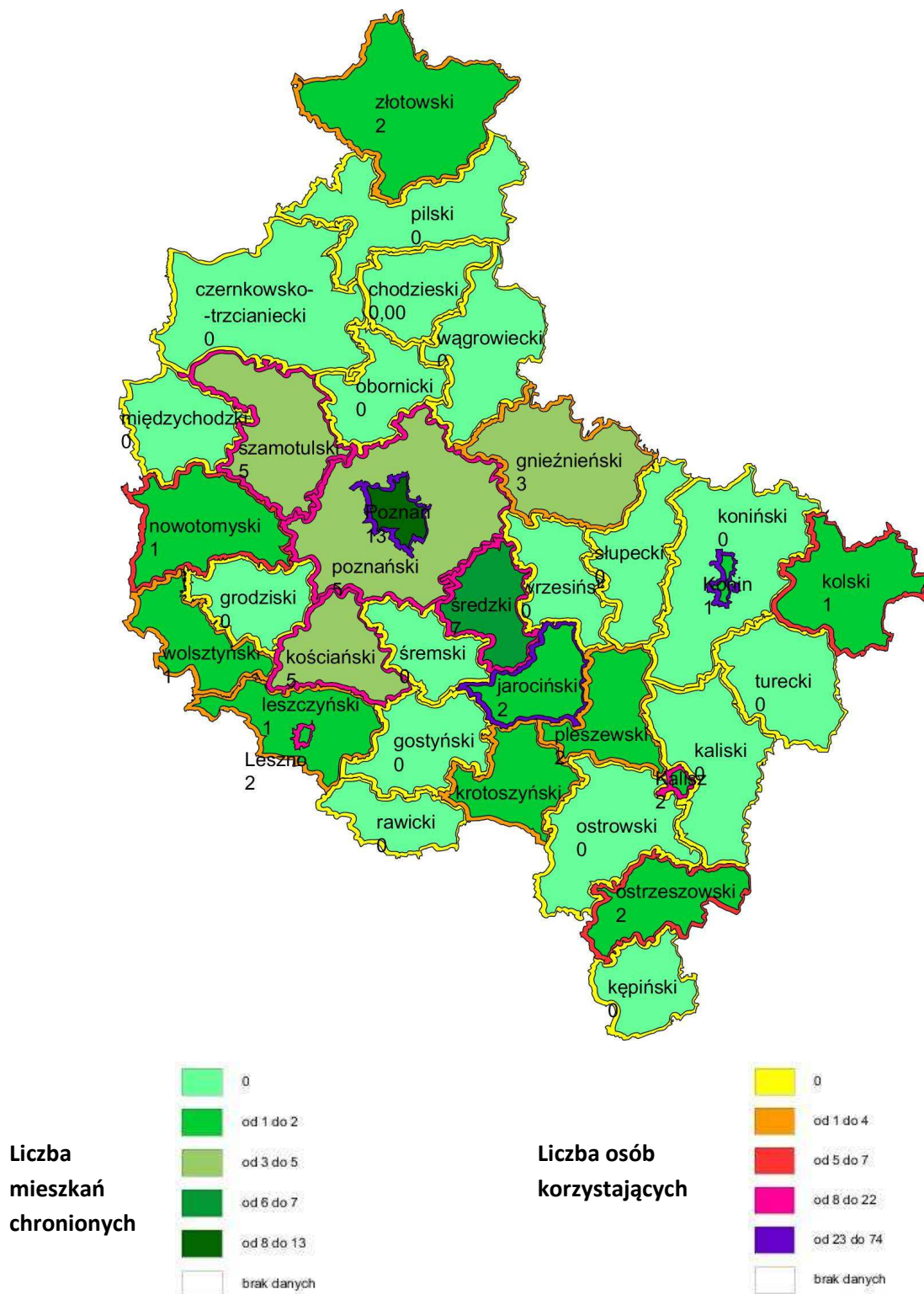
Atrakcyjną formą pomocy skierowaną do osób, które wymagają częściowego wsparcia są **mieszkania chronione**. Dzięki temu, że łączą funkcję pobytu w samodzielnym (własnym) mieszkaniu z funkcją pobytu w placówce opiekuńczo-rehabilitacyjnej, przy niewielkich kosztach dla mieszkańca, osoba przebywająca w mieszkaniu chronionym z jednej strony uczy się samodzielności w naturalnych warunkach, a z drugiej – otrzymuje niezbędne wsparcie, które umożliwia jej codzienne funkcjonowanie i zapewnia poczucie bezpieczeństwa.

Taka forma pomocy osobom niesamodzielnym jest korzystniejsza pod wieloma względami dla JST niż tworzenie i utrzymywanie całodobowych jednostek, takich jak np. domy pomocy społecznej, czy placówki opiekuńczo-wychowawcze.

Rozmieszczenie mieszkań chronionych na terenie Wielkopolski przedstawiono na mapie nr 14. Funkcjonują one na terenie powiatów: miasta Poznań (13), średzkiego (7), kościańskiego (5), szamotulskiego (5), poznańskiego (5), gnieźnieńskiego (3), złotowskiego (2), ostrzeszowskiego (2), jarocińskiego (2), pleszewskiego (2), miasta Leszno (2), miasta Kalisz (2), kolskiego (1), leszczyńskiego (1), wolsztyńskiego (1), krotoszyńskiego (1) i nowotomyskiego (1).

Wskaźnik zaspokojenia potrzeb miejsc w mieszkaniach chronionych wyniósł w roku 2012 – 78% (stosunek liczby osób umieszczonych do sumy osób umieszczonych i oczekujących). Na skorzystanie z tej formy pomocy nadal oczekuje 56 osób.

Mapa nr 14: Mieszkania chronione i liczba osób z nich korzystających.

Źródło: OZPS

7. Koszty zasobu instytucjonalnego

Poniżej ujęte zostały kwoty nakładów finansowych przeznaczonych na utrzymanie i prowadzenie jednostek organizacyjnych pomocy społecznej (ośrodka pomocy społecznej, powiatowego centrum pomocy rodzinie oraz miejskiego centrum pomocy rodzinie).

Łączna kwota nakładów w roku 2012 na utrzymanie zasobu instytucjonalnego wyniosła **1 336 626 974 zł.**

Tabela nr 9: Koszty zasobu instytucjonalnego.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Rok 2012	Prognoza rok po ocenie
całkowity roczny koszt prowadzenia i utrzymania	1 336 626 974 zł	1 383 781 260 zł
z tego:		
wydatki na inwestycje	1 121 543 zł	1 204 408 zł
wydatki ogółem na wynagrodzenia z pochodnymi	1 052 436 401 zł	1 116 654 241 zł
w tym: wydatki ogółem na wynagrodzenia z pochodnymi finansowane z EFS	64 957 582 zł	67 411 303 zł
pozostałe koszty utrzymania	218 111 448 zł	198 511 308 zł

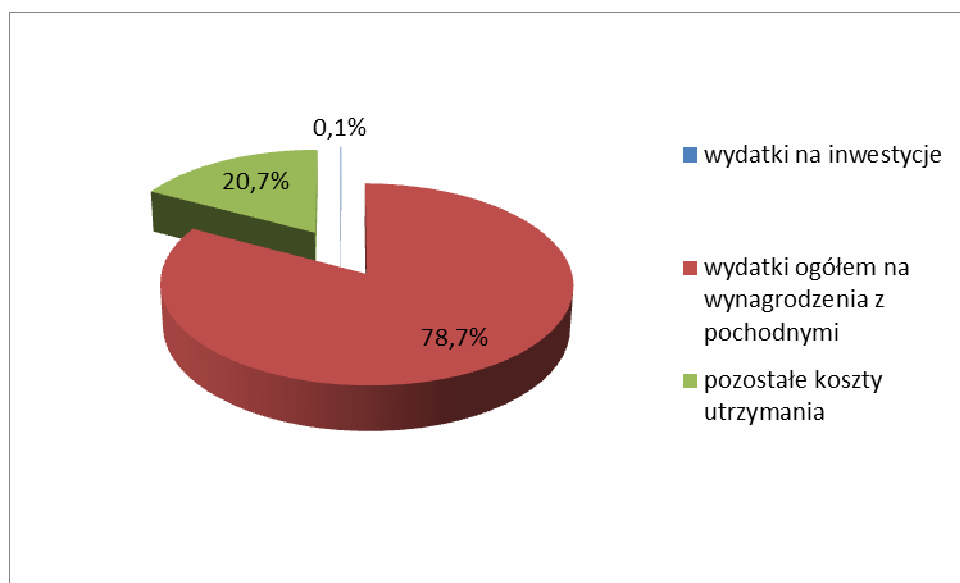
Źródło: OZPS

Z powyższego zestawienia wynika, że jednostki organizacyjne pomocy społecznej prognozują na rok 2013 wzrost wydatków przeznaczanych na utrzymanie istniejącego zasobu instytucjonalnego o 4% (47 154 286 zł), zwłaszcza w obszarze związanym z wydatkami przeznaczanymi na wynagrodzenia dla zatrudnianej kadry (wzrost o 6% - 64 217 840 zł). Powyższe prognozy znalazły swoje odzwierciedlenie w sekcji opisowej tabeli, gdzie umieszczone zostały komentarze wskazujące, że przyczyna tej sytuacji leży w nałożeniu na JOPS wielu nowych zadań, których prawidłowa realizacja wymaga zwiększenia zatrudnienia. Przykładem może być ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, w ramach której jednostki samorządu gminnego zostały zobowiązane do opracowania i realizacji trzyletnich programów wspierania rodzin zastępczych, stworzenia

możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny, rozwoju systemu opieki nad dziećmi, w tym placówek wsparcia dziennego, a także prowadzenia szkoleń dla rodzin zastępczych spokrewnionych.

Analizując strukturę wydatków poniesionych w roku 2012 zwraca uwagę, że aż 78,7% kwoty przeznaczonej zostało na wynagrodzenia ogółem wraz z pochodnymi, 20,7 % pochłonęły pozostałe koszty utrzymania zasobu, a zaledwie 0,1% przeznaczono na inwestycje (wykres nr 14)

Wykres nr 14: Struktura kosztów zasobu instytucjonalnego.

Źródło: OZPS

W poniższej tabeli zaprezentowane zostały kwoty nakładów finansowych, jakie musiałyby zostać zabezpieczone, aby zaspokoić potrzeby jednostek na utrzymanie i zwiększenie zasobów instytucjonalnych dostępnych w gminach/powiatach. Zapotrzebowanie na środki finansowe obejmuje więc nie tylko utrzymanie istniejącego zasobu, ale także jego modernizację oraz stworzenie kolejnych potrzebnych placówek.

Tabela nr 10: Koszty zasobu instytucjonalnego oraz potrzeby finansowe na jego zwiększenie.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Rok 2012	Potrzeby rok 2013
DOMY POMOCY SPOŁECZNEJ		
Wartość nakładów ogółem	5 443 817 427 zł	6 047 634 212 zł
w tym:		
Środki jednostki samorządu terytorialnego	3 587 424 772 zł	4 334 407 693 zł
Dotacje z budżetu państwa	1 841 513 751 zł	1 699 313 168 zł
OŚRODKI WSPARCIA - OGÓŁEM		
Wartość nakładów ogółem	66 153 585 zł	69 234 186 zł
w tym:		
Środki jednostki samorządu terytorialnego	32 298 097 zł	34 057 752 zł
Dotacje z budżetu państwa	31 831 030 zł	34 733 541 zł
w tym:		
Środowiskowe Domy Samopomocy		
Wartość nakładów ogółem	27 071 177 zł	28 513 521 zł
w tym:		
Środki jednostki samorządu terytorialnego	2 629 388 zł	2 622 208 zł
Dotacje z budżetu państwa	23 662 350 zł	25 343 613 zł
Dzienne Domy pomocy		
Wartość nakładów ogółem	8 363 581 zł	9 636 723 zł
w tym:		
Środki jednostki samorządu terytorialnego	8 328 181 zł	9 636 723 zł
Dotacje z budżetu państwa	35 400 zł	0

Noclegownie, Schroniska i Domy dla Osób Bezdomnych		
Wartość nakładów ogółem	7 423 602 zł	7 514 848 zł
w tym:		
Środki jednostki samorządu terytorialnego	5 375 616 zł	5 501 861 zł
Dotacje z budżetu państwa	661 357 zł	720 840 zł
Kluby samopomocy		
Wartość nakładów ogółem	403 884 zł	798 305 zł
w tym:		
Środki jednostki samorządu terytorialnego	316 585 zł	346 019 zł
Dotacje z budżetu państwa	52 987 zł	367 174 zł
RODZINNE DOMY POMOCY		
Wartość nakładów ogółem	-	-
w tym:		
Środki jednostki samorządu terytorialnego	-	-
Dotacje z budżetu państwa	-	-
MIESZKANIA CHRONIONE		
Wartość nakładów ogółem	1 199 625 zł	1 937 802 zł
w tym:		
Środki jednostki samorządu terytorialnego	1 066 226 zł	1 620 036 zł
Dotacje z budżetu państwa	0	175 000 zł
OŚRODKI INTERWENCJI KRYZYSOWEJ		
Wartość nakładów ogółem	16 139 018 zł	16 436 095 zł

w tym:		
Środki jednostki samorządu terytorialnego	15 523 294 zł	15 826 503 zł
Dotacje z budżetu państwa	489 592 zł	470 952 zł
JEDNOSTKI SPECJALISTYCZNEGO PORADNICTWA		
Wartość nakładów ogółem	3 162 074 zł	3 087 962 zł
w tym:		
Środki jednostki samorządu terytorialnego	1 956 821 zł	1 968 722 zł
Dotacje z budżetu państwa	739 201 zł	790 240 zł
PLACÓWKI WSPARCIA DZIENNEGO		
Wartość nakładów ogółem	7 552 231 zł	7 380 190 zł
w tym:		
Środki jednostki samorządu terytorialnego	6 729 264 zł	6 893 389 zł
Dotacje z budżetu państwa	316 688 zł	199 060 zł
PLACÓWKI OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZE		
Wartość nakładów ogółem	1 403 806 148 zł	1 330 986 308 zł
w tym:		
Środki jednostki samorządu terytorialnego	46 799 778 zł	37 431 689 zł
Dotacje z budżetu państwa	1 351 210 660 zł	1 276 589 538 zł
w tym: Placówki typu rodzinnego		
Wartość nakładów ogółem	3 010 713 zł	3 222 135 zł
w tym:		
Środki jednostki samorządu terytorialnego	2 747 224 zł	2 847 504 zł
Dotacje z budżetu państwa	56 676 zł	56 676 zł

CENTRUM INTEGRACJI SPOŁECZNEJ		
Wartość nakładów ogółem	3 960 758 zł	4 432 590 zł
w tym:		
Środki jednostki samorządu terytorialnego	442 051 zł	544 920 zł
Dotacje z budżetu państwa	1 634 464 zł	2 111 905 zł
KLUB INTEGRACJI SPOŁECZNEJ		
Wartość nakładów ogółem	2 470 391 zł	3 499 895 zł
w tym:		
Środki jednostki samorządu terytorialnego	1 134 030 zł	1 158 810 zł
Dotacje z budżetu państwa	260 555 zł	406 276 zł
WARSZTAT TERAPII ZAJECIOWEJ		
Wartość nakładów ogółem	620 463 813 zł	623 306 272 zł
w tym:		
Środki jednostki samorządu terytorialnego	62 825 434 zł	63 144 282 zł
Dotacje z budżetu państwa	547 425 630 zł	548 080 176 zł
ZAKŁAD AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ		
Wartość nakładów ogółem	13 898 763 zł	15 170 956 zł
w tym:		
Środki jednostki samorządu terytorialnego	930 533 zł	872 718 zł
Dotacje z budżetu państwa	5 471 866 zł	5 392 739 zł

Źródło: OZPS

Z zestawienia kosztów wynika, że największe kwoty potrzebne są na utrzymanie placówek całodobowych: domów pomocy społecznej (5 443 817 427 zł) oraz placówek opiekuńczo-wychowawczych (1 403 806 148 zł).

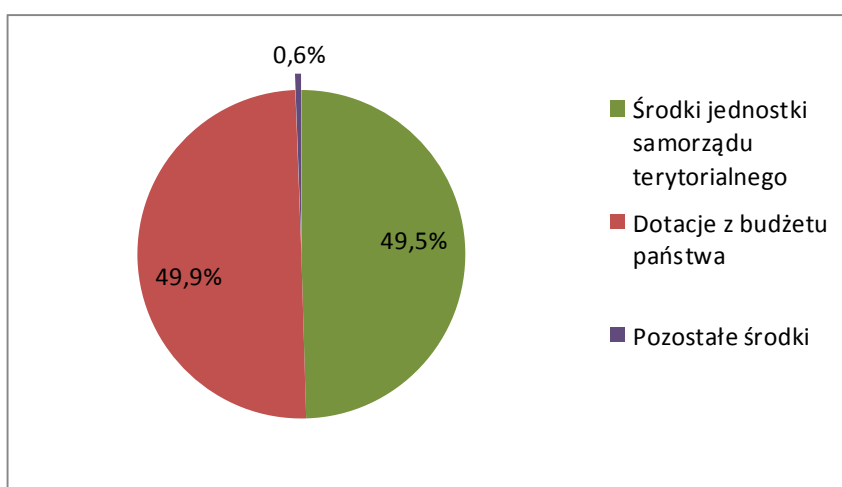
Łącznie, na utrzymanie i modernizację zasobów wymienionych w tabeli nr 9 oraz dodatkowego zasobu wykazanego w sprawozdaniu OZPS w roku 2012 przeznaczono **7 590 770 856 zł**, a potrzebne na ten cel w roku kolejnym byłoby zabezpieczenie kwoty **8 131 253 491 zł**, a więc o 7% wyższej.

W najmniejszym stopniu zaspokojone są potrzeby finansowe gmin i powiatów związane z utrzymaniem i modernizacją:

- klubów samopomocy (środki zabezpieczone w 51%),
- mieszkań chronionych (środki zabezpieczone w 62%),
- klubów integracji społecznej (środki zabezpieczone w 71%),
- dziennych domów pomocy (środki zabezpieczone w 87%),
- centrów integracji społecznej (środki zabezpieczone w 89%),
- domów pomocy społecznej (środki zabezpieczone w 90%).

Struktura nakładów finansowych na utrzymanie zasobu instytucjonalnego w gminach i powiatach rozkłada się równo niemal po połowie między środkami samorządu terytorialnego a budżetu państwa (wykres nr 15).

Wykres nr 15: Struktura nakładów finansowych na utrzymanie i modernizację zasobu instytucjonalnego.

Źródło: OZPS

Struktura wydatków ponoszonych z budżetów jednostek samorządu terytorialnego wygląda następująco:

- **domy pomocy społecznej – 95,5%,**
- warsztat terapii zajęciowej – 1,7%,
- placówki opiekuńczo-wychowawcze – 1,2%,
- ośrodki wsparcia ogółem – 0,9%,
- ośrodki interwencji kryzysowej – 0,4%,
- placówki wsparcia dziennego – 0,2%,
- jednostki specjalistycznego poradnictwa – 0,1%.

Na utrzymanie pozostałych placówek przeznaczają się łącznie mniej niż 1% wydatków.

Struktura dotacji z budżetu państwa wygląda następująco:

- **domy pomocy społecznej – 48,7%,**
- placówki opiekuńczo-wychowawcze – 35,7%,
- warsztat terapii zajęciowej – 14,5%,
- ośrodki wsparcia ogółem – 0,8%,
- zakład aktywności zawodowej – 0,1%.

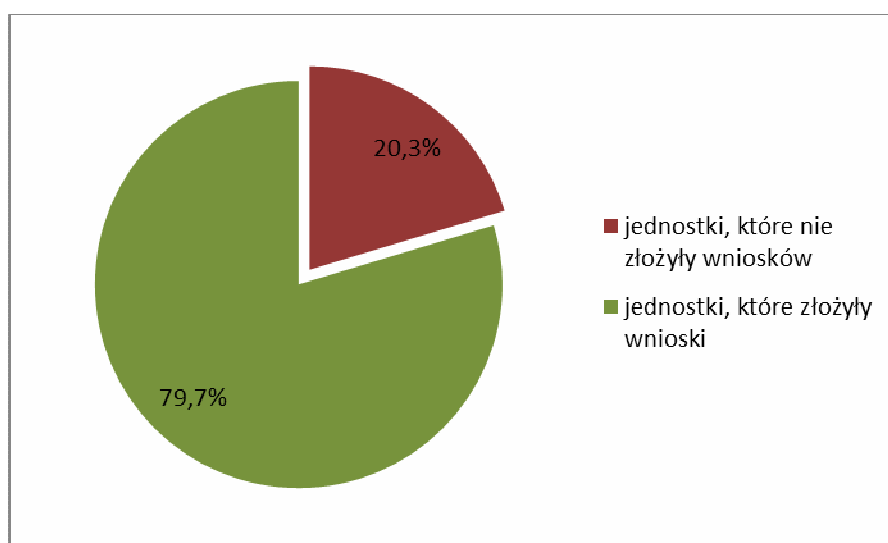
Na utrzymanie pozostałych placówek przeznaczają się łącznie mniej niż 1% wydatków.

8. Aktywność programowo-projektowa

8.1. Udział w projektach współfinansowanych z EFS

W celu upowszechniania aktywnej integracji i pracy socjalnej jednostki pomocy społecznej mogą aplikować o środki z EFS. W roku 2012 o tego typu dotacje wystąpiło blisko 80% wielkopolskich jednostek, z czego 18 w partnerstwie z innymi podmiotami.

Wykres nr 16: JOPS aplikujące o środki w projekcie systemowym.

Źródło: OZPS

Wyniki badań ewaluacyjnych wskazują, że zainteresowanie gmin dofinansowaniem ze środków funduszy unijnych jest duże, jednakże na przeszkodzie do jego uzyskania stają czynniki finansowe w postaci niewystarczających środków w budżecie gminy na zabezpieczenie wkładu własnego – minimalny wkład własny musi osiągać 10,5% całkowitej wartości projektu – oraz czynnik ludzki w postaci braku wykwalifikowanych kadr potrafiących przygotować dokumentację konkursową (np. raport końcowy z badania ewaluacyjnego „Analiza przyczyn braku aktywności lub niskiej aktywności niektórych samorządów gminnych sięganiu po wsparcie z Funduszy Unijnych”, str. 6).

Łączna wysokość alokacji środków pozyskiwanych z EFS dla województwa wielkopolskiego, zgodnie z Planem Działania dla Priorytetu VII na rok 2012 (*Poddziałanie 7.1.1 Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez ośrodki pomocy społecznej i Poddziałanie 7.1.2 Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji przez powiatowe centra pomocy rodzinie*) wyniosła **571 687 903, 00 zł**,

z tego:

1. w powiatach:

- alokacja zgodnie z Planem Działania dla Priorytetu VII na rok 2012 (100%) - 35 417 836,00 zł,
- rezerwa na dofinansowanie projektów w partnerstwie (3%) - 1 062 534,98 zł,
- kwota alokacji przeznaczona do podziału pomiędzy powiaty (97%) - 34 355 301,02 zł,

Najwyższe kwoty alokacji przeznaczono na powiaty: poznański, ostrowski, pilski i gnieźnieński.

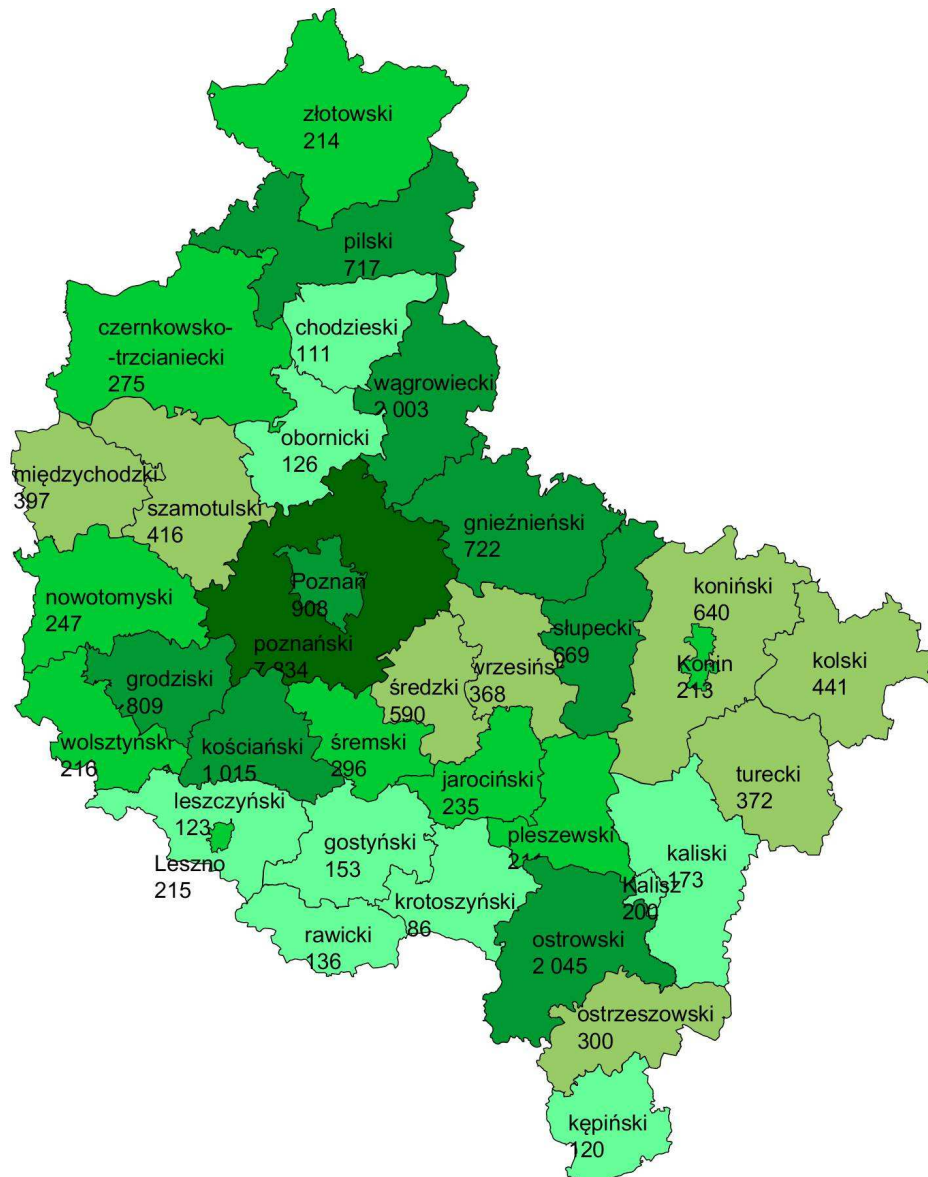
2. w gminach:

- alokacja zgodnie z Planem Działania dla Priorytetu VII na rok 2012 (100%) - 53 627 067,00 zł,
- rezerwa na dofinansowanie projektów w partnerstwie (4,92%) – 2 638 152,98 zł,
- kwota alokacji przeznaczona do podziału pomiędzy gminy (70,03%) – 37 553 714,02 zł,
- kwota alokacji przeznaczona na dodatkowe zatrudnienie pracowników socjalnych (25,05%)- 13 435 200,00 zł.

Najwyższe kwoty alokacji przeznaczono na gminy: m. Poznań, m. Kalisz, m. Piła, m. Gniezno.

Należy jednak pamiętać, że wysokość alokacji nie zawsze pokrywa się z faktycznie wykorzystanymi środkami ze względu na wnioskowanie jednostek o wyższe bądź niższe kwoty na realizację projektów.

Mapa nr 17: Projekty współfinansowane z EFS; ogółem liczba osób objętych projektami (ujęcie powiatowe).

Źródło: OZPS

Ogółem, projektami współfinansowanymi z EFS realizowanymi przez jednostki samorządu terytorialnego w obszarze pomocy społecznej objętych zostało 23 696 mieszkańców województwa wielkopolskiego. Prognozy na rok 2013 przewidują wzrost tej liczby o niemal 40%.

Biorąc pod uwagę ilość osób, które zostały objęte tymi działaniami najbardziej skorzystali mieszkańcy powiatów: poznańskiego (7 834 mieszkańców), ostrowskiego (2 045 mieszkańców) i wągrowieckiego (2003 mieszkańców).

8.2. Udział w konkursach ogłaszanych przez MPiPS

Zgodnie z art. 18 ust. 6 Ustawy o pomocy społecznej do zadań zleconych przez administrację rządową gminom, oraz w myśl art. 20 ust. 3 tejże Ustawy – zleconych powiatom, należy realizacja rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia

osób, rodzin i grup społecznych.

Najbardziej rozpowszechnionym na terenie województwa wielkopolskiego programem rządowym jest **„Pomoc państwa w zakresie dożywiania”**.

Program przewiduje otrzymanie przez osoby uprawnione pomocy w formach:

- posiłku,
- świadczenia pieniężnego w postaci zasiłku celowego na zakup posiłku lub żywności,
- świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych.

Powyższa pomoc przyznawana jest w oparciu o przyjęte w ustawie kryteria dochodowe – do 150% kryterium dochodowego, określonego w art. 8 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy o pomocy społecznej. Kryterium dochodowe, określone w ustawie o pomocy społecznej, wynosi dla osoby samotnie gospodarującej – 477 zł, na osobę w rodzinie – 351 zł. Rada gminy może podjąć uchwałę o podwyższeniu kryterium dochodowego. Osoba samotnie gospodarująca może ubiegać się o pomoc w ramach programu, jeżeli jej dochód nie przekracza kwoty 715,50 zł, zaś w przypadku osoby w rodzinie lub rodziny – dochód na osobę w rodzinie nie może przekraczać kwoty 526,50 zł.

W ramach programu realizowane są działania dotyczące w szczególności:

- tworzenia nowych lub doposażenia istniejących punktów przygotowywania lub wydawania posiłków,
- dowozu posiłków (Uchwała Rady Ministrów w sprawie przyjęcia sprawozdania z realizacji programu wieloletniego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” za rok 2011).

Tabela nr 11: „Realizacja programu rządowego Pomoc państwa w zakresie dożywiania”.

WYSZCZEGÓLNIENIE	OGÓŁEM	w tym na wsi	w tym:					
			dzieci do 7 roku życia		uczniowie do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej		pozostałe osoby otrzymujące pomoc na podstawie art. 7 ustawy o pomocy społecznej	
			OGÓŁEM	w tym na wsi	OGÓŁEM	w tym na wsi	OGÓŁEM	w tym na wsi
RZECZYWISTA LICZBA OSÓB OBJĘTYCH PROGRAMEM OGÓŁEM	142 112	67 662	22 575	12 175	50 098	30 371	71 433	26 325
w tym liczba osób korzystających z: posiłku	61 083	32 739	12 184	7 031	41 516	25 383	8 165	812
w tym: liczba osób, którym dowieziono posiłek	6 785	5 108	1 182	1 018	4 765	3 994	906	155
zasiłku celowego	98 456	40 792	14 192	6 466	21 317	10 861	63 709	23 895
świadczenia rzeczowego	11 177	5 439	1 808	676	2 932	1 461	6 481	3 317
w tym: liczba osób, którym dowieziono świadczenie rzeczowe	13	13	1	1	4	4	8	8

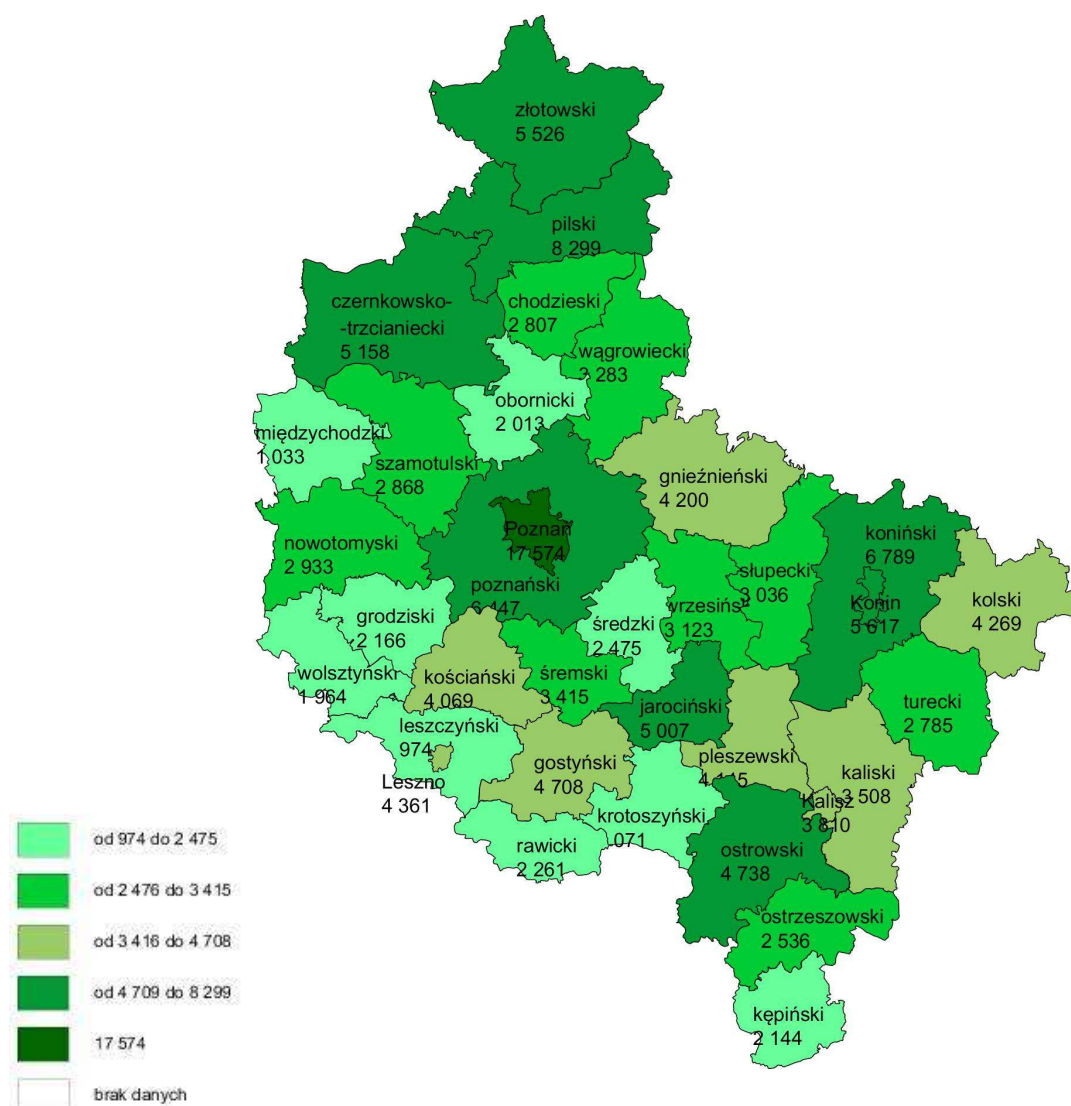
Źródło: Sprawozdanie „Dożywianie” za 2012 rok.

Ogółem, z pomocy w dożywianiu skorzystało 142 112 mieszkańców wszystkich gmin województwa wielkopolskiego, z czego 46,7% to mieszkańcy wsi. Programem objęto 51,1 % dzieci do czasu ukończenia szkoły ponadgimnazjalnej. Z posiłku w ramach programu skorzystało 61 083 osób (43% z liczby objętych programem), w tym 12 184 dzieci do 7 roku życia i 41 516 uczniów do czasu ukończenia szkół ponadgimnazjalnych. Pomoc w formie zasiłku celowego otrzymało 98 456 osób (69,2% z liczby objętych programem).

Koszt realizacji programu na terenie województwa wielkopolskiego wyniósł w 2012 roku ogółem 69 623 179 zł, z czego 27 659 501 zł (40%) to środki własne gmin a 41 963 678 zł (60%) to dotacja.

Najliczniej z „Pomocy państwa w zakresie dożywiania” skorzystali mieszkańcy powiatów: m. Poznań, pilskiego, konińskiego, poznańskiego, m. Konin, złotowskiego, czarnkowsko-trzcianieckiego, i jarocińskiego (mapa nr 18).

Mapa nr 18: Rzeczywista liczba osób objętych programem „Pomoc państwa w zakresie żywienia” (ujęcie powiatowe).

Źródło: Sprawozdanie „Dożywianie” za 2012 rok.

Oprócz „Pomocy państwa w zakresie żywienia” co szóstą jednostką organizacyjną pomocy społecznej z terenu województwa wielkopolskiego (15,9%) skorzystała w 2012 roku z programów MPiPS związanych z pomocą w realizacji zadań wynikających z ustawy o pieczy zastępczej, w tym przede wszystkim z: „Resortowego programu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej”, którego realizacją służyć ma m.in:

1. Rozwojowi sieci asystentów rodziny zatrudnianych w gminach do pracy z rodzinami przeżywającymi trudności opiekuńczo-wychowawcze.
2. Rozwojowi sieci koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej zatrudnionych w powiatach do wsparcia rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka.
3. Budowie systemu pieczy zastępczej poprzez szkolenia kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub do prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz doszkalania już funkcjonujących rodzin zastępczych, osób prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego.

Jedynie sporadycznie przez JST wykazany został udział w pozostałych programach takich, jak:

- „Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie”,
- „Oparcie społeczne dla osób z zaburzeniami psychicznymi”,
- „Rządowy Program pomocy uczniom-wyprawka szkolna”,
- „Aktywne Formy Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu” p.n. „Gminne programy aktywizacji społeczno-zawodowej na rzecz budownictwa socjalnego”.

8.3. Programy osłonowe

Dodatkowo, oprócz realizacji projektów współfinansowanych z EFS czy programów rządowych w gminach i powiatach mogą być prowadzone programy osłonowe, których celem jest m.in. polepszanie sytuacji osób i grup społecznych, które według rozeznaczonych potrzeb są zagrożone wykluczeniem społecznym lub wymagają wsparcia, pomocy (Art.17 p.2, pp.4 Ustawy o pomocy społecznej – gminy, Art. 19 p.16 Ustawy o pomocy społecznej – powiaty).

W przeważającej części, jednostki samorządu terytorialnego realizują takie programy w ramach projektów współfinansowanych z EFS lub też programów rządowych, stąd w sprawozdaniu za 2012 rok jedynie 14 JOPS wskazało na ich prowadzenie. Głównie dotyczyły one działań służących polepszeniu sytuacji życiowej seniorów, ich aktywizacji, dialogu międzypokoleniowego, pobudzaniu aktywności lokalnej oraz rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych. Kilka wskazań dotyczyło przeciwdziałania przemocy w rodzinie, a także budowie programów wspierających funkcjonowanie rodzin na terenie wielkopolskich powiatów.

9. Współpraca z organizacjami pozarządowymi

W 2012 roku, wg danych GUS, na terenie Wielkopolski zarejestrowanych było **10 292** organizacji pozarządowych: 921 fundacji, 8 993 Stowarzyszeń i organizacji społecznych oraz 378 organizacji społecznych wymienionych oddzielnie. Zarząd Województwa Wielkopolskiego w 2012 r. ogłosił 31 otwartych konkursów ofert na realizację zadań publicznych.

Tabela nr 12: Współpraca finansowa Departamentów/Jednostek UMWW z NGO.

Współpraca finansowa z organizacjami pozarządowymi w 2012 roku: Lp.	Dep./ Jednostka	Środki zaplanowane w budżecie na realizację konkursów	Środki przekazane na realizację zadań	Zwroty, rezygnacje
1.	Departament Edukacji i Nauki	96 000 zł	92 500 zł	1 325,66 zł
2.	Departament Gospodarki	96 000 zł	96 000 zł	2 500,01 zł
3.	Departament Kultury	2 924 800 zł	2 944 800 zł	65 289,73 zł
4.	Departament Ochrony Zdrowia i Przeciwdziałania Uzależnieniom	2 660 000 zł	2 473 425 zł	22 414,75 zł
5.	Departament Organizacyjny i Kadr	150 000 zł	185 874 zł	35 873,54 zł
6.	Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi	319 000 zł	319 000 zł	17 851,76 zł
7.	Departament Sportu i Turystyki	1 229 342 zł	1 229 342 zł	29 296,58 zł

8.	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej	930 000 zł	780 000,00 zł	2 379,07 zł
9.	Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu	56 000 zł	56 000,00 zł	-
RAZEM		8 461 142,00 zł	8 276 941,00 zł	176 931,10 zł

Źródło: Sprawozdanie z realizacji „Programu współpracy Samorządu Województwa Wielkopolskiego z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami działającymi w sferze działalności pożytku publicznego na rok 2012”.

Na realizację zadań w trybie „małych grantów” w 2012 r. wpłynęło 75 ofert, spośród których dofinansowano 16 na łączną kwotę 123 190 zł. (Sprawozdanie z realizacji „Programu współpracy Samorządu Województwa Wielkopolskiego z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami działającymi w sferze działalności pożytku publicznego na rok 2012”).

Warto w tym miejscu odwołać się do wyników badania zrealizowanego w 2012 r. na zlecenie Obserwatorium Integracji Społecznej funkcjonującego przy Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Poznaniu nt. „Przejawów obywatelskości Wielkopolan i roli władz lokalnych w ich wspieraniu”, w którym jeden z modułów poświęcony był wspieraniu obywatelskości przez władze lokalne. Przeanalizowano w nim m.in. współpracę jednostek samorządowych z organizacjami pozarządowymi. We wspomnianym module zastosowano zarówno badania jakościowe, jak i ilościowe, przeprowadzono 28 wywiadów pogłębionych z przedstawicielami jednostek samorządu terytorialnego, zastosowano zogniskowany wywiad grupowy oraz badanie z wykorzystaniem ankiety internetowej (CAWI), która została skierowana do wszystkich jednostek samorządu terytorialnego w województwie (przebadanych zostało 120 JST).

Podsumowanie wyników badania w części poświęconej współpracy jednostek samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi prezentuje się następująco:

- **Celem współpracy samorządów terytorialnych i organizacji pozarządowych jest najczęściej podniesienie poziomu jakości życia mieszkańców i pełniejsze zaspokajanie ich potrzeb.** Analiza dokumentów strategicznych oraz programów współpracy z organizacjami pozarządowymi wskazuje, że cel ten jest realizowany przede wszystkim poprzez **współpracę przy realizacji zadań publicznych**. W niektórych strategiach oraz w programach współpracy

wskazywane są mniej lub bardziej konkretne zadania publiczne, w których realizacji partycypować mają organizacje pozarządowe.

- **Organizacje są więc przede wszystkim traktowane, jako dostarczyciel określonych usług realizowanych w ramach zadań publicznych, a także jako źródło dodatkowych środków przeznaczonych na realizację tych działań**, z reguły w formie tak zwanego wkładu własnego. Na drugim planie znajdują się inne cele współpracy, najczęściej to wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych, zwiększenie aktywności obywatelskiej oraz zwiększenie efektywności wydatkowania środków publicznych. Takie podejście samorządów do organizacji potwierdzają również wyniki badania jakościowego.
- **W zakresie współpracy z organizacjami pozarządowymi dominują formy finansowe.** Z badań jakościowych wynika, że ta sytuacja jest akceptowana przez obie strony. Należy jednak zwrócić uwagę, że Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie daje dość szerokie podstawy do inicjowania i rozwijania współpracy samorządów terytorialnych i organizacji pozarządowych, również w formach pozafinansowych. Wskazuje różne obszary i formy współpracy, pozostawiając jednocześnie samorządom dużą swobodę w ich wyborze i – co istotnie – nie tworzy z nich katalogu zamkniętego. Jedyne wyraźne ograniczenia i obowiązki dotyczą wydatkowania środków publicznych. W tym zakresie pojawia się obligatoryjność posiadania rocznego programu współpracy, a także konieczność stosowania trybów finansowania działań realizowanych przez organizacje pozarządowe opisanych w Ustawie.
- **Najbardziej rozpowszechnionym trybem zlecania zadań publicznych organizacjom pozarządowym jest otwarty konkurs ofert.** W badaniu jakościowym takie podejście było krytycznie ocenione, zarówno przez przedstawicieli samorządów, jak i organizacji pozarządowych, gdyż często zdarza się tak, że i tak jest tylko jedna organizacja, która jest w stanie zrealizować zlecane zadanie. Według badanych znacznie częściej JST powinny wykorzystywać tryb tak zwanych „małych dotacji”, niewymagający ogłaszania konkursu. Z badań ilościowych wynika, że dotychczas stosuje go mniej więcej 1/3 wielkopolskich samorządów.
- **Generalnie najczęściej samorządy terytorialne zlecają organizacjom pozarządowym zadania w zakresie wspierania i upowszechniania kultury fizycznej.** Potwierdzają to także opinie z badań jakościowych. Do tego dochodzą inne zadania, w dużej mierze zależne od zadań własnych danej jednostki samorządu. W przypadku gmin najczęściej są to zadania z zakresu

kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, ochrony i promocji zdrowia oraz pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych osób. W przypadku powiatów najczęściej zlecane są zadania z zakresu kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego, ochrony i promocji zdrowia, działalności na rzecz osób niepełnosprawnych, nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji, oświaty i wychowania. Przy czym wyraźnie widać, że powiaty o wiele częściej niż gminy zlecają niektóre zadania, co wynika z tego, że są to zadania własne powiatów. Dotyczy to na przykład upowszechniania i ochrony praw konsumentów czy promocji zatrudnienia i aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych.

- Zgodnie z Ustawą podstawą dla współpracy samorządów i organizacji pozarządowych są roczne programy współpracy. **Posiada je 90% JST z województwa wielkopolskiego.** Te gminy, które nie mają programu współpracy, tłumaczą to zbyt małym praktycznym zakresem współpracy z organizacjami pozarządowymi.
- **Niewiele JST stosuje wieloletnie programy współpracy i wieloletnie umowy.** Zaskakuje liczba około trzydziestu gmin, które nie mają programów współpracy, które byłyby podstawą do finansowania działań realizowanych przez organizacje pozarządowe w oparciu o Ustawę o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Zupełny margines stanowią JST udzielające pożyczek dla organizacji pozarządowych, nie zanotowano przypadku udzielania poręczeń. Margines stanowi też powierzanie realizacji zadań publicznych, czyli finansowanie ich realizacji w 100% z budżetu JST. Niewiele także jest wspólnych przedsięwzięć partnerskich samorządów i organizacji pozarządowych.
- **Głównym odbiorcą środków są organizacje pozarządowe,** mniejszość stanowią inne podmioty, np. organizacje kościelne, spółki non-profit czy spółdzielnie socjalne.
- **Większość badanych samorządów deklaruje współpracę niefinansową z organizacjami pozarządowymi,** przy czym najczęściej polega ona na **wzajemnym informowaniu się o planowanych kierunkach działalności oraz na wsparciu lokalowym,** polegającym na użyczeniu lub przekazaniu nieruchomości samorządowych organizacjom pozarządowym. Inne formy współpracy występują dużo rzadziej, są to na przykład konsultacje z organizacjami pozarządowymi (45% JST), wspólne zespoły robocze (1/3 JST) czy rady działalności pożytku publicznego (9% JST). Więcej niż połowa JST wspiera organizacje pozarządowe poprzez informowanie o źródłach finansowania czy też pomoc w nawiązywaniu kontaktów. Połowa

badanych urzędów wspiera organizacje, promując ich działania lub też obejmując je patronatem.

- **Większość badanych przedstawicieli JST pozytywnie ocenia dotychczasową współpracę z organizacjami pozarządowymi**, a także ma do nich zaufanie. Charakterystyczne jest jednak to, że i poziom zadowolenia ze współpracy, i poziom zaufania nieco spada w przypadku JST, które zlecają zadania publiczne.
- **Obszary deficytowe, czyli takie, w których jest popyt ze strony samorządu, a mała podaż, czy też zainteresowanie organizacji pozarządowych, to promocja samorządu i aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców**. Zdaniem badanych w części jakościowej wynika to albo z braku kompetencji, albo z braku ludzkich i finansowych możliwości prowadzenia przez organizacje pozarządowe działalności w tych obszarach.
- **Czynniki utrudniające** rozwój współpracy samorządów i organizacji pozarządowych to według uczestników badań jakościowych przede wszystkim zbyt sformalizowanie współpracy, wynikające z istniejących regulacji prawnych. Wskazywano również na słabość organizacji pozarządowych, które mają problemy z pozyskiwaniem środków finansowych, często uzależniając się od najłatwiej dostępnego źródła, jakim jest budżet gminy czy powiatu. Organizacje mają także problemy z pozyskiwaniem wolontariuszy i włączaniem szerszych kręgów społeczności do swoich działań. Nie zawsze dają sobie radę z procedurami dotyczącymi pozyskiwania i wykorzystywania środków na działalność. Innym problemem jest niedocenianie przez samorządy partycypacji społecznej i aktywności obywatelskiej, większość z nich nadal koncentruje się przede wszystkim na rozwoju infrastruktury. Samorządy często traktują różne formy partycypacji dość formalnie, nie przywiązując znaczenia do jej efektów.

WNIOSKI I REKOMENDACJE

I. Infrastruktura społeczna

1. Większość wielkopolskich gmin w sprawozdaniu OZPS zasygnalizowała problem niewystarczającej liczby mieszkań socjalnych. Chociaż liczba lokali socjalnych wykazanych przez gminy wzrosła w stosunku do sprawozdania za 2011r. o 13,8 %, w dalszym ciągu nie jest ona wystarczająca. Dodatkowo, realizacja przez gminy zapisów ustawy o ochronie praw lokatorów i zasobie mieszkaniowym, nakładających na gminę obowiązek zabezpieczenia pomieszczeń tymczasowych dla osób i rodzin eksmitowanych, wymaga zwiększenia zasobu lokali socjalnych. W 2012 r. odnotowano spadek liczby mieszkań komunalnych o 995 lokali (56 779 mieszkań w zasobach gmin w 2012 r.) w stosunku do roku 2011, liczba wniosków na mieszkanie komunalne w roku oceny wyniosła 6 423. W związku z powyższym, przedstawiciele JOPS rekomendują rozwój budownictwa komunalnego, w tym socjalnego lub adaptację istniejących pomieszczeń w zasobie gminy na pomieszczenia mieszkalne.
2. W zasobach lokalowych JST w 2012 r. odnotowano brak wystarczającej liczby żłobków, świetlic pozaszkolnych oraz przedszkoli. Koniecznością staje się rozbudowa infrastruktury społecznej w zakresie opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 oraz w wieku przedszkolnym. W sytuacji niewystarczających środków finansowych na realizację zadań własnych gmin, rozbudowa infrastruktury mogłaby odbyć się w oparciu o partnerstwo publiczno-prywatne lub wykorzystanie możliwości poszerzenia infrastruktury w ramach środków będących do dyspozycji w Wielkopolsce w przyszłym okresie programowania w Regionalnym Programie Operacyjnym.

II. Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia

1. Starzejące się społeczeństwo, a także wzrastająca liczba osób niepełnosprawnych (w tym niepełnosprawnych intelektualnie), opiekuńcza niewydolność rodzin wobec dorosłych osób niesamodzielnych wymagać będzie wysokich nakładów finansowych na zapewnienie im opieki i całodobowego lub dziennego wsparcia, zwłaszcza w przypadku niewystarczającego wsparcia zapewnianego przez rodzinę, usługi opiekuńcze lub specjalistyczne usługi opiekuńcze. Niewątpliwie najdroższą formą pomocy jest całodobowa pomoc instytucjonalna (np. DPS). Prognozy dotyczące znacznego wzrostu w 2013 r. kosztów ponoszonych przez

gminy z tytułu odpłatności za pobyt w domu pomocy społecznej aż o 6 631 079 zł wynikają ze wzrostu liczby osób korzystających z tej formy pomocy (233 osoby).

2. Alternatywą wydaje się **utworzenie większej liczby ośrodków wsparcia dziennego i mieszkań chronionych, dla osób które są na tyle samodzielne aby funkcjonować przy umiarkowanym wsparciu i nie są obłożnie chore**. W dłuższej perspektywie program mieszkań chronionych będzie generował niższe koszty niż odpłatność gminy za domy pomocy społecznej, z drugiej zaś strony korzystanie z tej formy wsparcia jest bardziej satysfakcjonujące dla osób starszych, niepełnosprawnych, gdyż pozwala na pozostanie takiej osoby w jej naturalnym środowisku społecznym. Niestety, w 2012 roku na terenie całego województwa wielkopolskiego funkcjonowało tylko 56 mieszkań chronionych, z których skorzystało 258 osób.
3. Rekomendowane jest również **poszerzenie oferty mieszkalnictwa chronionego** dla usamodzielniających się wychowanków rodzin zastępczych i wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych.
4. W wielu sprawozdaniach gminnych podkreślano znaczenie działań prewencyjnych w środowisku w postaci pracy asystenta rodziny, czy tworzenia nowych rodzinnych form opieki nad dzieckiem. Rekomenduje się uwzględnienie powyższych działań w planowanych przez JOPS przedsięwzięciach.
5. Rekomenduje się **utworzenie większej liczby Ośrodków Interwencji Kryzysowej (OIK)** – jako formy pomocy dla ofiar przemocy, rozszerzenie zakresu pracy z tymi rodzinami o specjalistyczne poradnictwo, tworzenie grup samopomocowych, uruchomienie szkół dla rodziców, organizowanie szkoleń i warsztatów związanych z funkcjonowaniem rodziny i prowadzeniem gospodarstwa domowego. Z danych OZPS wynika, iż liczba rodzin, która korzysta z pomocy i wsparcia z tytułu przemocy w rodzinie ma wzrosnąć z 2 899 do 3 187 w 2013 roku.
6. Przedstawiciele JOPS rekomendują **utworzenie większej liczby Zakładów Aktywności Zawodowej (ZAZ)**, jako formę kontynuacji aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych dla uczestników Warsztatu Terapii Zajęciowej i innych osób niepełnosprawnych. Istotny w zakresie aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych jest monitoring obecności na rynku pracy byłych uczestników warsztatów aktywności zawodowej oraz zakładów aktywności zawodowej.
7. Zgodnie z założeniami ustawy o pieczy zastępczej, promującymi rozwój rodzinnej pieczy zastępczej, w 2012 roku wzrosła liczba rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie

województwa wielkopolskiego. Przyczyniło się to także do zwiększenia wydatków na utrzymanie rodzin zastępczych, dlatego też przedstawiciele JOPS rekomendują zwiększenie nakładów finansowych na realizację przywołanych wyżej ustawowych zapisów.

8. Rekomenduje się podejmowanie dalszych działań na rzecz tworzenia rodzinnych domów dziecka oraz rodzin zastępczych zawodowych. Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej pozwala na funkcjonowanie instytucjonalnej pieczy zastępczej (placówki opiekuńczo-wychowawcze) z miejscami dla 30 dzieci do końca roku 2020. Po tym okresie w placówkach opiekuńczo-wychowawczych może przebywać tylko 14 dzieci.
9. Rekomenduje się zwiększenie nakładów na szkolenia dla rodzin zastępczych, osób prowadzących rodzinne domy dziecka i kandydatów na rodziny adopcyjne. Jak wynika również z rekomendacji eksperckich sformułowanych w ramach raportu „Diagnoza pieczy zastępczej w Wielkopolsce”: „Służby profesjonalne muszą aktywnie zachowywać się w stosunku do rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka sugerując im fachowe wsparcie dla dziecka, czy to medyczne, czy psychologiczno-pedagogiczne czy też inne”.
10. Z uwagi na sygnalizowany przez przedstawicieli wielkopolskich PCPR problem rosnącej liczby dzieci wymagających specjalistycznego wsparcia (w rozumieniu art. 183 ustawy o pieczy zastępczej), rekomenduje się utworzenie na terenie województwa wielkopolskiego **regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej** – formy instytucjonalnej pieczy zastępczej.
11. Rekomenduje się poszerzenie środowiskowego systemu wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi poprzez zwiększenie liczby klubów samopomocy oraz utworzenie dodatkowych miejsc w Środowiskowych Domach Samopomocy, np. poprzez zlecanie tych zadań w drodze otwartych konkursów ofert organizacjom pozarządowym.

III. Kadra jednostek organizacyjnych pomocy i wsparcia

1. Rekomenduje się wzbogacenie ofert ośrodków pomocy społecznej o pomoc prawną, psychologiczną, a także asystenta rodziny, co być może spowoduje z jednej strony wzrost kosztów gminy, natomiast z drugiej strony przyczyni się do zmniejszenia liczby osób i rodzin korzystających z pomocy finansowej ośrodka pomocy społecznej.
2. Szybkie tempo zmian zachodzących w społeczeństwie globalnym oraz rosnący odsetek osób nie nadążających za zmianami, wypadających poza margines społeczeństwa stawiają przed służbami pomocy społecznej nowe i bardziej skomplikowane zadania oraz wymagają

doskonalenia warsztatu zawodowego. Konieczna jest stała ewaluacja pracy kadry pomocy społecznej oraz profesjonalna superwizja i specjalistyczne szkolenia.

3. Niewspółmiernie niskie zatrudnienie w Ośrodkach Pomocy Społecznej w stosunku do dużej liczby wykonywanych zadań wymaga zwiększenia liczby pracowników socjalnych, zwłaszcza, że 43% (97/222) wielkopolskich gmin nie spełnia warunków art. 110 ust. 11 ustawy o pomocy społecznej, nakładających na OPS obowiązek zatrudniania co najmniej 1 pracownika socjalnego na 2000 mieszkańców gminy, nie mniej jednak niż 3 pracowników.
4. Według danych OZPS sytuacja dostępności kadry pracy socjalnej w porównaniu z rokiem ubiegłym uległa poprawie, w 2011 r. aż 62% gmin (136/222) nie spełniała ustawowego obowiązku. **Średni wskaźnik dostępności kadry pracy socjalnej dla wielkopolskich gmin i miast na prawach powiatu w 2012 r. wyniósł 0,99**, co oznacza że średnio na 2000 wielkopolan przypada prawie jeden pracownik socjalny. W 2012 r. 11,1% spośród wszystkich gmin oraz miast na prawach powiatu korzystało z pracy wolontariuszy. Rekomenduje się upowszechnienie wolontariatu w administracji samorządowej, który mógłby odciążyć pracowników socjalnych np. w kwestiach technicznych związanych z bieżącym uzupełnianiem dokumentacji oraz ze sprawozdawczością.
5. Przedstawiciele JOPS rekomendują poprawę warunków lokalowych OPS i PCPR poprzez przeznaczenie na ich potrzeby dodatkowych pomieszczeń lub zmiany lokali na większe, tak aby stworzyć odpowiednie warunki do obsługi klienta oraz pracy kadry OPS i PCPR.

IV. Współpraca z organizacjami pozarządowymi

1. W działaniach socjalnych ważna jest współpraca i przekazywanie danych pomiędzy samorządem lokalnym, instytucjami oraz organizacjami pozarządowymi, co pozwala na kompleksowość wsparcia udzielanego osobom i rodzinom. Działaniem pomocowym w tym kierunku będzie dalsza współpraca z partnerami działającymi w obszarze pomocy społecznej.
2. Rekomenduje się intensyfikację współpracy JST z organizacjami pozarządowymi przez tworzenie i wspieranie platform współpracy: grup roboczych, forów, spotkań tematycznych, etc. Tego typu działania pozytywnie wpływają na efekty realizowanych wspólnie inicjatyw, a także tworzą odpowiednie środowisko sprzyjające budowie społeczeństwa obywatelskiego.
3. Ze względu na niewystarczającą ilość kadry pomocy społecznej wskazane jest nawiązywanie współpracy pomiędzy JOPS a centrami wolontariatu prowadzonymi przez organizacje

pozarządowe i organizowanie możliwości wsparcia przez potencjalnych wolontariuszy działań pomocowych realizowanych przez JOPS, np. związanych z zadaniami instytucjonalnej i rodzinnej pieczy zastępczej.

4. Należy wspierać JOPS w realizacji projektów i programów finansowych ze źródeł zewnętrznych poprzez doradztwo i specjalistyczne szkolenia pozwalające na profesjonalizację prowadzonych działań.
5. Rekomenduje się wdrażanie zmian zmniejszających biurokrację i uelastyczniających współpracę z organizacjami pozarządowymi poprzez np. wykorzystanie elektronicznych form e-wniosków oraz e-sprawozdawczości.
6. Należy zachęcać organizacje pozarządowe i podmioty ekonomii społecznej do stymulowania aktywności obywatelskiej osób zagrożonych marginalizacją społeczną poprzez odpowiednio ukierunkowane dotacje.

V. Korzystający z pomocy i wsparcia

1. W wyniku obserwowanego w ostatnich latach przez pracowników socjalnych nawarstwiania się problemów społecznych (pogłębiają się problemy ubóstwa i bezrobocia, a także odnotowuje się wzrost problemu uzależnień czy bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, co z kolei przekłada się na wzrost liczby osób korzystających z pomocy społecznej) oraz częstego współwystępowania złożonych przyczyn korzystania z pomocy społecznej. Warto w tym miejscu podkreślić fakt, iż od 1 października 2012 r. obowiązują zweryfikowane kryteria dochodowe uprawniające do korzystania ze świadczeń pomocy społecznej i tak, dla osoby samotnie gospodarującej ustalono kryterium w wysokości 542 zł (zmiana z kwoty 477 zł), dla osoby w rodzinie w wysokości 456 zł (zmiana z kwoty 351 zł, Podstawa prawna – art. 9 ust. 8 ustawy o pomocy społecznej – rozporządzenie Rady Ministrów z 17 lipca 2012 r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej (Dz. U. poz. 823). Z uwagi na powyższe :
 - należy zabezpieczyć środki finansowe na: pomoc materialną w postaci świadczeń pieniężnych kierowanych do grup zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym, pomoc niematerialną: działania wykwalifikowanej kadry pomocy społecznej (np. asystenci rodziny), rozwój infrastruktury pomocy społecznej adresowanej do tych grup,

- występuje konieczność skoordynowania działań oraz środków skierowanych na rozwiązywanie ww. problemów (np. uzależnień ze szczególnym uwzględnieniem rodzin wychowujących małoletnie dzieci),
 - istnieje potrzeba utrzymania i rozwijania specjalistycznego wsparcia w wielkopolskich gminach i powiatach.
2. Głównymi powodami korzystania z pomocy społecznej w roku 2012 były: ubóstwo, bezrobocie, długotrwała choroba, niepełnosprawność. Zaleca się zintensyfikowanie działań na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, adresowanych do tej grupy beneficjentów.
3. Do zwiększenia stopy bezrobocia w województwie wielkopolskim w roku 2012 przyczyniło się przede wszystkim zmniejszenie się liczby podmiotów tworzących miejsca pracy. Brak zatrudnienia negatywnie wpływa nie tylko na ekonomiczną kondycję rodzin, ale także na pozamaterialne kwestie życia rodzinnego. Jedna trzecia spośród 130 951 rodzin, które w 2012r. skorzystały z pomocy i wsparcia korzystała z pomocy z tytułu bezrobocia. Problem bezrobocia, zaraz po ubóstwie stanowi główny powód udzielania pomocy społecznej. Prognozuje się, iż w 2013 r. liczba tych rodzin wzrośnie w skali województwa o kolejne 1 807. Najwyższa stopa bezrobocia występuje w powiatach: wągrowieckim (22%), konińskim (18,8%), słupeckim (17,4%). Powiaty te charakteryzują się jednocześnie wysokim wskaźnikiem deprywacji lokalnej. Należy zatem podjąć działania, mające na celu aktywizację zawodową i społeczną mieszkańców wyżej wymienionych powiatów, a ponadto:
- należy kontynuować wsparcie kierowane do tej grupy poprzez możliwość zatrudnienia subsydiowanego.
 - zaleca się inicjowanie powstawania na tym terenie podmiotów ekonomii społecznej,
 - należy zacieśnić współpracę między ośrodkami pomocy społecznej i powiatowymi urzędami pracy, aby zapewnić komplementarność systemu wsparcia dla osób bezrobotnych.
4. Zauważa się wzrost liczby rodzin, których członkowie (w tym dzieci) długotrwale chorują lub są osobami niepełnosprawnymi. Oba czynniki wpływają na pogorszenie sytuacji ekonomicznej tych rodzin powodując wzrost liczby świadczeń pomocy społecznej przyznawanych z tego tytułu. Natomiast wzrost liczby osób niepełnosprawnych przyczynia się również do wzrostu liczby osób korzystających z zasiłków pielęgnacyjnych i świadczeń pielęgnacyjnych. Z uwagi na powyższe:
- należy zabezpieczyć środki w budżecie JOPS na wypłatę ww. świadczeń.

- istnieje też konieczność podejmowania działań ostonowych na rzecz osób starszych, długotrwale chorujących i niepełnosprawnych.
5. Wzrasta liczba osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej. Niemal co drugi klient korzystający z pomocy jest długotrwałym klientem pomocy społecznej, przy czym tendencja ta stale wzrasta. W roku 2012 świadczenia pieniężne stanowiły 51% świadczeń udzielanych przez JOPS. Najczęściej udzielaną formą pomocy były zasiłki celowe, które jednocześnie generowały największe koszty puli wydatków na świadczenia pieniężne. Należałoby wzmocnić udział pracy socjalnej, możliwości korzystania ze specjalistycznego poradnictwa oraz zwiększyć udział świadczeń niepieniężnych w pracy z klientem pomocy społecznej. Ponadto, wśród wszystkich osób objętych decyzją świadczeniem zaledwie 5% podpisało kontrakt socjalny z JOPS. Zaleca się prowadzenie aktywnej integracji adresowanej do klientów pomocy społecznej z wykorzystaniem instrumentów aktywizacji społecznej, zawodowej i edukacyjnej. Należy również podejmować działania na rzecz zmiany postaw klientów, zwiększania ich aktywności i oraz współuczestnictwa w rozwiązywaniu ich trudnych sytuacji życiowych.

Aneks

Spis map

Mapa nr 1 Zróżnicowanie kapitału ludzkiego w Wielkopolsce.

Mapa nr 2 Zróżnicowanie kapitału społecznego w Wielkopolsce.

Mapa nr 3 Zróżnicowanie kapitału strukturalnego w Wielkopolsce.

Mapa nr 4 Liczba mieszkań w zasobie gminy w 2012 roku.

Mapa nr 5 Liczba mieszkań socjalnych w 2012 roku.

Mapa nr 6 Liczba wniosków złożonych na mieszkania socjalne w 2012 r.

Mapa nr 7 Wskaźnik deprivacji lokalnej gmin w 2012 roku (Liczba osób korzystających z pomocy społecznej x1000)/liczba mieszkańców gminy).

Mapa nr 8 Wartość wskaźnika liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na każde 1000 mieszkańców w1 / w2 x 1000 (ujęcie powiatowe)

Mapa nr 9 Liczba osób korzystających ze specjalistycznych usług dla osób z zaburzeniami psychicznymi (ujęcie powiatowe).

Mapa nr 10 Liczba osób z zawartym kontraktem socjalnym.

Mapa nr 11 Liczba rodzin, która w 2012 r. otrzymała zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków rodzinnych.

Mapa nr 12 Domy pomocy społecznej wraz liczbą osób korzystających.

Mapa nr 13 Dienne domy pomocy społecznej i liczba osób z nich korzystających.

Mapa nr 14 Mieszkania chronione i liczba osób z nich korzystających.

Mapa nr 15 Wskaźnik dostępności kadry pracy socjalnej w 2012 r. (Liczba pracowników socjalnych w przeliczeniu na pełen etat x 2000/liczba mieszkańców gminy i miasta na prawach powiatu).

Mapa nr 16 Wskaźnik dostępności kadry pracy socjalnej w 2012 r. (Liczba pracowników socjalnych w przeliczeniu na pełen etat/liczba rodzin objętych pracą socjalną gminy i miasta na prawach powiatu x 50).

Mapa nr 17 Projekty współfinansowane z EFS; ogółem liczba osób objętych projektami (ujęcie powiatowe).

Mapa nr 18 Rzeczywista liczba osób objętych programem „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” (ujęcie powiatowe).

Spis tabel

Tabela nr 1 Przedsiębiorstwa w Wielkopolsce według klas wielkości.

Tabela nr 2 stopa bezrobocia w poszczególnych powiatach województwa wielkopolskiego stan na 31 grudnia 2012 r.

Tabela nr 3 Kapitały ludzki, strukturalny i społeczny oraz ranking łączny powiatów pod względem pozycji powiatów Wielkopolski ze względu na pozycję pod względem trzech kapitałów łącznie.

Tabela nr 4 Liczba osób korzystających z wybranych usług pomocy społecznej.

Tabela nr 5 Rodziny zastępcze w województwie wielkopolskim.

Tabela nr 6 liczba oraz kwoty świadczeń pielęgnacyjnych i zasiłków pielęgnacyjnych.

Tabela nr 7 Liczba świadczeń oraz kwoty jednorazowych dodatków oraz zapomóg z tytułu urodzenia się dziecka.

Tabela nr 8 Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia w województwie wielkopolskim.

Tabela nr 9 Koszty zasobu instytucjonalnego.

Tabela nr 10 Koszty zasobu instytucjonalnego oraz potrzeby finansowe na jego zwiększenie.

Tabela nr 11 Realizacja programu rządowego *Pomoc państwa w zakresie dożywiania*.

Tabela nr 12 Współpraca finansowa Departamentów/Jednostek UMWW z NGO.

Spis wykresów

Wykres nr 1 Udział województw w tworzeniu produktu krajowego brutto (2010 r.).

Wykres nr 2 Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca (2010 r.).

Wykres nr 3 Wartość dodana brutto według rodzajów działalności dla Polski i woj. wielkopolskiego.

Wykres nr 4 PKB według podregionów województwa wielkopolskiego.

Wykres nr 5 Procentowy rozkład przedsiębiorstw w Wielkopolsce według branży (2011 r.).

Wykres nr 6 Powody udzielania pomocy i wsparcia (wg. Liczby rodzin korzystających).

Wykres nr 7 Kwoty świadczeń w zł – udzielane przez gminy w ramach zadań własnych.

Wykres nr 8 Struktura płci osób korzystających z pomocy i wsparcia w 2012 r.

Wykres nr 9 Struktura wieku osób korzystających z pomocy i wsparcia w 2012 r. (kobiety)

Wykres nr 10 Struktura wieku osób korzystających z pomocy i wsparcia w 2012 r. (mężczyźni)

Wykres nr 11 Liczba osób korzystających z wybranych świadczeń z kategorii „inne rodzaje pomocy i świadczeń” w 2012 r. oraz prognozy na 2013 r.

Wykres nr 12 Kwoty wybranych świadczeń z kategorii „inne rodzaje pomocy i świadczeń” wypłaconych w 2012 r. oraz prognozy na 2013 r.

Wykres nr 13 Struktura wykształcenia pracowników socjalnych.

Wykres nr 14 Struktura kosztów zasobu instytucjonalnego.

Wykres nr 15 Struktura nakładów finansowych na utrzymanie i modernizację zasobu instytucjonalnego.

Wykres nr 16 JOPS aplikujące o środki w projekcie systemowym.

**SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA
WIELKOPOLSKIEGO**

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt „Koordynacja na Rzecz Aktywnej Integracji” współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego